JACK LONDON

Âdem'den Önce

ALFA | EDEBİYAT

2887 | ALFA | EDEBİYAT | 173

ÂDEM'DEN ÖNCE

JACK LONDON (1876-1916)

San Francisco doğumlu ABD'li gazeteci ve roman yazarı. İnsan ve insanın doğayla olan mücadelesini tüm gerçekliğiyle anlattığı romanlarıyla ün saldı. Küçük yaşlarda çalışmaya başladı, şehir kütüphanesinde okuduğu kitaplarla kendi kendini eğitti. Okuduğu serüven romanlarından farksız, maceralarla dolu bir hayat sürdü. İstiridye korsanlığı yaptı, türlü işlere girip çıktı, serserilik yaptı, hapis yattı, sosyalizmin aktif bir destekleyicisi olmasına rağmen ırklar hakkında tartışmalı görüşler besledi. 1897'de Klondike'a altın aramaya gidenlere katıldı ve buradaki deneyimlerinden yararlanarak kitaplar yazdı. Yazdıklarından yüksek gelir elde eden ilk yazarlardan biriydi. İki kez evlendi ve 1916'da çiftliğinde öldü. Morfin kullandığı için pek çok kaynakta intihar ettiği söylense de ölüm raporunda üremiden öldüğü yazar. Önemli eserleri şunlardır: *Vahşetin Çağrısı* (1903), *Deniz Kurdu* (1904), *Beyaz Diş* (1906), *Demir Ökçe* (1908), *Martin Eden* (1908), *Bir Alkoliğin Anıları* (1913). *Pasifik Öyküleri*'ni 4 cilt olarak (*Güney Denizi Hikayeleri*, *Güneşin Oğlu*, *Makaloa Hasırı Üzerinde* ve *Hawaii Öyküleri*) yayımlayan Yayınevimiz Jack London'un toplu eserlerini yayımlamaya devam edecektir.

OSMAN ÇAKMAKÇI

1965 yılında Trabzon'da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümünün ardından İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümünden mezun oldu. 1982'den itibaren şiir ve yazıları ülkemizin önde gelen dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Kafka, James Joyce, Kierkegaard, Unica Zürn, Daniil Kharms'ın da aralarında bulunduğu çok sayıda yazarın çok sayıda kitabını dilimize kazandırdı. *Zakkum Avı*, *Uçuşan Ağaç* ve Köryazı şiir kitaplarının yanı sıra *Konuşmanın İmkânsızlığı Üzerine Bir Diyalog* ve *Aşağılık Sanat* adlı deneme kitapları bulunuyor.

Before Adam: Âdem'den Önce

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu
Yayına Hazırlayan Tülin Er
Kapak Tasarımı Adnan Elmasoğlu
Sayfa Tasarımı Zuhal Turan

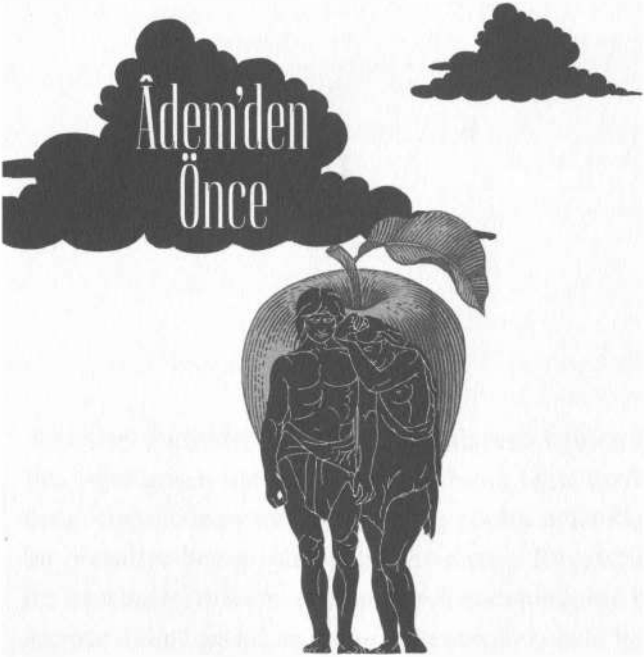
ISBN 978-605-171-203-1
1. Basım: Aralık 2015

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul
Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29
Sertifika no: 12088

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34410 Fatih-İstanbul
Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00
www.alfakitap.com - info@alfakitap.com
Sertifika No: 10905

JACK LONDON

Âdem'den Önce

Çeviren Osman Çakmakçı

ALFA

I

Resimler! Resimler! Resimler! Rüyalarıma üşüşen resim yığınlarının nereden geldiğini, bunu öğrenmeden önce, çoğu zaman merak ederdim; çünkü uyanıkken bu resimlere benzer bir şey görmemiştim. Rüyalarımı bir karabasan dizisine dönüştürerek çocukluğumu bir işkence haline getirdiler ve bir süre sonra da beni kendi türümden farklı, doğadışı ve lanetlenmiş bir yaratık olduğuma inandırdılar.

Sadece gündüzleri belli bir mutluluğa erişebiliyordum. Gecelerim ise bir korku saltanatıydı – hem de ne korku! Benimle bu dünyada yürüyen insanlar arasında hiçbir insanın aynı tür ve derecede acı çekmediğini söyleme cüretini göstereceğim. Çünkü benim çektiğim korku çok uzun yıllar öncesinin korkusu, Genç Dünya'nın, Genç Dünya'nın gençliğinin önlenemeyen korkusuydu. Kısacası Orta Pleistosen olarak bilinen döneme hâkim olan korkuydu.

Ne demek istiyorum? Görüyorum ki rüyalarımın özünü size anlatmadan önce bir açıklama yapmam gerekiyor. Yoksa, benim çok iyi bildiğim şeylerin anlamını sizler çok az anlayabileceksiniz. Bunları yazarken, o sözünü ettiğim öteki dünyanın varlıkları ve olayları çok geniş imgeler halinde önümde yükseliyor. Oysa bunlar size birbiriyle ilişkisiz ve anlamsız görünecek.

Sarkık-Kulak'ın dostluğunun, Hızlı'nın sıcak çekiciliğinin ya da Kızıl-Göz'ün şehvet düşkünlüğünün ve atavizmin sizler için ne anlamı olabilir? Gülünç bir anlamsızlıktan öte bir şey ifade etmez. Ateş Adamları'nın ve Ağaç Adamları'nın yaptıkları şeyler, sürülerin anlaşılmaz sesler çıkardıkları o toplantılar da bir şey diyemez sizlere. Çünkü siz sarp kayalıklardaki soğuk mağaraların huzurunu, gün bitiminde su içme yerlerinin sirk havasına bürünen canlılığını bilmezsiniz. Siz ne ağaç tepelerinde esen keskin sabah rüzgârını, ne de körpe ağaç kabuklarının ağzınızda eriyen tadını hissetmişsinizdir.

Sizin için de en iyisi benim yaptığım gibi çocukluğumdan başlayarak konuya yaklaşmanızdır. Çocukken tıpkı öbür çocuklar gibiydim – uyanık olduğum saatlerde. Uykudayken onlardan farklıydım. Hatırlayabildiğim en eski günlerden beri uyku saatleri benim için dehşet dönemleri olmuştur. Rüyalarımda nadiren mutluluğun hafif rengini alırdı. Genel olarak, korkuyla doluydular – bu korku öylesine garip ve yabancı bir şeydi ki üzerinde düşünüp anlayabileceğim gibi değildi. Uyanıkken yaşadığım korkuyla uyurken beni saran korku arasında

bir benzerlik yoktu. Bütün yaşadıklarımı aşan nitelikte ve türde bir korkuydu.

Örneğin ben bir kent çocuğuydum. Kırsal bölgeler benim için keşfedilmemiş yerlerdi. Yine de rüyamda hiçbir zaman kentleri görmedim, ne de rüyalarıma bir ev girdi. Üstüne üstlük, hiçbir insanoğlu düşlerimin duvarını yıkıp içeri girmedi. Ağaçları sadece parklarda ve resimli kitaplarda gören ben, uykumdayken sonu gelmez ormanlarda dolaşıyordum. Daha da ötesi, bu rüya ağaçları yalnızca bulanık birer imge değillerdi. Son derece belirgin ve açıklardı. Onlara öyle yakındım ki her dalı ve sürgünü görüyordum; her farklı yaprağı görüyor ve biliyordum.

Uyanık yaşamımda ilk kez bir meşe ağacını görüşümü çok iyi hatırlıyorum. Yapraklarına, dallarına ve budaklarına bakarken, aynı türden ağacı sayısız kereler rüyamda görmüş olduğum, sinir bozucu bir canlılıkla kafama dank etti. Yaşamımda daha sonra ladin, porsuk, huş ve defne gibi ağaçları ilk kez gördüğümde onları hemen tanımak beni şaşırtmadı. Hepsini daha önce görmüştüm ve hâlâ da her gece uykumda görüyordum.

Bu, sizin de fark ettiğiniz gibi, rüya görmenin temel yasasını alt üst etmektedir. Şöyle ki, insan sadece uyanıkken görmüş olduklarının ya da uyanıkken görmüş olduğu şeylerin bileşiminin rüyasını görür. Ama benim bütün rüyalarım bu yasayı çiğniyordu. Rüyalarımda asla uyanıkken görüp bildiğim HİÇBİR ŞEYİ görmedim. Rüya yaşamım ile gündüzki yaşamım birbirinden ayrıydı ve benden başka hiçbir ortak

yanları yoktu. Ben her nasılsa her ikisini de yaşayan bir bağlantı halkasıydım.

Çocukluğumun erken döneminde fındık fıstık gibi yemişlerin bakkaldan, çilek, böğürtlen gibi meyvelerin manavdan alındığını öğrenmiştim; ama bunları öğrenmeden önce, rüyalarımda fındık fıstığı ağaçlardan topluyor ya da ağaç diplerine dökülmüş olanları yerden toplayıp yiyordum. Aynı şekilde çilek ve böğürtlenleri asmalardan ve çalılar arasından koparıp yiyordum. Oysa bu, gerçek yaşamdaki deneyimlerimin ötesindeydi.

Böğürtlenin ilk kez sofraya getirildiği günü asla unutmayacağım. Daha önce hiç böğürtlen görmemiştim, ama yine de, onları görür görmez, bataklıklar arasında dolanırken tıka basa böğürtlen yediğim rüyaların anıları kafamda canlanıverdi. Annem önüme bir tabak dolusu böğürtlen koydu. Kaşığımı doldurdum, ama kaşığı ağzıma götürmeden önce bile onların tadını biliyordum. Hayal kırıklığına da uğramadım. Uykumda binlerce kez tatmış olduğum böğürtlenlerle aynı tattaydılar.

Ya yılanlar? Yılanların varlığını öğrenmeden çok daha önce, uykumda onlar tarafından işkenceye uğramıştım. Ormanın açıklık yerlerinde bana pusu kurarlar, üzerime saldırmaya çalışırlar, ayaklarıma sarılırlardı; kuru otların arasından ya da çıplak kaya parçalarının üzerinden kıvrılarak geçerler; büyük, parlak gövdeleriyle ağaçlara dolanıp beni ağaç tepelerine kadar kovalarlardı, giderek daha yükseğe, bedenimin ağırlığıyla eğrilen ve çatırdayan dallara tırmanmaya zorlarlardı beni ve yerle aramdaki uzaklık başımı

döndürürdü. Yılanlar! Çatallı dilleriyle, boncuk gibi küçük gözleriyle, parıldayan pullarıyla, tıslamalarıyla ve çıngıraklarıyla... İlk kez sirke gittiğim gün yılan terbiyecisi adam havaya kaldırdığında zaten çok iyi tanımıyor muydum onları? Benim eski arkadaşlarım, daha doğrusu gecelerimi korkuyla dolduran eski düşmanlarımdı.

Ah, o bitmek bilmez ormanlar ve onların dehşet verici karanlıkları! Ben, en küçük bir sesten bile irkilen, kendi gölgemden korkan zavallı ürkek yaratık, tedirgin, hep tetikte ve uyanık, hayatımı kurtarmak için her an delice bir koşu tutturmaya hazır durumda, yıllar, belki de yüzyıllar boyu dolaştım durdum ormanlarda. Çünkü ben ormanda süren vahşi hayatın avıydım ve ava çıkan canavarların önünden beni kendimden geçiren o anlatılmaz korkuyla kaçardım.

İlk kez sirke gittiğimde beş yaşımdaydım. O gün eve hasta döndüm – ama yediğim fındık fıstıktan ya da içtiğim limonatadan değil. İzin verin de anlatayım. Hayvanların bulunduğu çadıra girdiğimizde, boğuk bir kükreme sarstı her yanı. Elimi babamın elinden kurtarır kurtarmaz deli gibi giriş kapısına doğru koşmaya başladım. Bir sürü insana çarpıyor, yere düşüyordum; bu arada dehşetle çığlık atıyordum. Babam beni yakalayıp yatıştırdı. Kükremeye hiç aldırış etmeyen insan kalabalığını gösterdi bana ve güvenlikte olduğumuzu söyleyip yüreklendirdi beni.

Bununla beraber, korkudan titreyerek ve babamın cesaretlendirmesiyle, en sonunda aslan kafesine yaklaştım. Ah, görür görmez tanıdım onu. Hayvan! En korkuncu! Ve o anda rüyalarımın anıları canlandı gö-

zümün önünde – yüksek otlar üzerinde parıldayan öğle güneşi, sessizce otlayan yabanıl boğa ve birden otları ikiye ayırarak fırlayan esmer hayvan, boğanın sırtına atlayışı, kükremeler, böğürmeler, kemik çatırtıları ve yine su çukurunun sessizliği içinde dizlerine kadar suya girmiş bir yaban atının yavaş yavaş su içişi, ardından esmer hayvan – herzaman esmer olanı!- ata saldırması, atın çığlıkları, çırpınmaları ve kemiklerin çatırdaması; sonra yine loş alacakaranlık ve gün sonunun hüzünlü sessizliği ve sonra birden ölümün boru sesini andıran korkunç kükreme, hemen ardından gelen delice çığlılar, haykırışlar ve ben, korkudan titreyen ve ağaçların arasında çığlık atan, haykıranlardan biri olan ben.

Onu kafesinin demir parmaklıkları içinde çaresiz görünce öfkelendim. Dişlerimi ona gıcırdattım, hopladım zıpladım, abuk sabuk sesler çıkararak alay ettim onunla, yüzümü binbir türlü, o eski zamanlardaki biçimde buruşturdum. O da karşılık verdi. Demir parmaklıklara saldırdı, aciz gazabıyla bana kükredi. Ah, o da beni tanımıştı, çıkardığım sesler eski zamanların sesiydi ve aslan hepsini anlıyordu.

Annem ve babam korkmuşlardı. "Çocuk hasta," dedi annem. "Sinir krizi," dedi babam. Onlara hiçbir zaman gerçeği anlatmadım, onlar da hiçbir zaman öğrenemediler. Daha sonra kişilik bölünmesi olarak adlandırdığım bu durumumu yalnızca kendime saklamayı daha o zaman alışkanlık haline getirmiştim.

O gece yılan terbiyecisini gördüm, o kadar. Sinirli ve aşırı heyecanlı olduğum için eve götürdüler beni, rüyalarımın egemenliğindeki yaşamın gerçek yaşamımı istila etmesi beni hasta etmişti.

Öteki yaşamımdan hiç kimseye söz etmediğimi belirtmiştim. Sadece bir kez bu yaşamın olağandışılığını başkalarına açtım. Bir oğlan çocuğuydu – benim yakın arkadaşımdı; her ikimiz de sekiz yaşındaydık. Bir zamanlar yaşadığıma inandığım o ortadan yok olmuş dünyanın, rüyalarımdan çıkardığım resimlerini onun için yeniden canlandırmaya çalıştım. Yıllarca önce yaşanan dehşetten, Sarkık-Kulak'tan, birlikte oynadığımız oyunlardan, anlaşılmaz seslerin çıkarıldığı toplantılardan, Ateş Adamları'ndan ve onların inlerinden söz ettim ona.

Bana güldü, alay etti benimle. Hayalet ve gece gezen ölü masalları anlattı. Ama her şeyden çok hayal gücümün zayıflığına güldü sanıyorum. Ona daha fazla şey anlattım, o da daha fazla güldü. Bunların anlattığım gibi olduklarına içtenlikle yemin ettim. Bana garip garip bakmaya başladı. Üstelik, anlattıklarımı değiştirip bozarak oyun arkadaşlarımıza anlattı. Bir süre sonra hepsi bana garip garip bakmaya başladı.

Bu acı bir deneydi, ama dersimi almıştım. Kendi türümden farklıydım. Onların anlayamayacağı kadar anormaldim ve bunları anlatmam sadece yanlış anlamalara neden oluyordu. Ortalıkta hayaletler ve cinlerle ilgili masallar anlatılırken ben suskun kaldım. Kendi kendime acı acı gülümsedim. Korku dolu gecelerimi düşündüm. Benim anlattıklarımın saçma sapan, asılsız ve hayali gölgeler olmadığını, gerçek, yaşamın kendisi kadar gerçek şeyler olduğunu biliyordum.

Umacıları ve insan yiyen kötü devleri düşünmek korkutmuyordu beni. Baş döndürücü yüksekliklerden ve yapraklı dalların arasından düşmek; bağırıp çağı-

rarak kaçarken üstüme atlayan yılanlardan kurtulmaya çalışmak; ormanın açık yerlerinde peşime düşerek beni sık ağaçlıklara süren yaban köpekleri – işte bunlar somut ve gerçek dehşetlerdi, gerçek olaylar, uydurma değil, yaşayan et, ter ve kandı. Yatağımı umacılar ve insan yiyen devlerle paylaşmak, çocukluğum boyunca ve hatta şimdi bile yatağımı paylaşan o anlatılmaz korkularla kıyaslandığında, çok daha rahat olurdu kuşkusuz.

II

Rüyalarımda hiç insan görmediğimi söylemiştim. Bu gerçeği çok erken fark etmiş ve kendi türümden varlıkların yokluğunu kederle hissetmiştim. Daha çok küçük bir çocukken bile, rüyalarımın korkunçluğunun arasında bir insana, tek bir insana rastlasaydım, beni çevreleyen dehşet dolu gecelerden kurtulacağıma inanmıştım. Yıllarca ömrümün her gecesini bu düşünce etkiledi – bir tek insan bulsaydım ve kurtulabilseydim o rüyalardan!

Bu düşüncenin rüyalarımın ortasında bana geldiğini tekrarlamalıyım ve bunu benim iki kişiliğimin birleşmesinin, bölünmüş olan kişiliğimin iki parçasının bağlantı noktası olduğunun kanıtı olarak düşünüyorum. Rüyalarımdaki kişiliğim çok eskiden, bildiğimiz özelliklere sahip insan ortaya çıkmadan önce yaşamıştı ve öteki, gündüz yaşayan kişiliğim insanın varlığına ilişkin bilgilerle rüyalarımın özüne karışabiliyordu.

Belki de ruhbilimciler "kişilik bölünmesi" deyimini kullanışımı yanlış bulacaklardır. Onların bu deyimi nasıl kullandıklarını biliyorum, yine de daha uygununu bulamadığım için burada kullanmak zorunda kaldım. İngilizce dilinin yetersizliğinin ardına sığınıyorum. Ve şimdi benim bu deyimi kullanışımı ya da hatalı kullanışımı açıklamaya geldi sıra.

Rüyalarımın nedeni ve onların önemine ilişkin ilk ipucunu elde ettiğimde üniversitede, genç bir adamdım. O zamana kadar anlamsız ve anlaşılır bir nedenden yoksundular. Ama üniversitede evrim ve ruhbilimi keşfettim; çok çeşitli ruh hallerinin ve deneyimlerin açıklamasını öğrendim. Örneğin boşluğa yuvarlanma rüyası, en yaygın rüya deneyimi, hemen hemen herkes tarafından bilinen ve hemen hemen herkesin başından geçen bir rüya.

Profesörümün anlattığına göre, bu ırksal bir anıymış. O pek uzaktan akraba olduğumuz, ağaçlarda yaşayan atalarımıza dek uzanıyormuş. Ağaçlarda yaşayanlar için düşmek her an var·olan bir tehlikeymiş. Birçoğu yaşamını böyle kaybetmiş; hepsinin başından da bu korkunç düşme deneyimi geçmiş; yere düşerken ancak dallara tutunarak kurtulabilmişler.

Şimdi, bu şekilde önlenen korkunç bir düşüş şoka yol açarmış. Bu tür bir şok da beyin hücrelerinde moleküler değişiklikler üretirmiş. Bu moleküler değişiklikler sonraki kuşakların beyin hücrelerine aktarılır ve kısaca ırksal anılar haline gelirmiş. Böylece, siz ya da ben, uykudayken ya da tam uykuya dalacağımız sırada boşluğa düştüğümüzde ve yere çarpmadan hemen önce kendimize geldiği-

mizde, ağaçlarda yaşayan atalarımızın başından geçenleri hatırlıyoruz sadece. Bunu sağlayan da ırksal kalıtım yoluyla bize ulaşan beyin hücrelerindeki moleküler değişimlerdir.

Bunda garip bir şey yok, bir içgüdüde garip bir şey olmaması gibi. Bir içgüdü, kalıtım yoluyla bize geçen bir alışkanlıktır, o kadar. Sırası gelmişken belirtelim ki size, bana, hepimize tanıdık gelen bu düşme rüyalarında asla yere çarpmayız. Yere çarpmak demek, yok olmak demektir. Ağaçlarda yaşayan atalarımızdan yere çarpanlar hemen ölmüşler. Doğru, düşüşlerinin yarattığı şok beyin hücrelerine ulaşmıştır, ama hemen öldükleri için, oluşan moleküler değişimi kendilerinden sonraki kuşaklara aktaramamışlardır. Siz ve ben yere çarpmamış olanların torunlarıyız, bu nedenle rüyalarımızda asla yere çarpmayız.

Şimdi gelelim kişiliğin bölünmesine. Uyanıkken bu düşme duygusunu hiç hissetmeyiz. Gündüzki kişiliğimiz bu deneyimi yaşamaz. Öyleyse – bu konuda tartışma kaçınılmazdır – biz uyurken düşen, böyle bir düşme deneyimi yaşamış olan bir başka ve farklı kişilik olmalıdır. Nasıl ki gündüzki kişiliğimiz gündüzki deneyimlerimizi hatırlarsa, öteki kişiliğimiz de ırkımızın geçmişteki deneyimlerini hatırlamaktadır.

Akıl yürütmemin bu aşamasında ışığı görmeye başladım. Ve ışık süratle göz kamaştırıcı bir şekilde parlamaya başladı. Rüyalarımla ilgili acayip, esrarengiz ve garip bir şekilde imkânsız olan şeyleri aydınlatıp, açıklığa kavuşturdu. Anladım ki uyurken yaşayan gündüzki kişiliğim değil, bir başka ve farklı kişilikti. Ve bu kişilik daha başka, daha değişik deneyimler di-

zisine, bu deneyimlerin anılarına sahipti rüyalarımda gördüğüm kadarıyla.

Nasıl bir şeydi bu öteki kişilik? Bu garip deneyimler dizisini derlemek için bu gezegende ne zaman gündüz yaşamı sürmüştü? Bu sorular rüyalarımın kendisinin cevapladığı sorulardı. O çok eskiden, dünya gençken, Orta Pleistosen dediğimiz çağda yaşamıştı. Ağaçlardan düşmüş, ama yere çarpmamıştı. Kükreyen aslanların karşısında korkuyla bağırıp çağırmıştı. Avcı hayvanlar tarafından kovalanmış, öldürücü yılanların saldırısına uğramıştı. Toplantılarda kendi türünden olanlarla gevezelik etmiş, kaçtığı Ateş Adamları tarafından tartaklanmıştı.

Ama şu anda anlattıklarıma karşı çıktığınızı işitir gibiyim. Peki, bu ırksal anılardan bizde neden yok? Madem ki bizim de uyurken boşluktan düşme rüyaları gören belli belirsiz bir başka kişiliğimiz var, neden senin hatırladıklarını hatırlamıyoruz?

Sorunuza bir başka soruyla cevap verebilirim. Neden iki başlı danalar var? Bu soruya benim vereceğim cevap, iki başlı dananın bir hilkat garibesi olduğudur. Bu şekilde cevaplıyorum sorunuzu. Öteki kişiliğe ve bu ırksal anılara sahibim, çünkü ben bir hilkat garibesiyim.

Ama izin verin biraz daha açıklayayım.

En yaygın ırksal anı, boşluğa yuvarlanma rüyasıdır. Bu öteki kişilik çok belli belirsizdir. Bu ikinci kişiliğin tek anısı bu düşme anısıdır. Ama birçoğumuzun daha keskin, daha belirgin öteki kişilikleri vardır. Birçoğumuzun uçma rüyaları, canavarlar tarafından kovalanma rüyaları, renkli rüyaları, boğulma rüyala-

rı, sürüngen ve iğrenç böcek rüyaları vardır. Kısacası, sözünü ettiğim bu ikinci kişilik hepimizde az çok bir iz bırakmıştır; kimimizde bu iz neredeyse silinmiştir, kimimizde ise çok daha belirgindir. Bazılarımız diğerlerinden daha güçlü ve daha bütünlüklü ırksal anılara sahiptir.

Demek ki sorun, insanların bu ikinci kişiliğe değişik derecelerde sahip olmasıdır. Bu derece bende çok yüksek. Benim öteki kişiliğim güç olarak neredeyse kendi kişiliğimle eşit. Bu konuda ben, daha önce de söylediğim gibi, bir hilkat garibesiyim – kalıtımın hilkat garibesi.

Kimi insanlarda ruhun bir bedenden bir diğerine geçtiği inancını doğuran kişisel deneyimlerin de o insanların bu öteki kişiliğe – ama benimki kadar güçlü olmayan bir ikinci kişiliğe – sahip olunmasından kaynaklandığına inanırım. İnsanlar için oldukça akla yakın, çok inandırıcı bir varsayımdır bu. Rüyalarında, gerçek yaşamlarında hiç görmedikleri sahneleri gördükleri, geçmişe ait olaylar ya da eylemlerin anılarını gördüklerinde, en basit açıklama daha önceden yaşamış olduklarıdır.

Ama bu şekilde kendi ikiliklerini inkâr etme yanılgısına düşerler. Öteki kişiliklerini tanımazlar. Bunun kendi kişilikleri olduğunu, sadece bir kişiliğe sahip olduklarını düşünürler. Tek bir kişiliğe sahip olduklarına inandıkları için de daha önce yaşadıkları sonucuna varırlar.

Ama yanılıyorlar. Bu, ruhun bir bedenden diğerine geçmesi değildir. Ben rüyamda Genç Dünya'nın ormanlarında dolaşırken görüyorum kendimi; ama

yine de gördüğüm ben değilim, sadece benim uzaktan bir parçam, tıpkı benimle daha yakın bir ilgisi olan babam ya da büyükbabam gibi. Bu öteki kişiliğim benim atam, ırkımın ilk zincirinden atalarımdan bir ata; kendisinden çok önceleri el ve ayak parmakları gelişip de ağaçlara tırmanan atalarımın ırkından.

Canınızı sıkmak pahasına da olsa bu konuda beni bir hilkat garibesi olarak kabul etmeniz gerektiğini tekrarlamalıyım. Sadece geniş kapsamlı ırksal anıya sahip olmakla kalmıyorum, aynı zamanda çok eskiden yaşamış, belirli bir atamın anılarına da sahibim. Ama yine de, çok olağandışı olmasına karşın, şaşkınlık yaratacak bir durum değil bu.

Şimdi benim akıl yürütmemi takip edin. Bir içgüdü ırksal bir anıdır. Çok iyi. O halde siz, ben ve hepimiz bu anıları anne ve babalarımızdan alırız, onlar da kendi anne ve babalarından almışlardı. Bundan dolayı, bu anıları kuşaktan kuşağa aktaran bir araç olmalı. Bu araç, Weismann'ın "germoplazma"* olarak adlandırdığı şeydir. Bu madde, ırkın bütün evriminin anılarını taşır. Bu anılar bulanık ve karmaşıktır ve birçoğu kayıptır. Ama bazı germoplazma soyları daha fazla anı yükü taşırlar. Bilimsel bir dille konuşmak gerekirse, diğer soylardan daha atavisttirler; benimki de böyle bir soy. Kalıtımın hilkat garibesiyim ben, atavist bir karabasanım – nasıl isterseniz öyle adlandırın; ama varım, gerçeğim ve yaşıyorum, günde üç öğün yemek yiyorum. Bu konuda ne yapacaksınız?

---

* Tohumda bulunup kalıtsal özellikleri aktaran madde.

Şimdi, hikâyemi ayrıntılarıyla anlatmaya başlamadan önce, alay etmeye eğilimli, kuşkucu ruhbilimcilerin neler diyebileceklerini önceden tahmin etmek istiyorum. Rüyalarımın bu kadar uyumlu olmasının bu konuda çok fazla çalışmış olmamdan ve evrim üzerine bilgimin rüyalarıma bilinçaltından yansımasından kaynaklandığını söyleyecekler. Bir kere ben hiçbir zaman gayretli bir öğrenci olmadım. Okulu sınıfın sonuncusu olarak bitirdim. Atletizmle ve – bunu itiraf etmemem için hiçbir neden yok – bilardoyla daha çok ilgilendim.

Bundan başka, üniversiteye girene kadar evrim hakkında hiç bilgim yoktu, oysa çocukluğumda ve gençliğimde öteki, çok eski yaşamın bütün ayrıntılarını rüyalarımda yaşamıştım. Bununla beraber, ben evrim bilimini öğrenmeden önce bu ayrıntılar karışık ve tutarsızdı. Evrim bir anahtardı. Her şey bu bilgiyle açıklandı, çağdaş ve normal olduğu halde çok uzak geçmişe dönebilen atavist beynimin oyunları bir anlam kazandı.

Benim yaşadığım bu geçmişte bugünkü bildiğimiz şekliyle insan yoktu. Yaşadığım dönem, bugünkü insanın oluşum sürecine rastlamış olmalı.

III

Çocukluğumda en sık gördüğüm rüyalardan biri şuna benzer bir şeydi: Çok küçüktüm; ince ve kalın dallardan yapılma bir yuvada tortop olmuş yatıyordum. Kimi zaman sırt üstü yatıyordum. Bu şekilde yatarak uzun saatler geçirir, güneş ışığının yapraklar üstündeki oyununu ve rüzgârın etkisiyle titreşen yaprakları seyrederdim. Rüzgâr sert estiğinde çoğu kez yuvamı ileri geri sallardı.

Ama her zaman, yuvanın içinde böylece yatarken, altımda çok büyük bir boşluk hissederdim. O boşluğu hiç görmedim, görmek için de yuvanın kenarından aşağı sarkıp bakmadım; ama tam altımda pusuya yatmış olan ve beni yutmaya hazır bekleyen bir canavarın kursağıymış gibi beni tehdit eden boşluğu BİLİYORDUM ve ondan korkuyordum.

Çocukluğumda çok sık gördüğüm bu rüyada hareketsizdim ve bu rüya bir olaydan çok bir durumu yansıtıyordu. Ama aniden, onun tam ortasına garip

biçimler ve korkunç olaylar saldırırdı, gök gürler, fırtına kopardı ya da gündüzki yaşamımda hiç görmediğim kır görüntüleri belirirdi. Sonuç, bir karmaşa ve bir karabasandı. Olanlardan hiçbir şey anlayamazdım. Olaylarda hiçbir mantıksal sıra yoktu.

Rüyalarım yaş sırasına göre de izlemiyordu birbirini. Bir an Genç Dünya'nın mini mini bebeği olarak ağaçtaki yuvamda yatarken, onu izleyen anda iğrenç Kızıl-Göz'le kıyasıya dövüşen Genç Dünya'nın yetişkin bir insanıydım ve bir an sonra günün sıcağında su çukuruna doğru dikkatle emekleyen bir çocuk olurdum. Genç Dünya'da yıllar süren aralıklarla meydana gelmiş olaylar rüyamda birkaç dakika ya da saniye içinde meydana gelirdi.

Her şey karmakarışıktı, ama size aktarmak istediğim bu karmakarışıklık değil. Genç bir adam olduktan ve binlerce kez rüya gördükten sonradır ki her şey bulanıklıktan kurtulup açıklığa kavuştu. Zamanı bir ipucu olarak alıp olayları, eylemleri uygun sıralarına koydum. Böylelikle yok olmuş dünyayı, benim yaşadığım – ya da öteki kişiliğimin yaşadığı – dönemdeki durumuyla yeniden kurabildim. Burada ben ve öteki kişiliğim arasındaki ayrım hiç önemli değil, çünkü çağdaş ben o eski dünyaya gidip öteki kişiliğimin eşliğinde yaşadım o eski yaşamı.

Bu yazdığım sosyolojik bir yazı olmadığına göre, kolay anlamanız için, değişik olayları anlaşılır bir hikâye biçiminde anlatacağım. Çünkü bütün rüyaları birbirine bağlayan bir süreklilik zinciri var. Örneğin Sarkık-Kulak'la arkadaşlığım var. Ayrıca Kızıl-Göz'le düşmanlığım ve Hızlı'yla sevgim var. Bütünüyle ele

alınırsa, oldukça ilginç ve tutarlı bir hikâye bu, eminim sizler de böyle düşüneceksiniz.

Annemi çok iyi hatırlamıyorum. Belki de onunla ilgili en eski – ve hiç kuşkusuz en belirgin – anım şu: Yerde uzanmış yatıyormuşum. Yuvada yaşadığım günlere oranla biraz daha büyüktüm, ama hâlâ kendimi koruyacak kadar gelişmiş değildim. Kuru yapraklar arasında onlarla oynayarak yuvarlanıyor, bir şeyler mırıldanıyor, gırtlağımdan hırıltılı sesler çıkarıyordum. Güneş sıcak sıcak parlıyordu ve ben mutlu ve rahattım. Ormanın küçük bir açıklığındaydım. Çevremde, her yanımda, çalılıklar ve eğrelti otlarına benzer bitkiler vardı. Kafamın üstünde, her tarafta yalnızca ağaç gövdeleri ve dalları vardı.

Birden bir ses duydum. Oturup dinlemeye başladım. Hiç hareket etmedim. Gırtlağımdan çıkan sesler dindi ve taş kesilmiş gibi oturdum. Ses daha da yakınlaştı. Bir domuz homurtusuna benziyordu. Sonra çalılar arasında kımıldayan bir gövdenin çıkardığı sesleri duymaya başladım. Daha sonra gövdenin geçişiyle kımıldayan eğrelti otlarını gördüm. Daha sonra eğrelti otları ikiye ayrıldı ve parıldayan gözleri, uzun burnu ve beyaz dişleri gördüm.

Bir yaban domuzuydu. Merakla beni süzdü. Bir ya da iki kez homurdandı ve ağırlığını bir ayağından ötekine geçirdi, aynı zamanda başını iki yana çevirerek eğrelti otlarını sallıyordu. Hâlâ taş kesilmiş gibi oturuyordum, korku yüreğimi kemirirken gözlerimi kırpmadan bakıyordum domuza.

Kendi adıma kımıldamadan ve sessiz durmam benden beklenen şey gibiydi. Korkunun yüzüne karşı

bağırmamam gerekiyordu. Bu, içgüdümün emriydi. Ve orada öyle oturup ne olduğunu bilmediğim bir şeyi bekliyordum. Yaban domuzu eğrelti otlarını kenara itip açıklığa çıktı. Gözlerindeki merak yok olmuş, yerini acımasız bir bakış almıştı. Başını beni tehdit edercesine salladı ve bir adım öne attı. Sonra bir adım daha ve bir adım daha.

Daha sonra haykırdım ya da çığlık attım. Kelimelerle anlatamıyorum, ama tiz ve korkunç bir çığlıktı. Anlaşılan, işler bu aşamaya gelince benden beklenen buydu. Pek uzak olmayan bir yerden bir ses benim çığlığıma karşılık verdi. Çıkardığım sesler bir an için domuzu şaşırtmıştı. Durdu, kararsızlık içinde sallandı, bu sırada birden bir görüntü daldı aramıza.

Annemdi, büyük bir orangutana benziyordu ya da bir şempanzeye ancak çok belirli ve kesin bir şekilde onlardan farklıydı. Onlardan daha iri ve daha az kıllıydı. Kolları onlarınki kadar uzun değildi, ama bacakları daha kalındı. Elbise giyinmiyordu – yalnızca doğal kıllarla örtülüydü. Heyecanlandığında onun büsbütün öfke olduğunu size söyleyebilirim.

Bir fırtına gibi fırlamıştı bulunduğumuz yere. Dişlerini gıcırdatıyor, yüzünü korkunç bir şekilde buruşturuyor, hırlıyor, durmadan “Kh-ah! Kh-ah!” diye çığlıklar atıyordu. Ortaya çıkışı öylesine ani ve korkunç olmuştu ki domuz istemeden kendini savunmak istercesine büzüldü, annem de ona doğru ilerlerken kıllarını kabarttı. Daha sonra benim tarafıma geldi annem. Domuzu iyiden iyiye korkutmuştu. Annemin kazandığı o bir anlık zamanda ne yapacağımı biliyordum. Üstüne atıldım ve belinden yakaladım, ellerim ve

ayaklarımla sıkıca sarıldım – evet, ayaklarımla dedim; ayaklarımla da ellerim kadar rahat tutunabiliyordum. Gövdesini o kadar sıkıca sarmıştım ki kasları ve derisi kımıldadıkça kılların çekildiğini hissedebiliyordum.

Dediğim gibi, anneme ulaşmak için sıçramıştım. O da o anda havaya sıçradı ve sarkık bir dalı elleriyle yakaladı. Bir an sonra, yaban domuzu dişlerini gıcırdatarak altımıza geldi. Şaşkınlığını atlatmış, ileri atılmıştı. Öyle bir ses çıkarıyordu ki, borazana benziyordu çıkardığı ses. Bu bağırtı bir çağrıydı, çünkü bu bağırtıyı eğrelti otlarının ve çalılıkların arasından, her yönden saldıran birçok gövde izledi.

Her yandan koşuşan bir sürü yaban domuzu doldurdu açıklığı – öyle çoktular ki. Ama annem yerden beş altı metre yüksekliğinde kalın bir dalın tepesine sıçradı ve güvenlik içinde oraya tünedik. Ben ise hâlâ sarılıyordum anneme. Annem çok heyecanlıydı. Bas bas bağırıyor, çığlık atıyor, aşağımızda toplanan, tüylerini kabartan, dişlerini gıcırdatan domuzları paylıyordu. Ben de korkudan tir tir titriyor, aşağıdaki öfkeli hayvanları gözetliyor ve annemin çığlıklarını taklit etmek için elimden geleni yapıyordum.

Uzaktan bizimkilere benzer çığlıklar geliyordu, yalnız daha kalın, kükremeyi andıran bas bir sesti bu. Bu sesler bir an için yükseldi ve çok geçmeden babamın bize doğru geldiğini gördüm. Babam diyorum, çünkü topladığım kanıtları değerlendirince onun babam olduğu sonucuna vardım.

Diğer babalar gibi, albenili bir baba değildi. Yarı insan, yarı maymundu sanki ve yine de ne insan ne de maymundu. Onu anlatmakta aciz kalıyorum. Bugün

ne yeryüzünde, ne de yeraltında ona benzer bir yaratık var. Kendi zamanına göre iri bir adamdı, atmış beş kilo ağırlığında olmalıydı. Yüzü geniş ve düzdü, kaşları gözlerine çok yakındı. Gözleri çok küçük, çukura kaçmış ve birbirine çok yakındı. Hemen hemen burnu yok gibiydi. Kısa ve genişti, belli ki burun kemiği yoktu. Burun delikleri aşağıya değil de dışarıya doğru açılmışlardı ve yüzünde iki deliğe benziyorlardı.

Alnı, gözlerinden itibaren geriye doğru basıktı. Saçları tam gözlerinin üstünden başlıyor ve bütün başı kaplıyordu. Başı akıl almayacak derecede küçüktü ve yine akıl almayacak derecede kısa ve kalın bir boyun üzerine oturmuştu.

Gövdesinde ilkel bir tasarrufa gidilmişti – hepimizin gövdesinde olduğu gibi. Göğsü çukurdu, mağara gibi; ama ne şişirebileceği kasları, ne geniş omuzları, ne düzgün kolları bacakları, ne de simetrik bir gövdesi vardı. Babamın gövdesi gücü ve sağlamlığı temsil ediyordu, ama güzellikten yoksun gücü; kavramak, sıkıştırmak, çekip koparmak ve yok etmek üzere yaratılmış vahşi ve ilkel gücü.

Kalçaları dardı; ince ve kıllı bacakları çarpık ve kasları lifliydi. Aslına bakılırsa babamın bacakları daha çok kola benziyordu. Bükük ve budaklıydı, çağdaş insanların bacaklarını süsleyen etli baldırlara hiç benzemiyordu. Yürürken ayak tabanlarının üzerine basamadığını hatırlıyorum. Bunun nedeni, ayaklarının sarılma ve kavrama özelliğine sahip olmasıydı, bir ayaktan çok bir ele benziyordu. Başparmak öbür parmaklarla aynı sırada olacağına, tıpkı bir el başparmağı gibi, karşı yönde gelişmişti. İşte öbür parmaklara

bu karşıtlığı ona ayağıyla kavrama yeteneği vermişti. Ayak tabanlarının üzerine basarak yürüyememesinin nedeni buydu.

Kızgın yaban domuzlarının üstünde annemle birlikte tünediğimiz yere geliş şekli de en az dış görünüşü kadar olağandışıydı. Ağaçlar arasından, daldan dala, ağaçtan ağaca atlayarak ilerliyordu; çok da hızlı geliyordu. Şu anda, gündüz yaşamımda, bu satırları yazarken bile görebiliyorum onu; ağaçlarda sallanarak ilerleyen, dört elli, kıllı bir yaratık; öfkeden uluyor, arada sırada durup göğsünü yumrukluyor, altı yedi metre uzunluktaki boşlukları sıçrayarak aşıyor, bir eliyle bir dal yakalayıp bir başka boşluktan sallanarak öbür eliyle bir başka dalı yakalıyordu. Bir an bile tereddüt etmiyordu; ağaçlar arasındaki yoluna nasıl devam edeceği konusunda en ufak bir kuşkusu yok gibiydi.

Babamı seyrederken varlığımın derinliklerinde, kendi kaslarımın içinde sanki, böyle daldan dala atlama arzusu uyanmıştı. Üstelik bu isteği gerçekleştirebilmek için varlığımda ve kaslarımda gerekli gücün bulunduğunu hissediyordum. Neden olmasın? Küçük çocuklar babalarının balta sallayıp ağaç devirdiklerini görürler ve günün birinde kendilerinin de balta sallayıp ağaç devireceklerini içlerinde hissederler. Ben de onlar gibiydim işte. Benim içimdeki yaşam da babamın yaptıklarını yapmak üzerine kurulmuştu ve bu hayat bana gizlice ve ihtirasla ağaçlar arasındaki yolları ve ormandaki uçuşları fısıldıyordu.

En sonunda babam yanımıza geldi. Aşırı sinirliydi. Aşağıdaki vahşi yaban domuzlarını izlerken dışarı

çıkık olan alt dudağının daha da sarktığını hatırlıyorum. Bir köpek gibi hırladı. Hayvanlarınkine benzeyen köpek dişleri kocamandı ve beni çok etkilemişti.

Babamın davranışları domuzları daha da çok kızdırmaktan başka bir işe yaramadı. İnce dalları kırıp aşağıdaki düşmanlarımıza fırlatıyordu. Hatta tek eliyle bir dala tutunarak aşağı sallandı, hayvanlara yakın ama onların erişemeyecekleri yerden alay etti onlarla; hayvanlar aciz kızgınlıklarıyla dişlerini gıcırdatıyorlardı. Bununla da yetinmeyip, kalın bir dal kırdı, eli ve ayağıyla bir dala tutunarak elindeki dalla öfkeden deliye dönmüş hayvanları dürtükledi, burunlarına vurdu. Söylemeye gerek yok, bu oyun annemi ve beni çok eğlendirdi.

Ama insan en tatlı eğlencelerden bile sıkılıyor. Sonunda babam muzip muzip kıkırdayarak, bizi de yanına alarak ağaç dalları arasından ilerlemeye başladı. İşte o zaman biraz önceki arzularımın azaldığını hissettim. Annem ağaçlara tırmanıp boşlukta sallanırken ürkekçe ona sıkı sıkı sarıldım. Dallardan birinin annemin ağırlığını kaldıramayıp kırıldığını hatırlıyorum. Büyük bir sıçrama yapmıştı, dalın çatırtıyla kırılmasıyla boşluğa yuvarlanmanın mide bulandırıcı bilinciyle gerilmiştim. Her ikimiz de boşluğa yuvarlanıyorduk. Orman ve hışırdayan yaprakların üzerindeki gün ışığı da gözlerimin önünden silindi. Son olarak, bize bakmak üzere babamın ilerleyişini birden durdurduğunu gördüm. Gerisi kapkaranlık.

Tam o sırada uyandım. Çarşaflı yatağımda terlemişim, titriyorum, midem bulanıyor. Pencere açıktı ve serin bir hava içeri doluyordu. Gece lambam sakin sa-

kin yanıyordu. Ve bütün bunlardan yaban domuzlarının bizi yakalayamadığını, yere düşmediğimizi çıkarıyorum; yoksa şimdi, bin yüzyıl sonra burada olamaz ve olayı da hatırlayamazdım.

Şimdi bir an için kendinizi benim yerime koyun. Benimle birlikte çocukluğuma gidin, bir gece benimle yatın ve o akıl ermez korkuları rüyanızda gördüğünüzü hayal edin. Unutmayın ki ben tecrübesiz bir çocuktum. Ömrümde hiç yaban domuzu görmemiştim. Evcilleştirilmiş domuz da görmemiştim. Bu hayvanlara en çok yaklaştığım an, kahvaltıda yediğim, yağların içinde cızırdayan domuz pastırmasıydı. Ama yine de rüyalarıma yaşam kadar gerçek yaban domuzları giriyordu ve ben, tuhaf annem ve babamla birlikte yüksek ağaç tepelerinde daldan dala atlıyordum.

Bu karabasan dolu gecelerden korkmam, türlü bunalımlar geçirmem normal sayılmaz mı? Lanetlenmiştim. Hepsinden de beteri, bunları anlatmaya korkuyordum. Nedenini bilmiyorum, ama bir suçluluk duygusu vardı içimde, ama suçumun ne olduğunu bilmiyordum. Böylece uzun yıllar boyunca, sessizce acı çektim, ta ki yetişkin bir insan olup nedenini ve niçinini öğrenene dek.

IV

Benim bu tarihöncesi anılarımla ilgili çözemediğim bir şey var: zaman öğesinin belirsizliği. Olayların sırasını her zaman bilemiyorum, ayrıca birtakım olayların arasından bir iki ya da dört beş yıl geçip geçmediğini söyleyemiyorum. Zamanın geçtiğini, çevremdekilerin görünüşlerindeki ve yaptıkları işlerdeki değişiklikleri değerlendirerek kabaca söyleyebiliyorum yalnızca.

Aynı zamanda, birçok olayın sırasını belirleyebilmek için mantığıma başvuruyorum. Örneğin annemle birlikte yaban domuzlarından kurtulmak üzere ağaca tırmanmamızın, kaçmamızın ve yere düşmemizin, çocukluk arkadaşım diyebileceğim Sarkık-Kulak'la tanışmamızdan önceki günlere rastladığından hiç kuşku duymuyorum. Aynı derecede kesin olan bir şey de bu iki olay arasında annemden ayrılmış olmam.

Yukarıda anlattığım olaydan başka, babamla ilgili bir anım yok. Yaban domuzu olayını izleyen yıllar boyunca bir daha hiç görünmedi. O zamanki yaşa-

ma koşulları göz önüne alınırsa, yaban domuzlarıyla yaşanan serüvenden kısa bir süre sonra ölmüş olsa gerek, bunun tek olası açıklaması bu. Ölümü çok zamansız bir ölüm olmalıydı, çünkü çok dinçti ve sadece ani ve sert bir ölüm onu aramızdan almış olmalı. Ama nasıl öldüğünü bilmiyorum – ya ırmakta boğuldu, ya bir yılan tarafından yutuldu ya da ihtiyar kaplan Kılıç-Diş'in midesini boyladı, tam kestiremiyorum.

O tarihöncesi günlerden sadece kendi gözlerimle gördüklerimi hatırlıyorum çünkü. Annem, babamın nasıl öldüğünü biliyordu belki, ama bana asla anlatmadı. Bu yüzden, onda böyle bir bilgiyi nakletmeye yeterli bir kelime dağarcığı olduğundan kuşku duyuyorum. O günlerde insanlar otuz ya da kırk sesten oluşan sözcüklerle anlaşıyorlardı belki de.

Onlara SÖZCÜK yerine SES diyorum, çünkü her şeyden önce sesten öte bir şey değillerdi. Belli bir değerleri yoktu ki sıfat ya da zarfla değiştirebilsinler. Bu sonuncular henüz keşfedilmemiş konuşma araçlarıydı. İsimleri ya da yüklemleri sıfat ya da zarflar kullanarak niteleyeceğimiz yerde, sesleri yükseltip alçaltarak, nicelik ve tonlarında değişiklikler yaparak, yavaşlatarak ya da hızlandırarak niteliyorduk. Belli bir sesi çıkarma süresi sesin anlamını veriyordu.

Fiil çekimi diye bir şey yoktu. Fiil zamanını cümlenin genel anlamından çıkarırdık. Sadece somut şeylerden konuşurduk, çünkü yalnız somut şeyler düşünürdük. Ayrıca daha çok pantomime yaslanırdık. En basit bir soyutlama bile bizim düşünce yeteneğimizi aşıyordu; aramızdan biri böyle bir soyutlama yapsa bile bunu arkadaşlarına anlatmakta güçlük çeker-

di. O soyut kavramı anlatmaya uygun sesler yoktu. Sözcük dağarcığının sınırlarını zorluyordu. Bunu anlatmak için sesler keşfetse bile, arkadaşları bu sesleri anlayamıyordu. O zaman yeniden pantomime başvuruyordu. Düşüncesini elinden geldiği kadar işaretlerle anlatmaya çalışıyor, aynı zamanda da yeni sesi durmadan tekrarlayıp duruyordu.

Böylece dilimiz gelişti. Sahip olduğumuz birkaç ses sayesinde bu seslerin biraz daha ötesini düşünebiliyorduk; daha sonra yeni düşüncelerimizi ifade edebilmek için yeni seslere ihtiyaç duyduk. Kimi zaman, bununla beraber, kullandığımız seslerin çok ötesinde düşünüyor, kimi (oldukça bulanık) soyutlamalar yapmayı başarıyorduk, ne var ki bunları öbürlerinin anlamasını sağlayamıyorduk. Ne de olsa dilimiz çok hızlı gelişmiyordu o günlerde.

İnanın bana şaşılacak derecede basitti yaşamımız. Ama bugün bilinmeyen birçok şeyi biliyorduk. Kulaklarımızı oynatabiliyorduk, istediğimiz zaman oları kaldırır, istediğimiz zaman düzleştirirdik. Omuzlarımızın arasını kolayca kaşıyabilirdik. Ayaklarımızla taş atabilirdik. Bunu birçok kez yapmıştım. Üstelik dizlerimi hiç kırmadan kalçamdan öne doğru eğilip değil parmak uçlarımla, dirseklerimle bile yere değebilirdim. Ya kuş yuvalarından yumurta çalmamız – yirminci yüzyıl çocuklarının bizi görebilmelerini isterdim. Ama biz yumurta koleksiyonu yapmazdık. Onları yerdik.

Hatırlıyorum da – ama hikâyemin dışına çıkıyorum sanırım. Daha sonra anlatırım. İlk önce izin verin Sarkık-Kulak'ı ve arkadaşlığımızı anlatayım. Daha

çok küçükken annemden ayrıldım. Bunun nedeni belki de babamın ölümünden sonra, annemin ikinci kez evlenmesiydi. O herifle ilgili çok az anım var, ayrıca hatırladıklarım hiç de iyi şeyler değil. Ufak tefek bir adamdı. Güçlü, sağlıklı değildi. Çok gevezeydi. Onun cehennemi andıran gevezeliği bugün bile düşündüğümde canımı sıkar. Hayatta herhangi bir amacı olamayacak kadar kafası geriydi. Kafeslerdeki maymunlar bana hep onu hatırlatır. Tıpkı bir maymuna benziyordu. İşte, bu son cümle onu çok iyi tanımlıyor.

En başından beri benden nefret etti. Ondan ve kötü oyunlarından korkmam gerektiğini çabucak öğrendim. Ne zaman görünse, annemin yanına sokulur, sıkı sıkı sarılırdım. Ama gün geçtikçe büyüyordum, ve zaman zaman annemden ayrılmam, uzaklarda gezinmem, gittikçe daha uzaklarda gezinmem kaçınılmazdı. İşte Geveze de böyle fırsatları kolluyordu. (O günlerde hiçbirimizin ismi olmadığını açıklamalıyım; herhangi bir isimle bilinmezdik. Hikâyem anlaşılır olsun diye yakın ilişki içinde olduklarıma ben isim taktım. "Geveze" de benim çok değerli üvey babama bulabildiğim en uygun tanımlama. Bana gelince, kendime "Koca-Diş" ismini verdim. Köpek dişlerim oldukça büyüktü çünkü.)

Gelelim Geveze'ye. Sürekli korkuturdu beni. İkide bir çimdikler, tokat atar, hatta fırsat buldukça ısırırdı. Çoğu kez annem araya girer, sonunda kavgaya tutuşurlardı. Bu kavgaları seyretmek çok eğlenceliydi. Ama bütün bunların sonucu, çok güzel ve bitmek bilmez aile kavgalarıydı. Bütün bu kavgaların nedeni de bendim.

Hayır, aile hayatım mutlu değildi. Bu sözleri yazarken kendi kendime gülümsüyorum. Aile hayatı! Aile! Kelimenin çağdaş anlamında bir evim yoktu. Evim bir cemiyetti, oturulan bir ev değil. Annemin korumasında yaşıyordum, bir evde değil. Annem ise orada burada yaşıyordu, gecelerini ise ağaç tepelerinde geçiriyordu.

Annem çok geri kafalıydı, tutucuydu. Hâlâ ağaç tepelerinde oturmakta direniyordu. Doğru, sürümüzün daha ilerici üyeleri, ırmağın yukarısındaki mağaralarda yaşıyorlardı. Ama annem şüpheci ve gericiydi. Ağaçlar ona yetiyordu. Elbette, sürekli tünek yerimiz olan belli bir ağacımız vardı, ama karanlık bastırdığında yerimizden uzaktaysak başka ağaçlara da sıkça tünerdik. Ağacımızın uygun bir çatalında dallardan ve çalılardan ve de buna benzer şeylerden yapılmış düz bir alan vardı. Her şeyden çok koca bir kuş yuvasına benziyordu. Ama dalların örülüşü herhangi bir kuş yuvasından çok daha kaba sabaydı. Ancak hiçbir kuş yuvasında göremediğim bir özelliği de üzerindeki çatısıydı.

Ah, çağdaş insanların yaptığı çatılardan değildi! Ne de günümüzün en ilkel toplumlarının yaptığı çatılara da benziyordu. İnsanların –bugün bildiğimiz insanların– yaptığı en kaba saba çatıdan bile çok daha fazla kaba sabaydı. Baştan savma, alelacele bir araya getirilmişti. Üzerinde oturduğumuz ağaç çatalının üst bölümüne çalı çırpı atılmıştı. Birbirine bitişik dört ya da beş çatal da çatının yatay direkleriydi. Bunlar iki üç santimetre eninde kalın dallardı yalnızca. Onların üstüne dallar ve çalılar konmuştu. Daha doğrusu

amaçsızca oraya atılmış gibi görünüyorlardı. Damı örtmek adına bir çaba gösterilmemişti. Çok yağmur yağdığında çatının aktığını itiraf etmeliyim.

Ama o Geveze yok mu? Ev hayatını annemle bana bir eziyet haline getiriyordu. Ev hayatımız derken, ağaçtaki çatısı akan kuş yuvasını kastetmiyorum, üçümüzün sürdürdüğü grup yaşamından söz ediyorum. Bana çok büyük zulüm yapıyordu. Beş dakikadan fazla bir süre sabırla uğraştığı tek konu bendim. Zaman geçtikçe, annem beni savunmakta daha isteksiz davranıyordu. Geveze'nin sürekli çıkardığı kavgalardan bıkmış ve beni bir baş belası gibi görmeye başlamış olmalıydı. Her koşulda, durum günden güne hızla daha kötüye gidiyordu, öyle ki çok geçmeden kendi isteğimle evden ayrılacaktım. Ama ne yazık ki böyle bir bağımsızlık eylemi sergilemenin mutluluğu benden esirgendi. Gitmeye hazırlanmadan önce evden atıldım. Kelimenin tam anlamıyla.

Bir gün, yuvada yalnızken, beklediği fırsat Geveze'ye geldi. Annemle Geveze beraber böğürtlenlerin bulunduğu bataklığa gitmişlerdi. Her şeyi önceden planlamış olmalı, çünkü ormandan tek başına geri dönerken, kükreyerek öfkeyle kendi kendini kışkırttığını işittim. Sürümüzün kızdıkları ya da kendilerini kızgınlaştırmaya çalışan bütün erkekleri gibi, arada bir yumruklarıyla göğsüne vurmak için duruyordu.

Durumumun umutsuzluğunu anladım ve yuvanın içinde titreyerek büzülüp kaldım. Geveze dosdoğru ağaca geldi – bir meşe ağacıydı, hatırlıyorum – ve tırmanmaya başladı. Çıkardığı kabus gibi patırtıyı bir an olsun kesmedi. Dediğim gibi, dilimiz son derece

yavandı. Ama o bana olan ölmez nefretini ve işimi o anda bitirmeye kararlı olduğunu bildirmek uğruna yeni sesler bile türeterek dili zorluyordu.

O, ağacın çatalına tırmanırken, ben de yatay bir dal üzerinde kaçmaya başladım. Peşime düştü, ben de hızla ilerliyordum. En sonunda incecik dallarla yaprakların arasına ulaştım. Geveze öteden beri bir korkaktı, ne kadar kızgın olursa olsun dikkati elden bırakmazdı. Yaprakların ve incecik dalların arasında beni kovalamaktan korktu. Zaten beni yakalayamadan, ağırlığı nedeniyle yaprakların arasından düşecekti.

Ama bana yetişmesine gerek yoktu ve bunu çok iyi biliyordu, alçak! Yüzünde haince bir ifade, boncuk gibi gözlerinde zalimce bir parıltı, bulunduğum dalı sallamaya başladı. Durmadan sallıyordu! Bense kalın dalın tam ucundaydım, ağırlığımdan dolayı sürekli kırılan sürgünlere tutunmaya çalışıyordum. Altı metre aşağımda toprak vardı.

Çılgınca, gittikçe daha da çılgınlaşarak dalı sallıyordu. Bir yandan da sırıtıyor, nefretini yüzüme kusuyordu. Sonunda her şey bitti. Tutunduğum sürgünlerin dördü birden kırıldı ve ben sırt üstü düşmeye başladım. Düşerken ona bakıyor, el ve ayaklarım hâlâ kırılan sürgünleri kavrıyordu. Şans bu ya, aşağıda beni bekleyen yaban domuzları yoktu, sert ve yay gibi olan çalılıklar düşüş hızımı kesti.

Genellikle düşüşlerim rüyalarımın sonu olur. O sırada geçirdiğim şok bin yüzyılı bir anda geride bırakmam için yeterli olur ve fırlayarak küçük yatağımda uyanmama yol açar. Belki de terlemiş bir halde ve

titreyerek yatarım; salondaki guguklu saatin çalışını duyarım. Ama bu evden ayrılma rüyasını birçok kez gördüm, yine de hiçbir zaman bu rüya tarafından uyandırılmadım. Her seferinde bağıra çağıra çalılıklara düşer ve yere çarpardım.

Her tarafım yara bere içinde, inleyerek düştüğüm yerde yattım. Çalılar arasından yukarıyı gözetlediğimde Geveze'yi görebiliyordum. Son derece neşeli ve şeytanca bir şarkı tutturmuştu. Şarkısına uygun bir biçimde dalı sallamaya devam ediyordu. Hemen ağlayıp sızlanmayı bırakıp sustum. Artık ağaçların güvenliği içinde değildim ve acımı böyle yüksek sesle ifade edersem yırtıcı hayvanları başıma toplayabilirdim.

Hıçkırıklarım dindiğinde yaşlarla ıslanmış göz kapaklarımı açıp kaparken oluşan tuhaf ışık oyunlarının ilgimi çektiğini hatırlıyorum. Daha sonra oramı buramı inceledim ve pek de kötü yaralanmadığımı fark ettim. Şuram buram biraz sıyrılmış, kıllarım dökülmüştü; kırık bir dalın sivri ve çentikli ucu koluma, iki buçuk santim kadar derine saplanmıştı, sağ kalçam ise yere çarptığı için dayanılmayacak derecede ağrıyordu. Ama bunlar, ne de olsa, önemsiz yaralardı sadece. Hiçbir kemiğim kırılmamıştı ve o günlerde insan eti bugüne göre daha çabuk iyileşiyordu. Yine de sert bir düşüştü, çünkü sonraki bir hafta boyunca incinmiş kalçam yüzünden topallamıştım.

Daha sonra, çalıların arasında yatarken, büyük bir yalnızlık hissi kapladı içimi; artık evsiz yuvasız kaldığım gerçeğinin bilincine varmıştım. Bir daha annemle Geveze'nin yanına dönmemeye karar verdim. Korkunç ormanın derinliklerine gidecek ve tüneye-

bileceğim bir ağaç bulacaktım. Yiyeceğe gelince, onu nerede bulacağımı biliyordum. En azından bir yıldır yiyecek konusunda anneme bağımlı değildim. Onun bütün yaptığı beni korumak ve bana yol göstermekti.

Çalıların arasından yavaş yavaş sürünerek çıktım. Dönüp arkama baktım, Geveze hâlâ şarkı söylüyor ve dalı sallıyordu. Hoş bir manzara değildi. Tedbirli olmam gerektiğini biliyordum ve dünyadaki bu ilk yolculuğumda aşırı dikkatliydim.

Nereye gittiğimi düşünmüyordum bile. Tek bir amacım vardı; o da Geveze'nin bana ulaşamayacağı kadar uzağa gitmekti. Ağaçlara tırmandım ve ağaçtan ağaca atlayarak, yere hiç inmeden saatlerce tepelerinde dolaştım. Ama ne belirli bir yöne gidiyordum, ne de sürekli olarak ilerliyordum. Başıboş olmak, bütün türdeşlerimin doğası gibi, benim de doğamdı. Üstelik küçük bir çocuktum sadece ve yolda oynamak için epeyce duruyordum.

Evden ayrılışımdan sonra başıma gelen olaylar zihnimde bir hayli belirsiz. Rüyalarım onları kapsamıyor. Öteki kişiliğim çok şey unuttu, özellikle de bu dönemi. Ağaçtaki evimden ayrılışımla, mağaralara varışım arasındaki boşluğu öteki düşlerimden yararlanarak doldurma çabamda da başarılı olamadım.

Ormanda dolaşırken birkaç kez açıklık alanlara geldiğimi hatırlıyorum. Bu açıklık alanları ağaçtan aşağı inip olanca hızımla koşarak büyük bir korku içinde geçiyordum. Ayrıca yağmurlu günlerle güneşli günleri hatırlıyorum, demek ki epeyce bir zaman yalnız başıma dolaşmışım. Özellikle yağmur yağdığında düştüğüm sefil durumu, açlıktan çektiklerimi

ve açlığımı yatıştırmak için yaptıklarımı rüyalarımda görürüm. En kuvvetli izlenimlerimden biri de küçük bir tepeciğin kayalıklı zirvesinde küçük kertenkeleleri avlayışım. Kayalıkların altına kaçıştılar, çoğu kaçıp kurtuldu; ama ara sıra bir taşı kaldırıp bir tanesini yakalıyordum. Yılanlar yüzünden bu tepecikten korkuyla kaçmak zorunda kaldım. Beni kovalamadılar. Güneşin altında, düz kayaların üzerinde sadece güneşleniyorlardı. Fakat kalıtım yoluyla bana geçen bir korkuyla onlardan öylesine korkuyordum ki, sanki peşime düşmüşler gibi mümkün olduğunca hızlı kaçtım oradan.

Sonra körpe ağaçların acı kabuklarını kemirdim. Birçok yeşil fıstığı yumuşak kabukları ve sütlü içleriyle yediğimi belli belirsiz hatırlıyorum. Ve bunun ardından mide ağrısından kıvrandığımı da hatırlıyorum. Karın ağrısının nedeni yediğim yeşil fıstıklardı belki, belki de yediğim kertenkelelerdi. Bilmiyorum. Ama şanslı olduğumu biliyorum, çünkü mide ağrısından kıvrandığım o birkaç saat içinde, yırtıcı hayvan saldırısına uğramamıştım.

V

O sahneyi ormandan çıktığımda birdenbire gördüm. Kendimi, kocaman açık bir alanın kenarında buldum. Bu alanın bir yanında dik kayalıklar yükseliyordu. Öbür yanında ırmak vardı. Irmağın kenarı suya dik iniyordu, ama orada burada, birkaç yerde, toprak kaymalarının sonucu ırmağa giden yollar oluşmuştu. Bunlar, mağaralarda yaşayan Ahali'nin su içme yerleriydi.

Benim tesadüfen geldiğim bu yer de Ahali'nin sürekli oturduğu, başlıca yer olmalıydı. Burası, kelimenin geniş anlamıyla, köydü. Annem, Geveze, ben ve birkaç basit kişi daha, günümüzün banliyöde yaşayanları gibi asıl gruptan ayrı yaşıyorduk. Onlardan uzakta yaşamamıza karşın, sürünün bir parçasıydık. Dolana dolana oraya ulaşmam bir haftamı almış olmasına karşın, çok az bir mesafedeydi. Doğrudan doğruya oraya gelmiş olsaydım, bir saatte ulaşabilirdim.

Neyse, hikâyemize dönelim. Ormanın kenarında durduğum yerden, kayalıklardaki mağaraları, açık alanı ve su içme yerlerine giden yolları seçebiliyordum. Açık alanda Ahali'nin büyük bölümünü gördüm. Daha çok küçüktüm ve bir haftadır kendi başıma dolanıp duruyordum. O süre zarfında kendi türümden bir kişi bile görmemiştim. Korku ve umutsuzluk içinde yaşamıştım. Şimdiyse kendi türümden kişileri bir arada görünce, sevinçten deliye döndüm ve deli gibi koştum onlara.

İşte o zaman garip bir şey oldu. Ahali'den biri beni gördü ve uyarıcı bir çığlık attı. O anda, korku ve panik içinde çığlıklar atarak Ahali kaçıştı. Kayalıklarda sıçrayarak, tırmanarak mağaralarına girdiler ve gözden kayboldular. Kargaşa içinde kayalıkların dibine düşürülen yalnız küçücük bir bebek kalmıştı. Acı acı ağlıyordu. Annesi mağaradan dışarı fırladı; bebek onu yakalamak için sıçradı ve kadın hızla mağaraya dönerken sıkıca sarıldı ona.

Büsbütün yalnız kalmıştım. Kalabalık açık alan birden boşalmıştı. Ümitsizce oturdum yere ve sızlanmaya başladım. Anlayamamıştım. Ahali neden benden kaçmıştı? Daha sonra, onların âdetlerini öğrenince, bunun nedenini de çözecektim. Ormandan çılgın gibi hızla koşarak çıktığımı görünce yırtıcı hayvanlar tarafından kovalandığımı sanmışlardı. Bu beklenmedik davranışımla onları kaçırmıştım.

Oturduğum yerden mağara ağızlarını seyrederken Ahali'nin beni seyrettiğini fark ettim. Çok geçmeden başlarını dışarı uzattılar. Kısa bir süre sonra bağıra çağıra birbirleriyle konuşmaya başladılar. O telaş ve

kargaşa içinde herkes kendi mağarasına girememiş, rastgele birine dalmıştı. Küçüklerden bazıları başka mağaralara sığınmışlardı. Anneleri onlara isimleriyle seslenemiyordu, çünkü o günlerde isim koymayı henüz keşfetmemiştik. Herkes isimsizdi. Anneler şikâyetçi ve endişeli çığlıklar atıyor, çocuklar da onları seslerinden tanıyorlardı. Eğer benim annem de orada olup bana seslenseydi, binlerce annenin sesi arasından anneminkini tanırdım, o da aynı şekilde binlerce sesin arasından benim sesimi tanırdı.

Bu karşılıklı seslenmeler bir süre devam etti, ama Ahali mağaralarından çıkıp düzlüğe inmeyecek kadar temkinliydi. En sonunda içlerinden birisi çıkıp geldi. Hayatımda çok büyük bir rol oynayacaktı bu yaratık, zaten sürünün üyelerinin hayatlarında da hali hazırda büyük bir rol oynuyordu. Bu sayfalarda ona Kızıl-Göz adını verdim. Çünkü gözleri alev alevdi, göz kapaklarının rengi her zaman kızıldı ve göz kapaklarının yarattığı tuhaf etki onun korkunç yabaniliğini ilan ediyor gibiydi. Ruhunun rengi de kızıldı.

Her bakımdan bir canavardı. Fiziksel olarak bir devdi. Seksen beş kilo ağırlığında olmalıydı. Türümün içinde şimdiye dek gördüklerimin içinde en irisiydi. Ne Ateş Adamları'nın içinde onun kadar irisini gördüm, ne de Ağaç Adamları'nın içinde. Kimi zaman gazetelerde bizim çağdaş boksörlerimizle ilgili yazılara rastlarım. Bunların en güçlülerinin bile Kızıl-Göz karşısında şanslarının ne olacağını merak ederim.

Ne yazık ki pek şansları olmazdı. Demirden parmaklarıyla bir yakalayıp çekti mi, bir kası, diyelim

koldaki iki başlı kası, kökünden çekip koparır, gövdelerinden ayırırdı. Elinin tersiyle, pek de sert olmayan bir yumrukla kafataslarını yumurta kabuğu gibi paramparça ederdi. Çirkin ellerinin (ya da arka ellerinin) bir vuruşuyla bağırsaklarını çıkarırdı. Bir büküşle boyunlarını kırabilirdi. Çenesinin tek bir ısırışıyla aynı anda ön taraftaki gırtlağın büyük atardamarını ve arkadaki omuriliği delebilirdi.

Oturduğu yerden altı metre öteye sıçrayabilirdi. İğrenç denilecek kadar kıllıydı. Bizim aramızda çok kıllı olmamak bir gururlanma vesilesiydi. Ama onun her tarafı kıllarla kaplıydı, kollarının hem içi hem dışı, ve hatta kulakları bile kıllıydı. Kılsız olan yerleri sadece avuçlarının içi, ayaklarının tabanı ve gözlerinin altıydı. Korkunç derecede çirkindi. Yırtıcı, sırıtkan ağzı, kocaman, sarkık alt dudağı korkunç gözleriyle uyum içindeydi.

Kızıl-Göz buydu. Mağarasından yavaşça çıkıp düzlüğe indi. Beni görmezlikten gelerek, çevresini incelemeye başladı. Yürürken kalçalarından öne doğru eğiliyordu; öylesine çok öne eğiliyordu ve kolları öylesine uzundu ki, attığı her adımda ellerinin boğumları her iki tarafından yere değiyordu. Böyle yarı dik durumda yürürken biçimsiz bir görünüşü vardı ve kendisini dengelemek üzere ellerinin boğumlarını yere değdiriyordu. Ama ah, dört ayak üzerinde koşabileceğini size söylüyorum! Oysa biz dört ayak üzerinde koşmayı beceremezdik. Bundan başka, aramızda yürürken ellerini yere değdirerek kendini dengeleyen tek kişi de oydu. Öyle yürüyen bir kişi atavist olabilirdi ve Kızıl-Göz de açıkçası atavistti.

Evet bu oydu – bir atavist. Bizler ağaç yaşamlarımızı bırakıp yerde yaşamaya geçme sürecindeydik. Birçok kuşaktan beri bu değişim sürecini yaşıyorduk, gövdelerimiz ve duruşumuz da bunun gibi değişmişti. Ama Kızıl-Göz'ün gövdesi ağaçlarda yaşayan, daha ilkel bir tipte kalmıştı. Bizimle birlikte yaşamaya zorunluydu, çünkü sürümüzde doğduğu için bizimle birlikte kalmıştı; ama gerçekte o bir atavistti ve başka bir yere aitti.

Son derece temkinli hareket ederek ve tetikte kalarak açıklık alanda bir o yana bir bu yana yürüdü. Ağaçlar arasından çevreyi gözetledi. Herkesin beni kovaladığından kuşkulandığı yırtıcı hayvanı görmeye çalıştı. Ve bütün bunları yaparken beni görmezlikten geldi, Ahali mağara ağızlarında toplanmış onu seyrediyordu.

Sonunda çevrede pusuya yatmış herhangi bir tehlike olmadığına karar verdi. Su içme yerlerine de baktıktan sonra yolun başından geri dönüyordu. Hareket yönü onu bana yaklaştırdı, ama hâlâ beni fark etmemişti. Bana hiç bakmadan yanıma gelinceye dek gezine gezine yoluna devam etti, sonra, birden ve inanılmaz bir hızla, kafama bir yumruk attı. Yumruk beni dört beş metre geriye fırlattı. İyice sersemlemiş bir halde, darbeyi yer yemez, mağaralardan yükselen kahkaha çığlıklarının yabanıl gürültüsünü hatırlıyorum. Onlar için büyük bir eğlenceydi bu – en azından o gün için ve Ahali de eğlencenin tadını iyice çıkardı.

Böylece sürüye kabul edilmiş oldum. Kızıl-Göz bir daha benimle ilgilenmedi bile. Artık içimden geldiği gibi rahat rahat sızlanma özgürlüğüne sahip oldum.

Kadınlardan birkaçı merakla çevremde toplandı. Onları hemen tanıdım. Önceki yıl annem beni fındık kanyonlarına götürdüğünde tanışmıştım onlarla.

Ama beni çabucak yalnız bıraktılar. Onların yerini bir düzine meraklı ve alaycı genç aldı. Çevremde bir çember oluşturarak parmaklarıyla beni birbirlerine göstermeye, yüzlerini buruşturarak alay etmeye, dürtüklemeye ve çimdiklemeye başladılar. Korkmuştum, bir süre onlara tahammül ettim, sonra öfkem korkumu bastırdı ve aralarında en arsız olana tırnaklarım ve dişlerimle saldırmaya başladım – bu çocuk Sarkık-Kulak'tan başkası değildi. Ona bu ismi taktım, çünkü kulaklarından yalnızca birini oynatabiliyordu. Öteki kulağı her zaman sarkık kalır, hiç hareket etmezdi. Başından geçen bir kaza kulak kaslarını yaralamıştı ve kulağını kullanmaktan onu yoksun bırakmıştı.

Çevremi kuşattı ve kavgaya tutuştuk. İki erkek çocuk gibi dövüştük. Birbirimizi tırnaklıyor, ısırıyor, saçlarımızı çekiyor, birbirimizi yere itiyorduk. Bir ara altıma aldım onu – üniversite yıllarımda öğrendiğim, bu yaptığım harekete yarı boyunduruk denirmiş. Bu tutuş bana kesin bir avantaj sağladı. Ama bunun zevkini çok uzun süre çıkaramadım. Sarkık-Kulak bacağının birini büktüğü gibi ayağıyla (ya da arka eliyle) karnıma öyle şiddetli bir tekme attı ki bağırsaklarım dışarı dökülecekti sanki. Kendimi kurtarabilmek için onu bırakmak zorunda kaldım ve sonra yeniden kapıştık.

Sarkık-Kulak benden bir yaş daha büyüktü, ama ben ondan birkaç kat daha kızgındım ve sonunda topukladı. Açık alan boyunca onu kovaladım ve ırmağa giden yola girdik. Ama o buraları daha iyi biliyordu

ve suyun kenarından bir süre koşup başka bir yoldan yukarı, açık alana çıktı. Sonra da açık alanı hızla geçip geniş ağızlı bir mağaradan içeri daldı.

Ben de ne yaptığımı bilmeden onun arkasından karanlığa daldım. Bir an sonra çok fena korktum. Daha önce bir mağaraya hiç girmemiştim. Ağlamaya ve çığlık atmaya başladım. Sarkık-Kulak alay etti benimle, sonra üstüme saldırıp beni yere düşürdü. İkinci kez dövüşmeyi göze alamıyordu ve kaçıp gitti. Onunla mağaranın girişi arasındaydım ve yanımdan geçmemişti, ama yine de gitmiş gibiydi. Kulak kabarttım, fakat nerede olduğuna dair bir ipucu elde edemedim. Bu kafamı karıştırmıştı, yeniden dışarı çıktığımda oturup izlemeye koyuldum.

Mağaranın girişinden dışarı çıkmamıştı, bundan emindim; ne var ki birkaç dakika sonra ense kökümde kıkırdamaya başladı. Yine peşinden koştum, o da yine mağaranın içine girdi. Bu kez ben içeri girmeyip mağaranın ağzında durdum. Kısa bir süre mağaranın kapısında bekleyip seyrettim. Dışarı çıkmadı, ama önceki gibi, ense kökümde kıkırdadı ve onu üçüncü kez mağaraya kadar kovaladım.

Bu gösteri birkaç kez yinelendi. Sonunda mağaranın içine kadar peşinden gittim ve boşuna aradım orada onu. Meraklanmıştım. Benden nasıl paçayı kurtardığını anlayamıyordum. Hep mağaranın içine giriyor, hiç dışarı çıkmıyor, yine de ense kököme kadar gelip benimle alay ediyordu. Bu şekilde dövüşümüz bir saklambaç oyununa dönüştü.

Bütün öğleden sonra, kısa aralıklarla, sürdürdük oyunumuzu ve aramızda arkadaşça, sevimli bir hava

doğdu. Sonunda benden kaçmadı ve birbirimize sarılıp oturduk. Bir süre sonra geniş ağızlı mağaranın sırrını bana açıkladı. Elimden tutarak mağaranın içine götürdü. Mağara dar bir çatlakla başka bir mağaraya bağlanmıştı ve bu ikinci mağaradan geçerek açık havaya çıktık.

Şimdi artık iyi arkadaş olmuştuk. Öteki çocuklar çevremizde toplanıp benimle alay ettiklerinde, ikimiz beraber saldırdık onlara. Saldırılarımız öylesine yırtıcıydı ki, bir süre sonra kimse bana saldırmaz olmuştu. Sarkık-Kulak bana köyü gezdirdi. Yaşam koşulları ve gelenekler konusunda bana yeterince çok şey anlatamazdı – gerekli sözcük dağarcığına sahip değildi, ama hareketlerini gözlemleyerek çok şey öğrendim. Ayrıca bana çok yer, çok şey gösterdi.

Mağaralarla ırmağın arasındaki açık alandan arkadaki ormana götürdü beni. Ağaçlar arasındaki çimenlikte kökleri tel tel olan havuçlarla karnımızı doyurduk. Ondan sonra ırmaktan bir güzel su içtik ve mağaralara giden yolu tuttuk.

O yolda bir kez daha karşılaştım Kızıl-Göz'le. Onu daha tam görmemiştim ki Sarkık-Kulak bir kenara çekilip büzüldü ve korkudan yere çömeldi. Doğal olarak ve kendiliğinden ben de onu taklit ettim. Daha sonra bu korkunun nedenini öğrenmek üzere çevreme baktım. Bu Kızıl-Göz'dü. Irmağa giden yolun ortasından kasılarak yürüyor ve kan çanağına dönmüş gözleriyle vahşice bakıyordu. Bütün çocukların bizim gibi bir kenara çekilip büzüldüklerini fark ettim. Yetişkinler ise o yaklaştıkça ihtiyatlı gözlerle onu izliyor ve yolun ortasını ona vermek için kenara çekiliyorlardı.

Alacakaranlık bastırınca açık alan boşaldı. Ahali, mağaraların güvenliğini arıyordu. Sarkık-Kulak yatacağımız yere götürdü beni. Kayalıkların tepesine tırmandık, öteki mağaralardan daha yükseğe, aşağıdan görünmeyen daracık bir yarığa ulaştık. Sarkık-Kulak sıkışa sıkışa içeri girdi. Ben de yarıktan zorlukla sığarak onu izledim, giriş çok dardı ve kendimi küçük bir taş odada buldum. Tavanı çok alçaktı, yüksekliği bir metre bile yoktu. Eni doksan, boyu ise aşağı yukarı yüz yirmi santimetreydi. Burada, birbirimize sarılıp gün doğana dek uyuduk.

VI

Çocukların daha cesur olanları geniş ağızlı mağaraların içinde oynuyorlardı. Bu mağaralarda kimsenin oturmadığını çok geçmeden öğrendim. Geceleri bu mağaralarda kimse uyumuyordu. Sadece girişi dar olan mağaralar kullanılıyordu, mağaranın girişi ne kadar darsa o kadar iyiydi. Bunun nedeni, o günlerde bize yaşamı çekilmez kılan yırtıcı hayvanlardan duyulan korkuydu.

Sarkık-Kulak'la birlikte uyuduğum gecenin sabahında dar ağızlı mağaraların neden diğerlerinden üstün olduğunu öğrendim. Daha gün yeni doğmuştu ki ihtiyar kaplan Kılıç-Diş açık alana geldi. O sırada Ahali'den iki kişi de oradaydı. Hemen kaçıştılar. Dehşete kapıldıkları için mi, yoksa hayvan onlara çok yakın olduğundan dar ağızlı mağaralara tırmanamayacaklarını anladıkları için mi, bilmiyorum, ama her halükârda bir gün önce Sarkık-Kulak ile benim içinde oynadığımız geniş ağızlı mağaraya kaçıştılar.

İçeride neler olduğunu anlatmanın bir yolu yok, ama ikisinin mağaraları birbirine bağlayan dar yarıktan öteki mağaraya geçtiğine karar vermek doğru olabilir. Bu yarık, Kılıç-Diş'in geçmesine izin vermeyecek kadar dardı. Öyle ki girdiği gibi dışarı çıkmak zorunda kaldı, son derece öfkeliydi. Belli ki bir gece önceki av başarısızlıkla sonuçlanmış, o da içimizdekilerden biriyle karnını doyurmayı ummuştu. Biraz önceki iki kişiyi öbür mağaranın ağzında görmüş ve üstlerine atılmıştı. Elbette, onlar da aradaki geçitten önceki mağaraya koştular. Öncekinden daha kızgın ve hırlayarak mağaranın ağzında yeniden göründü.

Bu olay hepimiz arasında neşeye neden olmuştu. Büyük kayalığın her yanında, dar yarıklarda ve kaya çıkıntılarında toplanmış, binbir ses çıkararak bağrışıyor çığlıklar atıyorduk. Hepimiz yüzümüzü buruşturuyor, hırlıyorduk; bu içgüdüsel davranışlarımızdı. Kılıç-Diş kadar kızgındık, ama bizim öfkemiz korkuyla karışıktı. Ben, onlardan daha iyi çığlık atıp yüzümü şekilden şekile soktuğumu hatırlıyorum. Sadece bana örnek olmakla kalmıyorlardı, ama ben içimde onların yaptığı şeylerin aynısını yapma dürtüsünü hissediyordum. Kıllarım kabarmıştı ve mantıksız, şiddetli bir öfkeyle deliye dönmüştüm.

İhtiyar Kılıç-Diş bir süre bir mağaradan diğerine koşup durmaya devam etti. İki kişi sadece mağaraları birbirine bağlayan yarığın bir ön, bir arka tarafına geçerek ondan paçayı kurtardılar. Bu arada kayalıklarda bulunan bizler de eyleme geçmiştik. Her dışarı çıkışında kaplanın taşlıyorduk. Önceleri taşları üzerine düşürmekle yetiniyorduk, ama çok

geçmeden kaslarımızın bütün gücüyle savurmaya başladık taşları.

Bu taş bombardımanı Kılıç-Diş'in dikkatini üzerimize çevirdi ve onu eskisinden daha beter kızdırdı. Kovaladığı o iki kişiyi bırakıp yukarıya, bize doğru yöneldi. Pençelerinin altında ufalanan kayalara tutunmaya çalışıyor ve yukarı tırmandıkça hırlıyordu. Bu korkunç manzara karşısında herkes mağaralara sığınmış, dışarıda kimse kalmamıştı. Bunu biliyorum, çünkü dışarıyı gözetledim ve kayalıkların bomboş olduğunu gördüm. Yalnızca Kılıç-Diş vardı ortalıkta. Onun da ayağı kaydı ve aşağı yuvarlanmaya başladı.

Ben yüreklendirici bir çığlık attım. Kayalık yine çığlık atan sürüyle doldu ve taşlar öncekinden de hızlı yağmaya başladı. Kılıç-Diş öfkeden kudurmuştu. Defalarca kayalıklara saldırdı. Hatta bir keresinde, ilk dar girişli mağaraya ulaştı, ama içeriye giremeyerek gerisin geriye yuvarlandı. Her yukarı saldırışında, korku dalgası yayılıyordu üzerimize. Önceleri hepimiz mağaraların içine kaçışıyorduk, içimizden bazıları dışarıda kalıp onu taş yağmuruna tuttular ve çok geçmeden hepimiz dışarıda kalıp yaylım ateşini sürdürdük.

Bir yaratığı böyle ustaca, hiçbir şey yapamaz duruma düşürmek olağanüstü bir başarıydı. Bizler gibi ufak tefek, zayıf yaratıklar tarafından alt edilmek gururuna çok dokunmuştu. Düzlükte durmuş, bize bakıyordu; hırlıyor, kuyruğunu kırbaç gibi şaklatıyor, yakınına düşen taşlara vuruyordu. Sonunda elimdeki taşı aşağı fırlattım ve tam o anda yukarı baktı. Taş burnunun ucuna çarptı. Kılıç-Diş dört ayağıyla birden

yukarı sıçradı. Hem canı yanmış, hem de gafil avlanmıştı. Bir yandan kükrüyor bir yandan da azgın kediler gibi çığlık atıyordu.

Yenilmişti, bunu biliyordu. Elinden geldiği kadar onurlu görünmeye çalışarak, taş yağmurunun kendisine erişemeyeceği yere kadar ağır ağır yürüdü. Açık alanın ortasında durdu, aç ve istekli bir şekilde bize baktı. Yemeğinden vazgeçmek zorunda kalmak ona çok güç geliyordu; biz köşeye kıstırılmış, ama erişilemez bir yığın ettik. Onun görünüşü hepimizi kahkahaya boğdu. Alaycı alaycı ve gürültüyle gülüyorduk hepimiz. Hayvanlar alay edilmekten hoşlanmazlar. Kahkahalarla gülünmek onları kızdırır. Bu şekilde bizim kahkahalarımız Kılıç-Diş'i çok etkiledi. Kükreyerek geri döndü ve kayalara yeniden saldırmaya başladı. Bizim istediğimiz de buydu. Kavga oyuna dönüşmüştü ve onu taşlamaktan son derece zevk almaya başlamıştık.

Ne var ki bu saldırı çok uzun sürmedi. Çabucak aklı başına geldi, üstelik attığımız taşlarla adamakıllı yaralanmıştı. Gözlerinden biri attığımız taşlardan biri yüzünden kapanacak kadar şişmişti, bunu çok iyi hatırlıyorum. En sonunda gerilediği ormanın kenarındaki duruşunu da çok iyi hatırlıyorum. Bize bakıyordu, patlamış dudaklarının arasından kocaman azı dişleri görünüyordu, tüyleri diken dikendi ve kuyruğunu bir kırbaç gibi şaklatıyordu. Son bir kez daha hırladı ve ağaçların arasında gözden kayboldu.

İşte o zaman kayalıklarda bir gürültü koptu. Sığındığımız deliklerden dışarı çıkıp kayalıklarda taşları ufalayan pençesinin izlerini inceliyor, hep bir

ağızdan konuşuyorduk. Çift mağaranın içinde yakalanmış olan iki kişiden biri yarı yetişkindi; yarı çocuk yarı delikanlı sayılırdı. Sığınaklarından gururla dışarı çıktılar, biz de çevrelerinde onlara hayranlıkla bakan bir kalabalık oluşturduk. Daha sonra genç olanın annesi halkayı yararak çocuğunun yanına vardı, büyük bir öfkeyle pataklamaya başladı onu. Kulağını tokatlıyor, saçlarını çekiyor ve bir iblis gibi çığlık çığlığa bağırıyordu. İri yarı bir kadındı, çok kıllıydı ve oğluna attığı dayak sürüyü eğlendiriyordu. Kahkahalarla gülüyor, düşmemek için birbirimize sarılıyor ya da neşeyle yerlerde yuvarlanıyorduk.

Korkunun egemenliği altında yaşamamıza karşın, Ahali her zaman gülmesini de biliyordu. Mizah duygumuz kuvvetliydi. Neşemiz çok büyüktü, dahası bunu sınırlayamıyorduk. Komik bir şey olduğu zaman öyle yarım yamalak değil, katıla katıla gülüyorduk. Ah, inanın bana, bizler gülmeyi çok iyi beceriyorduk!

Köyü basan her hayvana, Kılıç-Diş'e davrandığımız gibi davranırdık. Sınırımızı ihlal eden hayvanlara dünyayı zehir ederek suya inen yollarımızı ve su içme yerlerimizi korurduk. En yırtıcı hayvanları bile öylesine çileden çıkarırdık ki bizim yerlerimizi yalnız bırakmayı öğrenirlerdi. Onlar gibi savaşçı değildik, kurnaz ve korkaktık ve bu kurnazlığımız ve korkaklığımız, aşırı korkumuzdan dolayı Genç Dünya'nın o son derece düşmanca doğa çevresinde yaşamımızı sürdürebiliyorduk.

Sarkık-Kulak, hesabıma göre, benden bir yaş büyüktü. Geçmişinin ne olduğunu bana anlatamadı, ama annesini hiç görmediğim için öksüz olduğu-

na inanmıştım. Babalar zaten önemsenmezdi bizim sürüde. Evlilik daha ilkel dönemindeydi ve çiftler tartışınca ayrılırlardı. Çağdaş insan, boşanma kurumuyla, aynı işi yasal olarak yapıyor. Ama bizim yasalarımız yoktu. Davranışlarımızı geleneklere göre ayarlardık ve evlilikle ilgili geleneklerimiz oldukça karmaşıktı.

Bununla beraber, hikâyemin daha ilerisinde göreceğiniz gibi, daha sonra güçlenecek olan tekeşliliğin izleri açığa çıkmıştı. Daha sonraları tekeşliliği benimseyen kabilelerin ötekilerden çok daha güçlü oldukları görülmüştür. Bundan başka, benim doğduğum yıllarda bile, annemin yakınındaki ağaçlarda yaşayan, birkaç birbirine sadık çift vardı. Sürü içinde sürdürülen grup hayatı, tekeşliliğe elvermiyordu. Bu yüzden, hiç kuşkusuz, bu sadık çiftler sürüden ayrılıp tek başlarına yaşıyorlardı. Bunlar yıllar boyunca birlikte kalıyorlardı, erkek ya da kadın öldüğünde ya da bir yırtıcı hayvana yem olduğunda hayatta kalan her zaman yeni bir eş buluyordu.

Sürüye katıldığım ilk günlerde kafamı çok kurcalayan bir şey vardı. Hepimizin üstünde isimsiz ve ifade edilemez bir korku vardı. Başlangıçta tamamen yön ile ilgiliymiş gibi görünüyordu bu. Sürü kuzeydoğudan korkuyordu. Pusulanın o çeyreğinden sürekli bir korku yayılıyordu. Ve her biri, o yöne diğer yönlere olduğundan daha sık ve daha büyük bir korkuyla bakıyordu.

Sarkık-Kulak'la kuzeydoğuya, o mevsimin en iyi yiyeceği olan tel tel köklü havuçlardan yemeye gittiğimizde, arkadaşım alışılmadık ölçüde ürkek biri olup

çıkıyordu. Yakınlardaki büyük sert havuçları ya da ip gibi ince olanları memnuniyetle yer, ama biraz ötede bulunan küçük, körpe, el değmemiş havuçları yemeyi göze alamazdı. Ben ilerledikçe de beni azarlar ve kavga ederdi benimle. O yönde korkunç bir tehlike olduğunu anlamamı sağlamaya çalışır, ama dilinin yetersizliği bu korkunç tehlikenin ne olduğunu söylemesine izin vermezdi.

O beni azarlayıp boş yere benimle konuşurken, ben bu şekilde biraz öteye giderek çok güzel yemekler yedim. Anlayamıyordum. Çok dikkatliydim, fakat bir tehlike göremiyordum. Her zaman kendimle en yakın ağaç arasındaki uzaklığı hesaplar, birdenbire Esmer ya da Kılıç-Diş birdenbire görünecek olursa ağaca tırmanıp onlardan daha önce sığınağa varacağımı bilirdim.

Bir akşamüstü köyde büyük bir gürültü koptu. Bütün sürüyü harekete geçiren tek bir duyguydu: korku. Ahali kayalıklara üşüştü, hepsi de kuzeydoğuya bakıyor, orayı işaret ediyordu. Ne olduğunu bilmiyordum, ama geri dönüp ne olduğuna bakmadan önce kendi yüksek, küçük mağaramın güvenliğine doğru tırmandım.

İşte o zaman, ırmağın karşısında, kuzeydoğuda, ilk kez duman denen gizemli şeyi gördüm. O güne dek hayatımda gördüğüm en büyük hayvandı. Sonu gelmeyen, canavar bir yılan olduğunu düşündüm. Başını ağaçların tepesinden kaldırıyor, öne arkaya sallıyordu. Ama yine de, her nasılsa, Ahali'nin davranışlarından tehlikenin dumanın kendisi olmadığını anladım. Dumandan, başka bir şeyin belirtisi olarak

korkuyor görünüyorlardı. Bu başka şeyin ne olduğunu tahmin edemiyordum. Bana anlatamıyorlardı da. Yine de çok geçmeden öğrenecektim. Esmer'den, ihtiyar Kılıç-Diş'ten, dünyanın en korkunç yaratıkları sandığım yılanlardan çok daha korkunç bir şey olduğunu öğrenecektim.

VII

Tek başına yaşayan bir başka çocuk da Kırık-Diş'ti. Annesi mağaralarda yaşıyordu, ama kendinden sonra iki çocuk daha doğunca kendi başına yaşaması için evden atılmıştı. Birbirini izleyen birkaç gün boyunca Kırık-Diş'in evden kovuluşuna tanıklık etmiştik, bu da bizi pek eğlendirmişti. Kırık-Diş evden ayrılmak istemiyordu, annesinin mağaradan her dışarı çıkışında gizlice mağaraya giriyordu. Kadın geri dönüp de oğlunu orada bulunca öyle öfkeleniyordu ki gülmekten bayılıyorduk. Sürünün belki de yarısı eğlenceyi kaçırmamak için bütün gün bu karşılaşma anlarını gözlüyordu. İlk önce, mağaranın içinden, annenin azarlama sesleri ve çığlıkları gelirdi. Daha sonra dayak sesini ve Kırık-Diş'in acı acı bağırışlarını duyardık. Tam bu sırada iki küçük çocuk onlara katılırdı. Ve sonunda, küçük bir volkanın püskürmesi gibi, Kırık-Diş uçarak mağaradan dışarı fırlardı.

Birkaç günün sonunda evden ayrılma işi tamamlandı. En azından yarım saat açık alanın ortasında, kimseye

aldırış etmeden, kederinden ağladı. Sonra Sarkık-Kulak ve benimle yaşamak üzere yanımıza geldi. Mağaramız küçüktü, ama sıkışarak da olsa üçümüze de yer vardı. Kırık-Diş'in bizimle bir geceden fazla geçirdiğini hatırlamıyorum. Demek ki kaza hemen olmuş olmalıydı.

Gün ortasıydı. Sabahleyin bol bol havuç yemiş, sonra da pervasızca oyuna dalarak havuç tarlasının ilerisindeki büyük ağaçların ötesine kadar gitmiştik. Sarkık-Kulak'ın alışılmış tedbirini nasıl eden bıraktığını anlayamıyorum, ama oyun yüzünden olmalı. Ağaçların arasında elim sende oynayarak çok güzel zaman geçiriyorduk. Hem de ne oyun! Dört beş metrelik aralıkları duraksamadan atlıyorduk. On on iki metre yükseklikten yere atlamak bile sıradan bir işti bizim için. Atladığımız o yükseklikleri düşünürken şimdi bile korkuyorum. Büyüdükçe ve ağırlaştıkça atlarken daha dikkatli olmamız gerektiğini anlıyorduk, ama o yaşta vücutlarımız yay gibiydi, istediğimiz her hareketi yapabiliyorduk.

Kırık-Diş oynarken olağanüstü çevikti. Hepimizden daha az ebe oluyordu. Üstelik oynarken öyle güç bir numara icat etmişti ki, ne ben ne de Sarkık-Kulak bunu becerebiliyorduk. Doğruyu söylemek gerekirse, buna kalkışmaktan bile korkuyorduk.

Biz ebe olunca, Kırık-Diş her zaman belli bir ağacın en yüksek dalının ucuna koşuyordu. Dalın ucundan yere olan yükseklik yirmi beş metre olmalıydı. Üstelik arada, düşüşünün hızını kesecek hiçbir şey yoktu. Ama altı metre aşağıda ve dikey bir çizgi indirirsek, bu çizginin beş metre uzağında başka bir ağacın kalın dalı vardı.

Biz bulunduğu dalın üzerinde onu kovalarken, Kırık-Diş bize bakarak, dalı sallamaya başlardı. Bu doğal olarak ilerlememizi engellerdi; ama bütün numara bundan ibaret değildi. Sırtı atlayacağı yere dönük olarak sallardı dalı. Tam ona yaklaşınca atlayıverirdi. Sallanan dal bir tramplen gibi olurdu. Dal onu düşerken uzağa, geriye doğru fırlatırdı. Düşerken havada yan dönerek yüzünü tutunacağı öteki dala çevirirdi. Tutunduğu dal ağırlığı altında eğilir ve kimi zaman uğursuz bir çatırtı duyulurdu, ancak asla kırılmazdı ve yaprakların arasından Kırık-Diş'in muzafferane sırıtan yüzünü görürdük hep.

Kırık-Diş bu numarayı son kez denediğinde ebe bendim. Dalın ucua gitmiş ve sallamaya başlamıştı. Ben de peşinden sürüne sürüne gidiyordum ki aniden Sarkık-Kulak'ın bizi uyarmak için yavaşça seslendiğini duydum. Aşağıya baktım ve ağacın çatalında, gövdenin hemen kenarına çömelmiş duruyordu. Kırık-Diş dalı sallamayı bıraktı, ama dal durmuyordu, bu yüzden gövdesi hışırdayan yapraklarla birlikte bir inip bir kalkıyordu.

Kuru bir dalın çatırtısını duyup aşağıya bakınca hayatımda ilk kez bir Ateş Adamı gördüm. Sinsice yerde sürünüyor ve ağacı gözetliyordu. İlk önce onun vahşi bir hayvan olduğunu düşündüm, çünkü omuzlarına ve beline eski püskü bir ayı postu sarmıştı. Daha sonra ellerini ve ayaklarını, yüz hatlarını daha belirgin gördüm. Benim türüme çok benziyordu, ama daha az kıllıydı ve ayakları da bizimkiler kadar ele benzemiyordu. Aslında, o ve onun halkı, daha sonra öğreneceğim gibi, bizden daha az kıllıy-

dı, buna karşılık biz de Ağaç Adamları'ndan daha az kıllıydık.

Hemen o anda, onu görür görmez anladım. Kuzeydoğunun dehşeti buydu, o korkunç dumanı o çıkarıyor olmalıydı. Yine de şaşkındım. Çünkü hiç de korkulacak bir hali yoktu. Kızıl-Göz ya da kuvvetli adamlarımızdan herhangi biri onun hakkından kolayca gelebilirdi. Yaşlıydı da, yüzü kırış kırıştı ve yüzündeki kıllar aklaşmıştı. Ayrıca bir bacağı fena topallıyordu. Hepimizin ondan çok daha hızlı koşup, çok daha hızlı tırmanabileceğimize kuşku yoktu. Bizi asla yakalayamazdı, bu kesindi.

Ama elinde daha önce hiç görmediğim bir şey taşıyordu. Bu bir ok ve yaydı. Ama o sırada okla yayın benim için bir anlamı yoktu. O eğri dal parçasının ölüm saçtığını nereden bilebilirdim? Ama Sarkık-Kulak biliyordu. Belli ki daha önce Ateş Adamları'nı görmüş ve neler yapabileceklerini öğrenmişti. Ateş Adamı onu gözetleyerek ağacın çevresinde dolandı. Sarkık-Kulak da yukarıda ağacın gövdesi çevresinde dönüyor, gövdeyi her zaman kendisiyle Ateş Adamı arasında tutuyordu.

Ateş Adamı birden dönüş yönünü değiştirdi. Hazırlıksız yakalanan Sarkık-Kulak da aceleyle yönünü değiştirdi, ama Ateş Adamı yayını çekene kadar gövdenin arkasına sığınamamıştı. Okun yukarı fırladığını, Sarkık-Kulak'ı ıskaladığını, bir dala çarpıp yere düştüğünü gördüm. Yüksek tüneğimde neşeyle hoplayıp zıplamaya başladım. Bu bir oyundu! Ateş Adamı, Sarkık-Kulak'a bizim de ara sıra birbirimize bir şeyler atmamız gibi bir şeyler atıyordu.

Oyun bir süre daha devam etti, ama Sarkık-Kulak kendini ikinci defa göstermedi. Daha sonra Ateş Adamı onunla uğraşmayı bıraktı. Yatay duran dalımdan aşağı eğilip onunla konuştum. Ben de oynamak istiyordum. Elindeki o şeyle bana da bir şeyler atmasını istiyordum. Beni gördü, ama aldırmadı. Dikkatini, dalın ucunda hâlâ elinde olmadan sallanan Kırık-Diş'e çevirmişti.

İlk ok yukarı fırladı. Kırık-Diş korku ve acıyla haykırdı. Ok hedefine ulaşmıştı. Bu duruma yeni bir boyut kazandırdı. Artık oynamak istemiyordum, korkudan titreyerek ağacın dalına yapıştım. İkinci ve üçüncü oklar Kırık-Diş'i ıskalayarak yukarı doğru süzüldüler, geçtikleri yerlerdeki yaprakları hışırdatıp, havada bir yay çizip yere düştüler.

Ateş Adamı yayını bir kez daha gerdi. Birkaç adım öteye yürüyerek duruşunu değiştirdi, sonra bir kez daha yerini değiştirdi. Yay kirişi tınladı, bir ok daha fırladı yukarıya. Kırık-Diş korkunç bir çığlık atarak daldan düştü. Döne döne düşüşünü seyrettim; sanki sadece kollar ve bacaklardan oluşmuştu, gövdesinin her dönüşünde göğsüne saplanan okun sapı bir görünüyor, bir gözden kayboluyordu.

Çığlık atarak otuz metre yükseklikten bir gümbürtüyle yere düştü. Gövdesi yere çarptıktan sonra bir kez geri tepip yeniden yere yapıştı. Hâlâ yaşıyordu, olduğu yerde kımıldıyor, kıvranıyor, elleri ve ayaklarıyla toprağı pençeliyordu. Ateş Adamı'nın elinde bir taşla ona doğru koştuğunu ve başına vurduğunu hatırlıyorum... Sonrasını hatırlamıyorum.

Her zaman, çocukluğum boyunca, rüyanın bu aşamasında, korkuyla çığlık atarak uyanırdım. Çoğu

kez başucumda ya annemi ya da dadımı bulurdum. Endişeli ve şaşkın bir halde, ellerini saçlarımın arasında gezdirerek beni yatıştırmaya çalışırlar, neden orada olduklarını ve korkacak bir şey olmadığını söylerlerdi.

Bunu izleyen bir sonraki rüyam, her seferinde Sarkık-Kulak'la birlikte ormandan uçarak kaçışımızla başlardı. Ateş Adamı, Sarkık-Kulak ve o trajedi ağacı geride kalmıştı. Sarkık-Kulak'la ben tam bir panik içinde ağaçların arasında koşuyorduk. Sağ bacağımda yakıcı bir ağrı vardı; Ateş Adamı'nın attığı okun başı baldırımın bir yanından, sapı öbür yanından çıkmıştı. Bu durum sadece canımı acıtmakla kalmıyor, hareketlerimi de engelliyor ve Sarkık-Kulak'a yetişmemi imkânsız hale getiriyordu.

Sonunda ilerleme umudundan vazgeçtim, bir ağacın güvenli çatalına çömeldim. Sarkık-Kulak koşarak yoluna devam ediyordu. İnleyip sızlayarak ona seslendim, hatırlıyorum; o durup geri baktı. Sonra dönüp yanıma geldi, ağacın çatalına tırmandı ve oku incelemeye koyuldu. Oku çekip çıkarmaya çalıştı, fakat ne kancalı başı, ne de tüylü sapı etten geçip çıkabiliyordu. Ayrıca fena şekilde canımı acıtıyordu, durdurdum onu.

Bir süre ağacın çatalında çömelip kaldık. Sarkık-Kulak sinirliydi ve bir an önce gitmek istiyordu. Sürekli ve kuruntulu bir vaziyette çevresini gözetliyordu. Ben ise alçak sesle hıçkıra hıçkıra ağlıyordum. Sarkık-Kulak açıkça dehşet içindeydi, ama korkmasına karşın, yine de benimle birlikte kalması, bence, insanları hayvanların en güçlüsü yapan fedakârlığın ve arkadaşlığın belirtisiydi.

Sarkık-Kulak bir kez daha oku etten çıkarmaya çalıştı, ama kızgınlıkla durdurdum onu. Daha sonra eğilip okun sapını dişleriyle kemirmeye başladı. Bunu yaparken yaranın içinde kımıldayıp canımı acıtmasın diye oku iki eliyle sıkıca kavramıştı, bense ona tutunmuştum. Bu sahneyi sık sık düşünürüm – ikimiz, yarı yetişkin iki hayvan yavrusu, ırkımızın çocukluk yıllarında; biri içinde ona hükmeden büyük korkuyu yenerek, kendisini kurtarmak gibi bencilce bir güdüyü alt ederek, diğerinin yanında duruyor, ona yardım etmek istiyordu. Ve gözlerimin önüne Damon ve Pythias* gelir. Kızıl Haç'ın hayat kurtaran hemşireleri gelir, kendilerini insanlığa feda etmiş binlerce yiğit gelir, Peder Damien ve İsa'nın kendisi gelir. Kimsesiz ümitlerin önderleri ve şehitleri gelir. Hepsinin de güçlü duyguları Sarkık-Kulak'la Kırık-Diş'in ve Genç Dünya'nın öteki belli belirsiz üyelerinin ilkel kuşaklarından gelmektedir.

Sarkık-Kulak okun kancalı başını yeterince çiğneyince ok yeterince kolayca etten çıktı. Hemen kalkıp yürümeye koyuldum, ne var ki bu kez beni durduran Sarkık-Kulak oldu. Bacağım çok kanıyordu. Bazı küçük toplardamarlar kopmuştu kuşkusuz. Bir dalın ucuna giden Sarkık-Kulak bir avuç yeşil yaprak topladı. Bunları yaranın içine doldurdu. Gerçekten de işe yaramıştı, çünkü kanın akması durmuştu. Daha sonra ikimiz birlikte mağaralarımızın güvenliğine doğru yola koyulduk.

* Birbirine çok sadık iki dost

VIII

Evden ayrıldıktan sonraki ilk kışı çok iyi hatırlıyorum. Soğukta oturup tir tir titrediğim o günlerin uzun rüyalarını görmüştüm. Sarkık-Kulak'la ikimiz yan yana oturuyoruz, kollarımızı ayaklarımızı birbirimize sarmışız, yüzümüz mosmor kesilmiş ve dişlerimiz çatırdıyor. Özellikle sabaha karşı hava daha da soğurdu. Sabahın o erken saatlerinde çok az uyurduk, o uyuşuk sefalet içinde birbirimize daha da sokulur, ısınalım diye güneşin doğmasını beklerdik.

Dışarı çıktığımızda don ayağımızın altında çatırdardı. Bir sabah, su içme yerindeki durgun suyun üzerinde buz keşfettik. Ne olduğunu anlamadığımız için birbirimize sorup duruyorduk. İhtiyar İlik-Kemik sürünün en yaşlı üyesiydi ve o da daha önce böyle bir şey görmemişti. Buzu incelerken gözlerine yerleşen endişeli, acıklı ifadeyi hatırlıyorum. (Bir şeyi anlamadığımız ya da belli belirsiz ve ifade edilemez bir arzunun kışkırtmasını hissettiğimizde bu acıklı ifade

hep gözlerimize yerleşirdi.) Kızıl-Göz bile buzu incelediğinde canı sıkkın ve acıklı göründü; sonra ırmağın ötesinden kuzeydoğuyu süzdü, sanki bu son olayla Ateş Adamları'nı bir şekilde ilişkilendiriyordu.

Öte yandan yalnızca o sabah buz bulmuştuk, geçirdiğimiz en soğuk kıştı. Aynı derecede soğuk olan başka bir kışla ilgili anım yok. Sık sık o soğuk kışın daha sonra gelecek olan sayısız soğuk kışın ilk habercisi olduğunu düşünmüştüm. Kuzeyden gelen buz kütleleri yavaş yavaş toprağı kaplıyordu. Ama biz o buz kütlelerini hiç görmedik. Sürümüz güneye göçmeden önce ya da yerlerinde kalıp değişen iklim koşullarına uyuncaya kadar birçok kuşak gelip geçmiş olmalı.

Başıboş ve şansa dayalı bir hayatımız vardı. Hiçbir şeyi önceden planlamaz, kazara planladığımız şeyleri de çok az uygulardık. Acıktığımız zaman yemek yer, susadığımızda su içerdik. Et yiyen düşmanlarımızdan korunmak için geceleri mağaralarımıza sığınırdık ve yaşamımızın geri kalan kısmı bize göre bir tür oyundu.

Çok meraklıydık, kolayca eğlenir ve birbirimize şaka yapar, oyunlar oynardık. Tehlike içinde ya da kızgın olduğumuz zamanlar dışında hiçbir ciddilik yoktu yaşamımızda. Tehlike çok kolay unutulur ve kızgınlığımız çabuk geçerdi.

Düzensiz, mantıksız, ipe sapa gelmez kimselerdik. Belli bir amaç oluşturacak kadar sebat edemezdik ve işte bu yüzden Ateş Adamları bizden ileriydiler. Çok az sahip olduğumuz bu özellikler onlarda bol bol vardı. Öte yandan bazen, özellikle duygusal alanda, uzun süreli amaçlar edinebiliyorduk. Daha önce sözünü

ettiğim tekeşli çiftlerin sadakati belki bir alışkanlık olarak açıklanabilir; ama benim Hızlı'ya duyduğum uzun süreli arzu, ne de Kızıl-Göz'le aramdaki bitmez tükenmez düşmanlık böyle kolay kolay açıklanamaz.

O eski yaşamımıza dönüp baktığımda beni en çok sıkan şeylerden biri işte bu düzensizliğimiz ve aptallığımızdır. Bir keresinde kırık bir sukabağı bulmuştum. Oyuk yanı yukarıya geldiğinden içi yağmur suyuyla dolmuştu. Su tatlıydı, içtim. Hatta sonra sukabağını alıp ırmağa götürdüm ve içini suyla doldurdum. Birazını içtim, birazını Sarkık-Kulak'ın başından aşağı döktüm. Sonra da bir kenara attım. İçini suyla doldurup kabağı mağarama taşımak aklımın ucundan bile geçmedi. Üstelik geceleri çok sık susardım, özellikle gündüz yabani soğan ve suteresi yedikten sonra ama hiç kimse su içmek için geceleri mağarasından dışarı çıkmaya cesaret edemezdi.

Başka bir sefer de kuru bir kabak buldum; içindeki tohumlar takırdıyordu. Bir süre içinden gelen sesleri dinleyerek onunla oynadım. Ama bu bir oyuncaktı, başka bir şey değil. Yine de, bu olaylardan sonra çok zaman geçmeden kabakları su kapları olarak kullanmak sürünün genel adeti oldu. Ama bu buluş benim değildi. Bu onur ihtiyar İlik-Kemik'e aitti. Çok yaşlı olduğundan doğan gereksinimleri, bu yeniliği bulmasını sağlamıştır desem, sanırım yanılmış olmam.

Öyle ya da böyle, sürünün sukabaklarını kullanan ilk üyesi İlik-Kemik'ti. Mağarasında her zaman bir miktar su bulundururdu – daha doğrusu oğlunun mağarasında, oğlu Tüysüz mağaranın bir köşesinde oturmasına izin vermişti. İlik-Kemik'i su içme yerinde

sukabağına su doldururken ve onu dikkatle mağarasına taşırken görürdük. Ahali birbirini taklit etme bakımından çok yetenekliydi. Önce biri, daha sonra bir başkası, sonra bir diğeri, bir sukabağı edinip onu aynı şekilde kullandı. Çok geçmeden sukabakları içinde su saklamak hepimiz arasında bir adet haline geldi.

Bazen ihtiyar İlik-Kemik hastalanır ve mağarasından dışarı çıkamazdı. O zaman sukabağını onun için Tüysüz doldururdu. Kısa bir süre sonra, Tüysüz bu işi oğlu Uzun-Dudak'a devretti. Sonrasında, İlik-Kemik yeniden iyileştiğinde de, Uzun-Dudak onun için su taşımaya devam etti. Zamanla, olağanüstü durumlar dışında, erkekler su taşımaz oldular, bu işi büyük çocuklarla kadınlara bıraktılar. Sarkık-Kulak'la ben bağımsızdık. Sadece kendimiz için su taşıyorduk ve tam oyun oynarken mağaralara su taşımak üzere çağrılan öteki çocuklarla alay ediyorduk.

İlerleme sürecimiz çok yavaştı. Yaşamımız boyunca oyun oynadık. Yetişkinler de çocuklar gibi aynı şekilde oyun oynuyordu. Başka hayvanların oynamadığı kadar çok oyun oynuyorduk. Oyun oynarken az da olsa genellikle bir şeyler öğreniyorduk, bu da çok meraklı olmamıza ve birtakım şeyleri çabuk kavramamıza bağlıydı. Bu yüzden, onlarla yaşadığım süre içinde sürünün tek büyük buluşu sukabaklarının kullanılmasıydı. Önceleri yalnızca ihtiyar İlik-Kemik'i taklit ederek, su saklıyorduk sukabaklarında.

Ama bir gün kadınlardan birisi –kim olduğunu hatırlamıyorum– sukabağını böğürtlenle doldurdu ve mağarasına taşıdı. Çok geçmeden bütün kadınlar böğürtlenleri, fındıkları ve kökleri sukabaklarında ta-

şımaya başladılar. Fikir bir kez ortaya atıldı mı devamı geliyordu. Taşıma kaplarıyla ilgili bir başka buluş da kadınlara aitti. Kadınlardan birinin belki sukabağı küçüktü, belki de mağarada unutmuştu; ama her ne olmuşsa olmuş, iki büyük yaprağı büküp kenarlarını küçük dallarla birbirine eklemiş ve eve en büyük sukabağının bile alamayacağı kadar çok miktarda böğürtlen taşımıştı.

Ahali'yle birlikte yaşadığım yıllar boyunca taşıma araçları konusunda bir adım bile ileri gidemedik. Hiç kimse söğüt çubuklarından sepet örmeyi akıl edemedi. Kimi erkek ya da kadınlar, yaptıkları eğrelti otu ve dallardan demetleri sağlam asma dallarıyla bağlar, üzerinde uyumak üzere mağaralarına taşırlardı. Belki de on ya da yirmi kuşak sonra biz de sepet örmeye başlayacaktık. Bu konuda kesin olan bir şey vardı: Söğüt çubuklarından sepet örmeye başladık mı, bir sonraki kaçınılmaz adım kumaş dokumak olacaktı. Sonra elbiseler dikilecek ve örtünmeyle birlikte çıplaklık sona erecekti.

Genç Dünya artık hız kazanmıştı. Ama bu hız bizde yoktu. Daha yeni başlamıştık ve bir tek kuşak boyunca ilerlememiz olası değildi. Silahımız yoktu, ateşi kullanmayı bilmiyorduk, konuşmanın bile ilkel dönemindeydik. Yazı denilen araç bizden o kadar uzak bir gelecekteydi ki bunu düşündükçe aklım duruyor.

Bir keresinde ben bile önemli bir buluşun eşiğine gelmiştim. İşte o günlerde gelişmenin ne kadar tesadüfi olduğunu size göstermek için bana Sarkık-Kulak'ın oburluğu olmasaydı, köpekleri evcilleştireceğimi söylememe izin verin. Kuzeydoğuda yaşayan

Ateş Adamları'nın henüz başaramadığı bir şeydi bu. Onların köpekleri yoktu; bunu yaptığım gözlemlerden biliyorum. Ama izin verin, Sarkık-Kulak'ın oburluğunun toplumsal gelişmemizi nasıl birkaç kuşak geri bıraktığını size anlatayım.

Mağaralarımızın batı tarafında kocaman bir bataklık vardı, ama güneye doğru kayalık, alçak tepeler iniyordu. İki nedenden dolayı oralara pek az gidilirdi. Birincisi, orada bizim yiyeceğimiz türden yiyecek yoktu ve ikincisi, oradaki kayalık tepeler et yiyen hayvanların inleriyle doluydu.

Ama bir gün Sarkık-Kulak ve ben tepelerin oraya gittik. Bir kaplanla alaya etmeye dalmış olmasaydık, oralara kadar gitmezdik. Lütfen gülmeyin. Kaplan dediğim, Kılıç-Diş'in ta kendisiydi. Tamamıyle güvendeydik. Sabahleyin erkenden ona ormanda rastladık. Yüksek dallar arasında gezinerek alay ettik, ondan ne kadar çok iğrendiğimizi ve nefret ettiğimizi haykırdık. Daldan dala, ağaçtan ağaca atlayarak onu tepeden izliyor, cehennemi bir gürültü çıkararak ormanda yaşayan herkese, ihtiyar Kılıç-Diş'in gelmekte olduğunu duyuruyorduk.

Doğru dürüst avlanmasını engelledik. Onu iyice kızdırdık. Bize hırladı ve kuyruğunu bir kırbaç gibi şaklattı ve bazen durup uzun uzun yüzümüze baktı, sanki kafasında bizi nasıl ele geçirebileceğini düşünüyordu. Ama biz sadece gülüyor, kafasına dal parçaları atıyorduk.

Kaplanlarla alay etmek Ahali arasında yaygın bir eğlenceydi. Kimi zaman, gündüz ortalığa çıkan bir kaplan ya da aslan, sürünün yarısı tarafından böy-

le tepeden izlenirdi. Bu bizim intikamımızdı; çünkü sürümüzün birden fazla üyesi, hazırlıksız yakalanarak, bir kaplanın ya da aslanın midesine inivermişti. Ayrıca bu gibi işkencelerle onları çaresizlik ve utanç içinde bırakmakla, yırtıcı hayvanlara bizim bölgemizden uzak durmayı öğretiyorduk. Üstelik oyun çok eğlenceliydi. Çok muhteşem bir oyundu.

Böylece Sarkık-Kulak'la ben Kılıç-Diş'i ormanın derinliklerine doğru beş altı kilometre kovaladık. Sonunda dayak yemiş bir sokak köpeği gibi kuyruğunu bacaklarının arasına kıstırıp, bizim alaylarımızdan kaçtı. Ona yetişmek için elimizden geleni yaptık, fakat ormanın kenarına vardığımızda uzaklarda bir noktadan öte bir şey değildi.

Bizi kışkırtan şey neydi, bilmiyorum, ama merak olsa gerek; çevrede biraz oynadıktan sonra, Sarkık-Kulak'la ben düzlük alanın ötesinde bulunan kayalık tepelere gittik. Çok uzağa gitmedik. Zaten ağaçların kırk elli metre ötesine geçmemişizdir. Bir kayanın sivri ucuna varınca (çok dikkatli ilerliyorduk, çünkü karşımıza ne çıkacağını bilmiyorduk) güneşte oynayan üç köpek yavrusuyla karşılaştık.

Bizi görmediler, biz de bir süre seyrettik onları. Yaban köpekleriydiler. Kayalık duvarda yatay bir çatlak vardı – belli ki annelerinin onları bıraktığı inin girişiydi bu, ne var ki onlar söz dinlemeyip inlerinden dışarı çıkmışlardı. Ama içimizde büyüyen hayat nasıl Sarkık-Kulak'la beni ormandan dışarı çıkmaya zorlamışsa, köpek yavrularını da mağaradan dışarı çıkıp oynamaya zorlamıştı. Anneleri onları burada yakalayacak olsaydı, nasıl cezalandırırdı biliyorum.

Ama onları yakalayan anneleri değil Sarkık-Kulak'la ben olduk. Sarkık-Kulak bana baktı ve bir an sonra onlara doğru fırladık. Köpek yavruları inden başka kaçacak yer bilmiyorlardı, biz yollarını kestik. İçlerinden biri bacaklarımın arasından kaçmaya çalıştı. Çömelip onu yakaladım. Keskin küçük dişlerini koluma batırınca hem acıdan hem de şaşkınlıktan köpeği bırakıverdim. Bir an sonra inine seğirtti.

Sarkık-Kulak ikinci yavruyla uğraşırken, kaşlarını çattı ve çıkardığı çeşitli seslerle ne kadar aptal ve beceriksiz olduğumu belirtti. Bu beni utandırdı ve bana cesaret verdi. Üçüncü yavruyu kuyruğundan yakaladım. Bir kere dişlerini geçirdiyse de onu ensesinden tuttum. Sarkık-Kulak'la yan yana oturduk, köpekleri havaya kaldırıp baktık ve kahkahalarla güldük.

Hırlıyorlar, ağlayarak kesik kesik ve acı acı havlıyorlardı. Sarkık-Kulak birden irkildi. Bir ses duyduğunu sandı. Korkuyla birbirimize baktık, içinde bulunduğumuz tehlikeli durumu sanki yeni fark etmiştik. Hayvanları öfkeden çılgına çeviren şeylerin başında, yavrularına dokunulması gelirdi. Ortalığı velveleye veren bu yavrular da yaban köpeklerine aitti. Onları iyi tanırdık; sürüler halinde koşarlar, ot yiyici hayvanlara korku salarlardı. Sığırları ve bizonları kovalarken, hasta, yaşlı danaları sürüklerken onları görmüştük. Bizleri de pek çok kez kovalamışlardı. Bir keresinde Ahali'den birinin, bir kadının, onlar tarafından kovalandığını ve tam ormana sığınacağı sırada yakalandığını görmüştüm. Eğer koşmaktan yorulmamış olsaydı, bir ağaca tırmanabilirdi. Bunu denedi de, fakat ayağı kaydı ve düştü. Köpekler işini çabucak bitirdiler.

Birbirimize bir andan daha uzun bir süre bakmadık. Ele geçirdiğimiz yavruları sıkıca tutup ormana koştuk. Yüksek bir ağacın güvenliğine ulaşır ulaşmaz, köpek yavrularını havaya kaldırıp yeniden kahkahalarla güldük. Görüyorsunuz ya, her ne olursa olsun, gülmemiz şarttı.

Yaşamımda giriştiğim en zor işlerden birine kalkıştım. Köpek yavrularını mağaramıza taşımaya başladık. Ellerimizi tırmanmak için kullanmak yerine, çoğu zaman kıpırdayan tutsaklarımızı elimizden kaçırmamaya çalışıyorduk. Bir keresinde yerde yürümeyi denedik, ama bizi aşağıdan izleyen sefil bir sırtlan yüzünden yeniden ağaca tırmandık. Kurnaz bir sırtlandı.

Sarkık-Kulak'ın aklına bir fikir geldi. Yatak yapmak için eve taşıdığımız ot demetlerini nasıl bağladığımızı hatırladı. Sağlam asma dallarından birazını koparıp yavru köpeğin bacaklarını birbirine bağladı, sonra boynuna doladığı bir başka dalla da köpeği sırtına astı. Böylece tırmanmak için elleri ve ayakları serbest kaldı. Çok sevinçliydi, bendeki yavrunun bacaklarını bağlamamı beklemeyip yoluna devam etti. Ancak bir zorluk vardı. Köpek yavrusu Sarkık-Kulak'ın sırtında asılı durmuyordu. Kendini bir yandan öbür yana, sonra da öne doğru atıyordu. Dişleri bağlanmamıştı. Yaptığı ilk iş, Sarkık-Kulak'ın yumuşak ve çıplak midesini ısırmak oldu. Arkadaşım bir çığlı attı, neredeyse yere düşecekti, kendisini kurtarmak için iki eliyle birden sıkıca bir dala tutundu. Boynunun çevresindeki asma dalı koptu ve köpek yavrusu, dört bacağı hâlâ bağlı olduğu halde, yere düştü. Sırtlan akşam yemeğini yemeye koyuldu.

Sarkık-Kulak hem iğrenmiş, hem de kızmıştı. Sırtlana sövüp saydı ve sonra tek başına ağaçlar arasından ilerlemeye başladı. Köpek yavrusunu neden mağaraya taşımak istediğimi bilmiyordum, sadece bunu İSTİYORDUM. Onun için işi sürdürdüm. Sarkık-Kulak'ın fikrini biraz daha geliştirerek işi daha da kolaylaştırdım. Köpek yavrusunun sadece ayaklarını bağlamakla kalmadım, dişlerinin arasına bir çubuk yerleştirerek çenesini sıkıca bağladım.

En sonunda köpek yavrusunu eve götürdüm. Herhalde Ahali'nin çoğunluğundan daha fazla inatçıydım, yoksa bu işi başaramazdım. Köpek yavrusunu yüksekteki küçük mağarama sürüklediğimi görünce bana güldüler, ama ben umursamadım. Çabalarım başarıyla taçlanmıştı, üstelik bir de köpek yavrusu edinmiştim. Ahali'nin hiçbirinin böyle bir oyuncağı yoktu. Her şeyi çok çabuk öğreniyordu. Onunla oynarken beni ısırdığında kulağına bir tokat patlatıyordum ve sonra uzun bir süre beni ısırmaya kalkışmıyordu.

Hemen hemen bütün zamanımı onunla geçiriyordum. Benim için yeni bir şeydi ve yeni şeyleri sevmek Ahali'nin özelliklerinden biriydi. Onun meyve ve sebze yemeyi reddettiğini görünce, onun için kuş, sincap ve tavşan yavrusu yakaladım. (Biz Ahali sebze kadar et de yerdik, bu nedenle küçük av hayvanları yakalamakta ustaydık.) Köpek yavrusu et yedikçe gelişti. Yanılmıyorsam bir haftadan fazla birlikte kaldık. Daha sonra bir yuva dolusu yumurtadan yeni çıkmış sülün kuşuyla mağaraya döndüğümde, Sarkık-Kulak'ın köpek yavrusunu öldürmüş ve yemeye başlamak üzere olduğunu gördüm. Hemen atıldım

üzerine –mağara küçüktü– kıran kırana bir dövüşe başladık.

Böylece bir köpeği evcilleştirme girişimlerinin ilki bir kavgayla son buldu. Birbirimizin avuç avuç kılını yolduk, tırmaladık, ısırdık. Bir süre küs kaldık, ama sonra barıştık. Daha sonra köpek yavrusunu yedik. Çiğ mi? Evet. Henüz ateşi keşfetmemiştik. Hayvanları pişirerek yemek evresi geleceğin bir köşesine sıkışıp kalmıştı.

IX

Kızıl-Göz atavistti. Sürümüzün en uyumsuz öğesiydi. Hepimizden çok daha ilkeldi. Yeri bizim yanımız değildi, ama bizler de o kadar ilkeldik ki onu öldürmeye ya da sürüden atmaya yetecek kadar ortaklaşa bir çaba içine girme yeteneğinden yoksunduk. Bizim toplumsal örgütlenmemiz kaba sabaydı, ama o, bu sürünün içinde yaşayamamayacak kadar kaba sabaydı. Topluma karşı eylemleriyle sürüyü yok etme eğilimindeydi. Bizden daha eski bir tipe dönüktü ve asıl yeri insanlaşma sürecine girmiş olan bizim yanımızdan çok, Ağaç Adamları'nın yanıydı.

Kıyıcı bir canavardı, o günlerde bu birçok anlama geliyordu. Karılarını döverdi. Aynı anda birden fazla karısı olduğunu söylemek istemiyorum, sık sık evlenirdi. Bir kadın için onunla birlikte yaşamak imkânsızdı, ama yine de zorla otururlardı onunla. Hiç kimse onun isteklerine karşı çıkamazdı.

Hiçbir erkek ona karşı çıkacak derecede güçlü değildi.

Alacakaranlık bastırmadan önceki sessiz saatler sık sık canlanır gözümün önünde. Su içme yerlerinde, havuç tarlalarından, böğürtlen bataklıklarından gelen Ahali, mağaraların önündeki açık alana toplanmaya başlamıştır. Bundan daha geç bir saate kadar oyalanmayı kimse göze alamaz, çünkü ürkütücü karanlık yaklaşmaktadır ve o korkunç karanlıkta, insanlığın ataları deliklerinde titreyerek saklanırken, yırtıcı hayvanlar kanlı avlarına çıkarlar.

Mağaralarımıza tırmanmamıza daha birkaç dakika kalmıştır. Günün oyunlarından yorulmuş olduğumuz için, çıkardığımız sesler kısık kısıktır. Hâlâ soytarılık yapıp eğlenmeye aç olan çocuklar bile sessiz sedasız oynamaktadır. Denizden esen rüzgâr dinmiş, gölgeler güneşin batmasıyla birlikte uzuyordur. Daha sonra birden Kızıl-Göz'ün mağarasından vahşi bir çığlık ve dayak sesleri yükselir. Karısını dövmektedir.

Önce korkulu bir sessizlik çöker üstümüze. Ancak dayak sesleri ve çığlıklar devam edince biz de çaresiz bir öfke içinde çılgın gibi anlamsız sesler çıkarır, bağırıp çağrışırız. Sürüdeki erkekler Kızıl-Göz'ün davranışlarına çok kızar, ama ondan çok korktukları için bir şey yapamazlar. Dayak sesleri kesilir, derin inleme sesi giderek alçalır, biz kendi aramızda konuşurken hüzünlü bir alacakaranlık üstümüze çöker.

Hemen hemen her şeyi bir eğlence olarak gören bizler, Kızıl-Göz karılarını döverken hiç gülmezdik. Onların çektikleri acıyı çok iyi bilirdik. Kaç kez sabahları, kayalıkların dibinde, son karısının cesedini

bulmuştuk. Kadınları öldürdükten sonra mağaranın ağzından oraya, aşağıya atardı. Ölülerini hiç gömmezdi. Cesetleri taşıma işini sürüye bırakmıştı; eğer bizler kaldırmasak durduğu yerde çürüyecek, yaşadığımız yeri kirleteceklerdi. Cesetleri genellikle ırmağa, en son su içme yerinin aşağısında bir yere atardık.

Kızıl-Göz sadece karılarını öldürmekle kalmaz, onları elde edebilmek için de adam öldürürdü. Kendisine yeni bir eş arayıp da bir başka adamın karısını seçtiğinde, adamı hemen öldürürdü. Bu cinayetlerden ikisini gözlerimle gördüm. Bütün sürü bunu biliyordu, ama hiçbir şey yapamıyordu. Sürünün içinde henüz herhangi bir yönetim biçimi geliştirmemiştik. Belli başlı geleneklerimiz vardı ve bu geleneklere aykırı davrananları cezalandırırdık. Örneğin su içme yerini kirleten birisi onu gören herkesin saldırısına uğrardı, bilerek yanlış alarm veren bir kişi elimizden çok çekerdi. Ama Kızıl-Göz bütün gelenekleri çiğnerdi. Biz ondan öylesine korkardık ki birlik olup ona gereken cezayı veremezdik.

Birlikte geçirdiğimiz altıncı kışta Sarkık-Kulak ve ben gerçekten büyümekte olduğumuzu fark ettik. Ta ilk günden beri girişteki dar yarıktan içeri girmek hep zor oluyordu. Ama bu dar girişin de kendine göre üstün yanları vardı. Sürüdeki daha iri Ahali'nin mağarayı elimizden almasını engellemişti. En çok arzu uyandıran mağaraydı, kayalıkların en tepesindeydi, en güvenlisiydi ve kışları en küçük olduğu için en sıcağıydı.

Ahali'nin zekâ gelişiminin ne kadar yavaş olduğunu göstermek açısından, bizi mağaradan atmanın ve girişi genişletmenin basit bir işlem olduğunu söyleyebi-

lirim. Ama bu hiç akıllarına gelmedi. Sarkık-Kulak'la ben de yarıktan sığamayacak kadar büyüyene dek mağaranın girişini genişletmeyi düşünmemiştik. Yaz bitmek üzereydi ve biz o mevsimde çok yediğimiz için iyice şişmanlamıştık. Arada sırada kafamıza estikçe, yarığı genişletme işinde çalışıyorduk.

Önceleri ufalanabilen kayaları ellerimizle kazdık, ta ki tırnaklarımız yara oluncaya kadar. Derken tesadüfen aklıma gelen bir fikirle bir odun parçası kullanmaya başladık. Bu çok işe yaradı. Ama başımıza yeni dertler de açtı. Bir sabah erkenden, duvardan bir yığın parça kazıyıp çıkardık. Mağaranın önünü temizlemek için taş yığınını aşağı yuvarladım. Bir an sonra aşağıdan öfkeli bir uluma sesi yükseldi. Bakmaya gerek yoktu. Sesi çok iyi tanıyorduk. Taş yığını Kızıl-Göz'ün üstüne yuvarlanmıştı.

Şaşkınlık içinde mağaranın içine girip büzüştük. Bir dakika sonra mağaranın girişindeydi, ateş saçan gözleriyle içeriyi gözetliyor, deliye dönmüş gibi hırlıyordu. Çok iri yarıydı. Bizi yakalamak için içeri giremedi. Ansızın gitti. Bu kuşku uyandıran bir durumdu. Hepimiz biliyorduk ki öfkesi geçene kadar orada kalmalıydı. Girişe doğru süründüm ve aşağıya bir göz attım. Yeniden kayalığa tırmanmakta olduğunu gördüm. Bir elinde uzun bir sopa taşıyordu. Bu sopayla ne yapmayı planladığını düşünmeme zaman kalmadan, yeniden girişe ulaştı ve sopayı içeri uzatarak vahşice dürtüklemeye başladı bizi.

Vuruşları korkunçtu. Bağırsaklarımızı dışarı dökebilirdi. İyice büzüşüp yan duvarlara yapıştık, bu şekilde sopanın bize ulaşma mesafesinin dışında kaldık.

Artık biz öyle gayretle dürtüklüyordu ki sopanın sivri ucu her vuruşta derimizden, tüylerimizden bir parça alıp götürüyordu. Acıyla çığlık attığımızda, o sevincinden kükrüyor, daha güçlü saplıyordu sopasını.

Ben sinirlenmeye başlamıştım. O günlerde oldukça çabuk kızan, sinirli bir kişiydim. Cesaretliydim de; gerçi bu cesaret daha çok köşeye kıstırılmış bir farenin cesaretiydi. İki elimle birden sopayı yakaladım, ama o kadar güçlüydü ki beni şiddetle yarığa doğru çekti. Uzun koluyla bana uzandı ve elinden kurtulup geriye sıçrarken tırnakları etimi parçaladı; daha güvenli olan yan duvara ulaştım yine.

Yeniden vurmaya başladı sopayla ve bir ara sopası omzuma çok fena indi. Sarkık-Kulak korkuyla titremekten ve isabet aldığı zaman bağırmaktan başka bir şey yapmıyordu. Bense, Kızıl-Göz'ün vuruşlarına karşılık verebilmek için bir sopa aradım, fakat mağaranın içinde otuz santim uzunluğunda ince bir dal parçasından başka bir şey bulamadım. Onu da Kızıl-Göz'e fırlattım. Herhangi bir zarar vermedi elbette, ama benim ona karşılık verme cesaretimden ötürü daha da kızgınlaşıp ulumaya başladı. Şimdi deli gibi vuruyordu. Bir taş parçası bulup ona attım, göğsüne çarptı.

Bu bana cesaret verdi, Üstelik ben de onun kadar kızmıştım ve artık korkmuyordum. Duvardan bir kaya parçası söktüm. Bu parça bir bir buçuk kilo vardı. Bütün gücümle Kızıl-Göz'ün yüzüne fırlattım. Bu onun işini hemen hemen bitirmişti. Sopasını düşürerek geriye doğru sendeledi ve neredeyse kayalıktan aşağı yuvarlanacaktı.

Öyle kudurmuş bir hali vardı ki! Yüzü kan içinde kalmıştı, hırlıyor, yaban domuzu gibi dişlerini gıcırdatıyordu. Gözlerine akan kanı sildi, beni gördü ve öfkeyle kükredi. Sopası düşmüştü, bu yüzden ufalanan kayaların iri parçalarını sökmeye başladı ve içeriye, bana attı. Bu bana cephane sağlıyordu. Ben de en az onun kadar, hatta ondan daha iyi fırlatıyordum taşları; çünkü açıkta olduğundan iyi bir hedefti, oysa duvara yapıştığım için o beni iyi göremiyordu.

Birden yine gözden kayboldu. Mağaranın kenarından baktığımda aşağı inmekte olduğunu gördüm. Bütün sürü dışarıda toplanmıştı ve korkulu bir sessizlik içinde seyrediyordu. Aşağı indikçe, daha korkak olanlar telaşla mağaralarına kaçıyorlardı. İhtiyar İlik-Kemik'in de sendeleyerek mümkün olduğunca hızlı uzaklaşmaya çalıştığını gördüm. Kızıl-Göz bir sıçrayışta on metrelik yükseklikten yere atladı. Yukarıya tırmanmaya başlamış bir annenin yanına indi. Kadın korkuyla bir çığlık attı ve kendisine yapışmış olan iki yaşındaki bebeği ellerini bırakarak Kızıl-Göz'ün ayaklarının dibine yuvarlandı. Aynı anda hem o hem de kadın bebeğe uzandılar, ama bebeği o aldı. Bir an sonra o küçük, çelimsiz gövde havada döne döne gidip duvara çarptı. Anne parça parça olan yavrusuna koştu, onu kollarının arasına aldı ve yere çömelerek ağlamaya başladı.

Kızıl-Göz sopasını almak üzere ilerledi. İhtiyar İlik-Kemik sendeleyerek yoluna çıktı. Kızıl-Göz'ün koskoca eli ihtiyar adamı ensesinden yakaladı. Boynu kırıldı mı diye baktım. Adam kendisini kaderine teslim etmiş gibi gövdesini bükmüştü. Kızıl-

Göz bir an tereddüt etti ve İlik-Kemik korkunç bir şekilde titreyerek başını eğdi ve kollarıyla yüzünü kapadı. Sonra Kızıl-Göz onu yüzü koyun yere fırlattı. İhtiyar İlik-Kemik hiç debelenmiyor, ölüm korkusuyla ağlayarak olduğu yerde yatıyordu. Açık alanda Tüysüz'ü gördüm, öfkesinden göğsünü yumrukluyor, ama babasını kurtarmak için bir adım öne çıkmaya bile korkuyordu. Daha sonra, düzensiz mizacının kim bilir hangi acayip buyruğuna uyan Kızıl-Göz ihtiyar adamı yalnız bıraktı ve sopasını almaya gitti.

Yeniden duvara dönüp tırmanmaya başladı. Yanımda titreyerek Kızıl-Göz'ü gözetleyen Sarkık-Kulak mağaraya sığındı. Kızıl-Göz'ün bizi öldürmeyi kafasına koyduğu açıktı. Bense umutsuz, kızgın ve soğukkanlıydım. Oraya buraya koşarak mağaranın girişine bir sürü taş yığdım. Kızıl-Göz artık benden birkaç metre aşağıdaydı, bir an bir kaya çıkıntısının dibinde görünmez oldu. Yukarı tırmandıkça, başı yeniden göründü, ben de aşağıya bir taş attım. Iskaladı, kayaya çarpıp parçalandı ama çıkardığı toz ve taş parçaları gözüne doldu ve geri çekilip gözden kayboldu.

Seyirci pozisyonunda olan sürüden konuşma ve kıkırdama sesleri yükseldi. En sonunda Ahali'den biri Kızıl-Göz'e karşı çıkıyordu. Yaptıklarımı hayranlıkla karşılıyorlar ve alkış sesleri göğe yükseliyordu. Ama Kızıl-Göz onlara dönüp hırlayınca o an ortalık sessizliğe gömüldü. Gücünün bu şekilde kanıtlanmasından cesaretlenen Kızıl-Göz, başını dışarıya çıkardı ve kaşlarını çatarak, hırlayarak ve dişlerini gıcırdatarak

beni korkutmaya çalıştı. Kaşlarını öyle korkunç çatıyordu ki kaşının üzerindeki deri kırışıyor, tepesindeki saçlar öne iniyordu.

Bu görünüşü beni ürpertti, ama korkumu yenip elime aldığım bir taşla onu tehdit ettim. Hâlâ ilerlemeye çalışıyordu. Ben de taşı ona fırlattım, ancak ıskaladım. İkinci atışım başarılı oldu. Taş boynuna çarpmıştı. Yine gözden kayboldu, ama bir eliyle kayaları tuttuğunu, öteki eliyle boğazını sıktığını görebiliyordum. Elindeki sopa takırdayarak yere düştü.

Artık onu göremiyordum, ama boğulurmuş gibi sesler çıkardığını ve öksürdüğünü duyabiliyordum. Seyircilerde bir ölüm sessizliği vardı. Mağaranın girişine çömelip bekledim. Öksürüğü kesilmişti, arada sırada boğazını temizlediğini duyabiliyordum. Bir süre sonra aşağıya inmeye başladı. Yavaş yavaş iniyor, ikide bir durup boynunu geriyor ya da elleriyle yokluyordu.

Onun aşağı indiğini gören bütün sürü vahşi çığlıklarla ve haykırışlarla ormana doğru kaçışmaya başladı. İhtiyar İlik-Kemik topallaya sendeleye en arkadan onları izliyordu. Kızıl-Göz bu kaçışa aldırmadı bile. Düzlüğe varınca kayalığın kenarından geçti ve yukarı tırmanarak kendi mağarasına çıktı. Çevresine bakmadı.

Ben Sarkık-Kulak'a baktım, Sarkık-Kulak da bana baktı. Birbirimizi anlamıştık. Hemen, büyük bir dikkat ve sessizlik içinde kayalığa tırmanmaya başladık. Tepeye ulaştığımızda aşağıya baktık. Köy bomboştu, Kızıl-Göz mağarasındaydı, sürü ise ormanın derinliklerinde gözden kaybolmuştu.

Geri dönüp koşmaya başladık. Açık alanlara fırlayarak, otlar arasında yılan bulunma olasılığını göz ardı ederek tepelerden koşarak ormana kadar ilerledik. Ağaçlara tırmandık, daldan dala sıçrayarak mağaralarla aramıza kilometrelerce uzaklık girene kadar yolumuza devam ettik. Sonra, büyük bir ağaç çatalına sığınıp koşmaya ara verdik, birbirimize bakıp kahkahalarla gülmeye başladık. Kollarımız ve bacaklarımızla birbirimize sarılarak gözlerimizden yaş gelinceye, yanlarımıza ağrılar girene kadar katıla katıla güldük.

X

Gülmekten hevesimizi aldıktan sonra Sarkık-Kulak'la beraber kaçtığımız yol üzerinden biraz geriye dönüp bataklığa geldik ve böğürtlen yetişen bataklıkta kahvaltımızı yaptık. Burası, yıllar önce annemle birlikte dünyadaki ilk ziyaretlerimi yaptığım aynı bataklıktı. Aradan geçen zaman içinde annemi çok az görmüştüm. Mağaralardaki sürüyü ziyaret ettiğinde ben genellikle ormanda olurdum. Açıklık alanda bir iki kez Geveze'yi görmüş, mağaramın ağzından yüzümü şekilden şekile sokarak onu kızdırmak mutluluğuna erişmiştim. Bu karşılaşmalar dışında ailemle ilişkimi tamamen kesmiştim. Onlarla pek ilgilenmemiştim, zaten kendi başımın çaresine de bakabiliyordum.

Tıka basa böğürtlen yeyip, üstüne de tatlı niyetine iki yuva dolusu bıldırcın yumurtasını mideye indirdikten sonra, dolaşa dolaşa ormandan ırmağa indik. Geveze tarafından dışarı atıldığım eski ağaç evim oradaydı. Hâlâ birileri oturuyordu ağaçta. Aile

genişlemişti. Anneme sıkı sıkı yapışmış küçük bir bebek vardı. Ayrıca büyükçe bir kız çocuğu vardı ve alçak dallardan birinden dikkatle bizi seyrediyordu. Belli ki bu benim kız kardeşim, daha doğrusu üvey kız kardeşimdi.

Annem beni tanıdı, ama ben ağaca tırmanmaya başlayınca oradan uzaklaşmam için beni uyardı. Benden çok daha dikkatli ve tedbirli olan Sarkık-Kulak geriledi, dönsün diye seslendimse de onu ikna edemedim. Günün ilerleyen saatlerinde kız kardeşim yere indi. Orada ve çevredeki ağaçlarda sıçrayıp bütün öğleden sonra oynadık. Daha sonra sorun geldi. O benim kız kardeşimdi, ama bu bana çok kötü davranmasını engellemiyordu, çünkü Geveze'nin bütün kötü yürekliliğini almıştı. Birden bana dönüp beni tırmaladı, saçımı çekti, keskin küçük dişlerini koluma geçirdi. Öfkeden kendimi kaybettim. Onu yaralamadım, ama o güne kadar yediği en esaslı dayağı attım.

Nasıl da bağırıyor, yaygara koparıyordu. Bütün gün çevrede görünmeyen Geveze o sırada eve dönüyordu. Uzaktan sesi duyunca üzerimize gelmeye başladı. Annem de koştu, ama Geveze daha önce ulaşmıştı. Sarkık-Kulak'la ben onun gelmesini beklemedik. Kaçmaya başladık. Geveze ağaçlar arasında bizi delice kovaladı.

Kovalamaca bittikten sonra, Sarkık-Kulak'la ben kahkahalarla güldük ve tam o sırada alacakaranlığın çökmekte olduğunu fark ettik. Gece bütün korkunçluğuyla bastırırken,artık mağaralara dönmemiz de söz konusu değildi. Kızıl-Göz'le yaşadıklarımızdan sonra bu imkânsızdı. Öteki ağaçlardan ayrı du-

ran bir ağaca sığındık ve yüksekte bir ağaç çatalında geceyi geçirdik. Ne kötü bir geceydi. İlk birkaç saat yağmur bardaktan boşanırcasına yağdı, daha sonra hava iyice soğudu ve buz gibi bir rüzgâr esmeye başladı. Sırılsıklam olmuştuk, titreyen gövdelerimiz ve çatırdayan dişlerimizle birbirimizin kollarına sarıldık. Gövdelerimizin sıcaklığıyla çabucak ısınan sıcak, kuru mağaramızı özledik.

Sabah olduğunda berbat bir haldeydik, ama kararlıydık. Böyle bir gece daha geçirmeyecektik. Büyüklerimizin yaptığı ağaç sığınaklarını hatırlayarak, kendimize öyle bir ev yapmak üzere çalışmaya koyulduk. Önce yuvaya kaba bir iskelet hazırladık, hatta yukarıdaki daha yüksek ağaç çatallarına çatı için birkaç yatay direk dizdik. Daha sonra güneş çıktı, onun tatlı sıcaklığı altında gece çektiklerimizi unutarak kahvaltılık bir şeyler aramaya çıktık. Sonra da oyuna daldık – o zamanki insanların savrukluğunu bir düşünün. Sık sık çalışmaya ara verdiğimizden ağaç evimizi yapmamız bir ayımızı aldı, üstelik tamamlandığında onu hiç kullanmadık.

Ama yine hikâyemin dışına çıktım. Mağaramızdan uzakta geçirdiğimiz ikinci gün kahvaltıdan sonra oyuna daldığımızda, Sarkık-Kulak ağaçların arasından beni ırmağa kadar kovaladı. Tam bataklığın bitip de ormanın başladığı yerde geniş, çamurlu bir göl vardı. Çok durgun ve çamurlu olan gölün ağzı genişti. Bu ölü suda, ağzın tam iç yanında, karmakarışık bir sürü ağaç gövdesi birikmişti. Bu ağaçlardan bazıları, ırmak akıntılarından aşınmış, yazınsa kumsalda kaldıkları için kurumuştu ve dalsızdı. Suyun üzerinde yüzüyor-

lardı, biz üzerlerine çıkınca aşağı yukarı kımıldamaya, kimi zaman da ters dönmeye başladılar.

Şurada burada, ağaç gövdelerinin arasında yarıklar vardı ve yarıkların içinde küçük balık sürüleri görebiliyorduk; golyan balığı gibi bir öne bir arkaya yüzüyorlardı. Sarkık-Kulak'la ben hemen balıkçı olduk. Kütüklerin üstüne dümdüz yatarak, hiç kımıldamadan sessiz sessiz balıkların yakınımıza gelmesini bekleyip elimizi hızla suya daldırarak balıkları yakalıyorduk. Avladıklarımızı hemen oracıkta, daha ıslak ve çırpınırlarken yiyorduk. Tuzun eksikliğini de duymuyorduk.

Gölün ağzı en sevdiğimiz oyun yeri oldu. Her gün birçok saatimizi burada geçiriyor, balık yakalıyor, kütüklerin üzerinde oynuyorduk. Ve yine burada ilk denizcilik dersimizi aldık. Sarkık-Kulak'ın üzerinde olduğu kütük akıntıyla sürüklendi. Arkadaşım yan yatıp uyumuştu. Hafif bir rüzgâr kütüğü yavaşça kıyıdan uzağa sürüklemişti. Bu durumu fark ettiğimde kütük üzerine atlanamayacak kadar uzaklaşmıştı.

Önce olay bana çok komik geldi. Daha sonra içimde bir şey kımıldadı; bu o zamanların sürekli güvensiz yaşamı içinde çok yaygın olan korkuydu, bir anda yapayalnızlığımı hissettim. Birden birkaç metre ötede yabancı bir şey üzerinde Sarkık-Kulak'ın giderek uzaklaşmakta olduğunu fark ettim. Yüksek sesle seslendim ona. Korkuyla uyandı ve hiç düşünmeksizin kütüğün üzerinde kımıldadı. Kütük ters dönerek, Sarkık-Kulak'ı altına aldı. Üç kere kütüğe tırmanmak istediyse de kütük onu her seferinde altına aldı. Daha sonraki denemesinde başardı ve kütüğün üstüne çömelerek korkuyla kendi kendine söylenmeye başladı.

Elimden hiçbir şey gelmiyordu. O da bir şey yapamıyordu. Yüzme, hakkında hiçbir şey bilmediğimiz bir şeydi. Halihazırda yüzme içgüdüleri olan daha aşağı yaşam biçimlerinden çok ilerideydik, ama yüzmeyi bir sorun olarak ele alan yeterince gelişmiş insanlar da değildik. Üzüntümden kıyıda bir aşağı bir yukarı yürüyor, istemeden çıktığı gezintide ona daha yakın olmaya çabalıyordum. Bu sırada Sarkık-Kulak hiç durmadan sızlanıp ağlıyordu. Bu sesi duyan çevredeki yırtıcı hayvanların başımıza toplanmamasına şaşıyordum.

Saatler geçti. Güneş tepemizde yükseldi ve batıya doğru alçalmaya başladı. Hafif rüzgâr kesildi ve Sarkık-Kulak'ın kütüğünü kıyıdan otuz metre uzaklıkta durdurdu. Daha sonra, her nasılsa, nasıl olduğunu bilmiyorum, Sarkık-Kulak büyük bir buluş yaptı. Ellerini kürek gibi kullanarak kütüğü harekete geçirdi. İlk önce ilerleyişi yavaş ve düzensizdi. Sonra kütüğü doğru yöne yönlendirerek yüzdürmeyi başardı ve giderek kıyıya daha da yaklaştı. Anlayamıyordum. Oturup seyrettim ve kıyıya varana kadar bekledim.

Sarkık-Kulak bir şey öğrenmişti, benim öğrendiğim şeyden daha fazlaydı bu. Daha sonra akşamüzeri, bu kez bile bile kütüğe oturup kıyıdan açıldı. Bir süre sonra beni de kendisine katılmaya ikna etti, ben de kütüğü yüzdürme numarasını öğrenmiş oldum. Sonraki birkaç gün boyunca kendimizi gölden koparamadık. Yeni oyunumuza kendimizi o kadar kaptırmıştık ki çoğu zaman yemek yemeyi bile unutuyorduk. Üstelik geceleri de yakındaki bir ağaca tünüyorduk. Ve Kızıl-Göz'ün varlığını unutmuştuk.

Her gün bir başka kütüğü deniyorduk. Kütük ne kadar küçük olursa o kadar hızlı gidebileceğimizi öğrendik. Ayrıca kütük küçüldükçe daha kolay tersyüz olup bizi suya devirdiğini keşfettik. Bir gün ayrı ayrı kütüklere oturmuş, yan yana ilerliyorduk. Oyun sırasında, tamamen bir rastlantı sonucu elimiz ve ayağımızla bir diğerinin kütüğünü tuttuğumuzda kütüklerin sallanmadığını ve ters dönmediğini keşfettik. Bu pozisyonda yan yana kütüklere uzandığımızda, dış yandaki el ve ayaklarımızla suyu itip ilerleyebiliyorduk. Bu konudaki son buluşumuz da bu düzenlemenin bize daha küçük kütükler kullanma ve bu sebeple hızımızı daha da artırma olanağı vermesiydi. Ve buluşlarımız burada noktalandı. En ilkel salı keşfetmiştik ve bunu fark edebilecek durumda değildik. Hiçbir zaman aklımıza kütükleri sağlam asma dallarıyla ya da tel tel köklerle bağlamak gelmemişti. El ve ayaklarımızı kullanarak kütüklere tutunmakla yetindik.

Denizcilikten ilk heveslerimizi aldıktan sonra geceleri uyumak için ağaçtaki evimize döndük. İşte o zaman Hızlı'yla karşılaştık. Onu ilk önce ben gördüm, bizim ağacın yakınındaki büyük bir meşe ağacının dallarından meşe palamudu topluyordu. Çok ürkekti. İlk önce hiç kımıldamadı; ama fark edildiğini anlayınca yere atlayıp uçarcasına kaçtı. Daha sonraki günlerde onu arada sırada görüyorduk, bataklıkla evimiz arasında gidip gelirken onu arar olduk.

Sonra, bir gün, bizi görünce kaçmadı. Gelmemizi bekledi ve uysal, barışçıl sesler çıkardı. Bununla beraber, çok yakınına yaklaşamıyorduk. Biraz fazla yaklaştığımızı görünce, hızla kaçıyor ve güvenli bir uzak-

lıktan yine barışçıl sesler çıkarıyordu. Bu birkaç gün böyle sürdü. Onunla tanışmak epey uzun zaman aldı, ama sonunda arkadaş olduk ve kimi zaman oyunlarımıza katıldı.

Onu ilk gördüğümde sevmiştim. Çok hoş görünüyordu. Çok uysaldı. Gözleri, o zamana kadar gördüğüm gözlerin en yumuşağıydı. Bu bakımdan Ahali'nin şirret olan diğer kız ve kadınlarına hiç benzemiyordu. Kaba, kızgın çığlıklar atmıyordu. Bir sorun çıktığında kalıp kavga etmek yerine kaçmak onun yaradılışı gibi görünüyordu.

Sözünü ettiğim uysallık onun bütün varlığından fışkırıyordu. Bu yumuşaklığın nedeni hem yüz, hem de gövde yapısıydı. Gözleri kendi türündekilerin gözlerinden daha iriydi ve içe çökük de değillerdi. Kirpikleri ise daha uzun ve daha düzgündü. Burnu da o kadar kalın ve basık değildi. Biçimli bir burun kemiği vardı, burun delikleri de aşağı doğruydu. Ön dişleri büyük değildi, üst dudağı uzun ve sarkık, alt dudağı da dışa çıkık değildi. Çok kıllı da değildi, sadece kol ve bacaklarının dış kısımları ve de omuzları kıllıydı. Kalçaları zayıftı, baldırları ise ne çarpık ne de boğum boğumdu.

Yirminci yüzyıldan rüyalarım aracılığıyla geri dönüp ona bakarken, onun büyük bir olasılıkla Ateş Adamlarıyla ilgisi olduğunu düşünüyorum. Babası ya da annesi daha yüksek bir soydan gelmiş olabilirdi. Pek yaygın olmamakla birlikte böyle şeyler yine de görülüyordu. Bunun bazı örneklerini kendi gözlerimle görmüştüm, hatta bizim sürüden kimi üyeler ayrılıp Ağaç Adamlarıyla yaşamaya gidiyorlardı.

Hızlı, sürünün diğer kadınlarından kökten farklıydı ve ben ilk gördüğüm anda sevmiştim onu. Yumuşaklığı ve kibarlığı beni çekmişti. Asla kaba değildi, asla kavga etmezdi. Her zaman koşardı ve ismini de bu nedenle Hızlı koydum. Sarkık-Kulak ya da benden daha iyi tırmanırdı ağaçlara. Kovalamaca oynadığımız zamanlar güçlükle yakalardık onu, o ise bizi istediği anda yakalıyordu. Bütün hareketleri çok hızlıydı ve uzaklıkları ayarlamadaki dehasının yanı sıra çok da gözüpekti. Bütün başka konulardaysa aşırı ürkekti, iş tırmanmaya ya da ağaçlar arasında koşmaya gelince korkusuzdu. Hızlı'yla kıyaslandığımızda Sarkık-Kulak'la ben hem beceriksiz, hem de korkaktık. Yürüyüşümüz ise çok hantaldı.

O da öksüzdü. Onu birisiyle beraberken hiç görmedik ve ne zamandan beri bu dünyada yalnız yaşadığını bilmiyorduk. Çaresiz ve yalnız çocukluğunun daha ilk başlarında, en güvenli yolun kaçmak olduğunu öğrenmiş olmalıydı. Hem çok akıllı hem de çok ihtiyatlıydı. Onun yaşadığı yeri bulmaya çalışmak Sarkık-Kulak ve benim için bir çeşit oyun haline gelmişti. Bir yerde, hem de uzak olmayan bir yerde, bir ağaç sığınağı olduğu kesindi. Ama onu ne kadar izledikse de evin yerini asla öğrenemedik. Gündüzleri bizimle oynamak için yeterince istekliydi, ama yaşadığı yerin sırrını büyük bir kıskançlıkla saklardı.

XI

Hızlı'nın biraz önce yaptığım tanımlamasının, İri-Diş'in, yani rüyalarımdaki ikinci kişiliğin, beni tarih öncesi atamın yaptığı bir tanımlama olmadığı unutulmamalı. Ben, yani çağdaş ben, rüyalarımın aracılığıyla, İri-Diş'in gözlerinden bakıyor ve görüyorum.

O uzak geçmişin olaylarını da yine aynı biçimde anlattım. İzlenimlerimde okuyucularımın kafasını karıştıracak bir ikilik var. Fakat, burada hikâyeme biraz ara vererek bu ikiliği, bu şaşırtıcı kişilik karışıklığını açıklamak istiyorum. Yüzyıllarca öncesine gidip öteki kişiliğim olan İri-Diş'in duygularını ve güdülerini inceleyip çözümleyen benim, yani çağdaş ben. İri-Diş inceleyip çözümlemek için yormazdı kendisini. O son derece saf ve basitti. O sadece olayları yaşıyor, ancak olayları neden böyle ve düzensiz olarak yaşadığını düşünmüyordu.

Ben, gerçek ben, büyüdükçe, rüyalarımın özüne daha da çok girdim. Bir insan rüya görebilir, hatta rü-

yasının ortasında rüya gördüğünün farkında olabilir ve eğer rüya kötü bir rüyaysa, bunun sadece bir rüya olduğunu düşünerek kendisini rahatlatabilir. Bu hepimizin yaşadığı ortak bir deneyimdir. İşte ben de, çağdaş ben, çok sık kendi rüyama girerdim ve sonuçta tuhaf ikili kişiliğim hem oyuncu hem de seyirci olurdu. Ve çoğu kez ben, çağdaş ben, ilkel kişiliğimin aptallığı, mantıksızlığı, kalınkafalılığı ve şaşılacak derecedeki budalalığı karşısında sinirlenir ve altüst olurdum.

Bu arasöze son vermeden önce bir şey daha eklemek istiyorum. Hiç rüya gördüğünüzün rüyasını gördünüz mü? Köpekler rüya görür, atlar rüya görür, bütün hayvanlar rüya görür. İri-Diş'in yaşadığı zamanlarda yarı insanlar da rüya görürdü ve rüyaları kötü olduğunda uykularında ulurlardı. Şimdi ben, çağdaş ben, İri-Diş'le birlikte yattım ve onun rüyalarının rüyasını gördüm.

Biliyorum, bu anlattıklarım neredeyse aklın alamayacağı şeyler, ama bu anlattıklarımı yaptığımı biliyorum. Şunu da söylememe izin verin, İri-Diş'in kuşlar gibi uçtuğu ya da sürüngenler gibi süründüğü rüyalar, en az sizin gördüğünüz boşlukta yuvarlanma rüyaları kadar gerçekti onun için.

Çünkü İri-Diş'in de ikinci bir kişiliği vardı. Uyuduğu zaman bu ikinci kişilik geçmişin rüyasını; kanatlı sürüngenleri, ejderhaların çarpışmalarını, saldırılarını, bunların da ötesinde minik kemirgen memelilerin yaşamlarını, daha da geçmişe giderek en eski denizlerin kıyılarında yaşayan sümüksü hayvanları görüyordu. Daha fazlasını söyleyemem, daha doğrusu söylemeye cesaret edemem. Öyle belirsiz, öyle karma-

şık, öyle korkunç ki. Sadece maymundan insana değil, ama solucandan insana doğru yaşamın gelişimimini gözetlediğim geniş ve korkunç manzaraların sadece bir ipucunu verebilirim size.

Şimdi hikâyeme geri dönüyorum. Ben, yani İri-Diş, Hızlı'yı yüz ve gövde yapısı daha ince olan, kocaman gözlü, uzun kirpikli, biçimli burunlu, burun delikleri aşağı doğru bakan, güzel bir kız olarak bilmiyordum. Onu yumuşak sesler çıkaran ve kavga etmeyen yumuşak gözlü genç bir kız olarak biliyordum sadece. Nedenini bilmiyorum ama, onunla birlikte oynamayı, onun eşliğinde yiyecek aramaya gitmeyi, kuş yuvalarından yumurta çalmayı seviyordum. Ağaca çıkmak konusunda bana birçok şey öğrettiğini itiraf etmeliyim. Çok akıllı ve çok güçlüydü; hareketlerini engelleyecek dar etekleri de yoktu.

Tam bu sıralarda Sarkık-Kulak benden uzaklaşmaya başladı. Annemin yaşadığı ağaç yönünde dolaşma alışkanlığı edinmişti. Benim hırçın kız kardeşimden hoşlanmıştı ve Geveze de onu hoşgörüyordu. Çevrede tekeşli çiftler çocukları olan birkaç başka genç de vardı ve Sarkık-Kulak bu gençlerle oynuyordu.

Hızlı'nın bu gruba katılmasını bir türlü sağlayamadım. Ne zaman onları ziyarete gitsem, o geride kalır ve gözden kaybolurdu. Bir keresinde gelsin diye onu ikna etmeye çok çabaladığımı hatırlıyorum. Ama yolda, ikide bir endişeli gözlerle arkasına bakıyordu, daha sonra geri kaçtı ve bir ağaca tırmanıp seslendi bana. Bu yüzden Sarkık-Kulak yeni arkadaşlarını ziyarete gittiğinde ben ona katılamıyordum. Hızlı'yla ben çok iyi arkadaştık, ama ne kadar çabaladıysam

da ağaç sığınağının nerede olduğunu asla öğrenememiştim. Hiç kuşkusuz, araya olaylar girmeseydi, çok geçmeden çiftleşecektik, çünkü sevgimiz karşılıklıydı; ama o olay engel oldu.

Bir sabah, Hızlı ortalıkta görünmeyince, Sarkık-Kulak'la ben kütüklerin üstünde oynamak için gölün ağzına gittik. Suya daha yeni girmiştik ki öfkeli bir kükremeyle irkildik. Kızıl-Göz'dü bu. Kütük yığınının öteki yanına oturmuş, bütün nefretiyle bize bakıyordu. Çok korkmuştuk. Çünkü burada sığınabileceğimiz dar ağızlı mağara da yoktu. Ama aramızdaki on metrelik su geçici de olsa güvenlik sağlıyordu bize. Bu bize cesaret verdi.

Kızıl-Göz ayağa kalkıp dimdik durdu ve yumruğuyla kıllı göğsüne vurmaya başladı. Kütüklerimiz yan yanaydı, üzerlerine oturup ona gülmeye başladık. Başlangıçta gülüşümüz biraz isteksizdi, korkuyla karışıktı, ama bu durumda onun hiçbir şey yapamayacağını anlayınca kahkahalarımız giderek yükseldi. Öfkelendikçe öfkelendi ve dişlerini çaresiz bir kızgınlıkla gıcırdattı. Bizse kendimizi tam bir güvenlik içinde sandığımızdan alay edip duruyorduk. Öteden beri dar görüşlüydük, biz Ahali.

Kızıl-Göz birdenbire göğsünü yumruklamayı ve dişlerini gıcırdatmayı bıraktı ve kütük yığınından kıyıya doğru koştu. Bizim de cümbüşümüz birdenbire şaşkınlık ve korkuya dönüştü. Öç almaktan öyle kolay kolay vazgeçmek Kızıl-Göz'ün tarzı değildi. Ne olacağını korku içinde ve titreyerek bekledik. Ellerimizi kürek gibi kullanıp suda açılmak aklımıza bile gelmedi. Atlaya atlaya kütüklerin ucuna kadar

geldi. Bir eli yuvarlak ıslak çakıltaşlarıyla doluydu. Neyse ki daha büyük, örneğin birkaç kiloluk taşlar bulamamıştı, çünkü ondan en fazla on metre kadar uzaktaydık ve bizi kesinlikle öldürebilirdi.

Yine de büyük bir tehlike içindeydik. Vınnn! Küçük bir çakıltaşı kurşun hızıyla geçip gitti yanımdan. Sarkık-Kulak'la ikimiz çılgın gibi suda açılmaya başladık. Vınnn, küttt! Sarkık-Kulak acı bir çığlık attı. Çakıltaşı omuzlarının arasına isabet etmişti. Daha sonra bana bir taş çarptı ve çığlığı bastım. Bizi kurtaran tek şey Kızıl-Göz'ün cephanesinin bitmesiydi. Biz kaçarken, o da yeni taşlar toplamaya gitti.

Giderek taşların menzilinden çıkıyorduk. Kızıl-Göz cephanesini tazelemek üzere kıyıya bir iki yolculuk daha yaptı, çakıltaşları çevremizde vınlamaya devam etti. Gölün ortasında hafif bir akıntı vardı, heyecanımızdan, akıntının bizi ırmağa sürüklediğini anlayamamıştık. Suyun üstünde ilerliyorduk, Kızıl-Göz de kıyıyı izleyerek mümkün olduğunca bize yakın olmaya çalışıyordu. Daha sonra büyük taşlar bulmaya başladı. Bu taşları daha uzağa atabiliyordu. Onlardan biri, iki buçuk kilo ağırlığında bir taş benim yanı başımda bulunan bir kütüğe çarptı; etkisi öyle büyük oldu ki kütük parçalandı ve kıymıklar ateşten iğneler gibi bacağıma saplandı. Eğer bana çarpmış olsaydı, beni öldürürdü.

Sonra ırmağın akıntısına kapıldık. Kendimizi kurtaralım diye o kadar delicesine kaçmaya çalışıyorduk ki durumumuzu ilk fark eden Kızıl-Göz oldu, içinde bulunduğumuz durumun kötülüğünü Kızıl-Göz'ün attığı zafer çığlığıyla anlayabildik. Irmak akıntısının

göl suyuyla birleştiği yerde bir dizi girdap ve küçük su çevrintisi vardı. Bunlar bizim hantal kütüklerimizi yakaladılar ve oradan oraya, ileri geri çevirmeye başladılar. Artık ilerleme çabasını bir yana bırakıp, bütün enerjimizi kütükleri yan yana tutmaya verdik. Bu sırada Kızıl-Göz bombardımanı sürdürüyordu. Kaya parçaları çevremize düşüyor, üzerimize su sıçratıyor ve hayatımızı tehdit ediyordu. Aynı zamanda içine düştüğümüz durumdan şeytanca bir zevk alıyordu, bu sevincini bağıra çağıra belli ediyordu.

Gölün ırmakla birleştiği yerde sert bir dönemeç yapıyordu ırmak ve ırmağın ana akıntısı buradan karşı kıyıya yöneliyordu. Biz de, ırmağın aşağı tarafına giderken, o kıyıya, kuzey kıyısına doğru hızla sürükleniyorduk. Bu gidiş bizi Kızıl-Göz'ün hedefi olmaktan kurtarıyordu. Son olarak onu gördüğümüzde dönemecin tam ucundaki toprak parçası üzerinde zıplayarak zafer şarkısı söylüyordu.

Sarkık-Kulak ve ben iki kütüğü bir arada tutmaktan başka bir şey yapmıyorduk. Kaderimize boyun eğmiştik. Irmağın kuzey kıyısından ancak otuz metre uzaklıkta olduğumuzu kavrayıncaya kadar kadere karşı çıkmaya kalkışmadık. Oraya ulaşmak için ellerimizi kürek gibi kullanarak suyu itmeye başladık. Burada ana akıntı güney kıyısına dönüyordu. Çabalarımız sonucunda akıntının en hızlı ve en dar olduğu yerde akıntıyı aştık. Daha ne olduğunu anlamadan, akıntıdan kurtulmuş, durgun suya ulaşmıştık.

Kütüklerimiz yavaş yavaş sürüklendi ve sonunda yumuşak bir şekilde kıyıya oturdu. Sarkık-Kulak ve ben kıyıya çıktık. Kütükler ise ırmaktan aşağı doğru

yola devam ettiler. Birbirimize baktık, ama gülmedik. Yabancı bir topraktaydık ve geldiğimiz gibi geriye, kendi ülkemize dönebileceğimiz aklımızın ucundan bile geçmedi.

Bir ırmağın nasıl aşılacağını öğrenmiştik, ama bunu bilmiyorduk bile. Ve bu o güne dek Ahali'den hiç kimsenin yapamadığı bir şeydi. Biz, Ahali'nin içinde, ırmağın kuzey kıyısına ilk adım atanlardık ve sanırım sonuncusu da biz olduk. Kuşkusuz gelecekte onlar da bunu yapabilecekti, ama Ateş Adamları'nın göçü ve bunun sonucu olarak Ahali'den hayatta kalanların da göçü, bu evrimi yüzyıllarca erteledi.

Gerçekten de, Ateş Adamları'nın göçünün Ahali için ne denli büyük bir yıkım olacağını söylemenin bir yolu yok. Kişisel olarak ben, bu göçün Ahali'nin yıkımına neden olduğunu düşünmeye eğilimliyim; bizler, insanlığa doğru tomurcuklanan daha aşağı yaşam dalı, daha çiçeklenemeden kesildik ve ırmağın denize döküldüğü yerdeki kükreyen dalgalar tarafından yok edildik. Bu durumda benim nasıl hayatta kaldığımı açıklamam gerekir, ancak hikâyemin daha ileriki bölümlerinde anlatacağım bunu.

XII

Sarkık-Kulak'la benim ırmağın kuzey kıyısındaki topraklarda ne kadar dolaştığımız hakkında hiçbir fikrim yok. Issız bir adaya düşmüş denizciler gibiydik, eve dönme umudumuz çok azdı. Sırtımızı ırmağa dönüp haftalarca ve aylarca hiçbir insan yüzü görmediğimiz kırlarda dolaştık durduk. Gezimizi yeniden anlatmam çok güç, hele gün gün anlatmam imkânsız. Çoğu belli belirsiz ve bulanık, ama bazı olayların canlı anısına da sahibim.

Özellikle Uzun Göl ile Uzak Göl arasındaki dağlarda katlandığımız açlığı ve çalılar arasında uyuyan bir danayı yakalayışımızı çok iyi hatırlıyorum. Ayrıca, Uzun Göl ile dağlar arasındaki ormanlarda yaşayan Ağaç İnsanları vardı. Zaten bizi dağlara doğru kovalayarak Uzak Göl'e gitmeye zorlayan da onlardı.

Irmaktan ayrıldıktan sonra batıya doğru, bataklığın ortasından geçen küçük bir dereye ulaşana dek ilerledik. Buradan kuzeye döndük, bataklığın kıyısını

izledik ve birkaç gün sonra Uzun Göl ismini verdiğim göle vardık. Bol yiyecek bulduğumuz gölün üst bölümünde epeyce kaldık; sonra bir gün, ormanda, iğrenç Ağaç Adamları'yla karşılaştık. Bu yaratıklar vahşi maymunlardı, başka bir şey değil. Ama yine de bizden çok farklı değillerdi. Doğru, daha kıllıydılar; bacakları biraz daha çarpık ve boğum boğumdu, gözleri bir parça daha küçüktü, boyunları bir parça daha kalın ve kısaydı, burun delikleri ise içeri çöküktü; ama yüzlerinde, el ayalarında ve ayak tabanlarında kıl yoktu. Bir dereceye kadar bizimkilere benzer sesler çıkarıyorlardı, bu sesler bizimkilere benzer anlamlar taşıyordu. Sonuçta, Ağaç Adamları ile bizim Ahali arasında büyük bir fark yoktu.

Onu önce ben buldum; ufak tefek, kupkuru bir ihtiyardı, yüzü buruşuktu, gözleri sulanmıştı ve sarsaktı. Bizim için tam bir avdı. Bizim dünyamızda çeşitli türler arasında hiçbir yakınlık yoktu, üstelik o bizim türümüzden de değildi. O bir Ağaç Adamı'ydı ve çok ihtiyardı. Bir ağacın dibinde oturuyordu – belli ki onun ağacıydı, çünkü geceleri içinde uyuduğu eski püskü yuvasını görebiliyorduk.

Onu Sarkık-Kulak'a gösterdim ve üzerine saldırdık. Ağaca tırmanmaya başladı, ama çok yavaştı. Onu bacağından yakalayıp aşağıya çektim. Daha sonra eğlencemiz başladı. Çimdikliyor, kıllarını yoluyor, kulaklarını çekiyor, dallarla onu dürtüklüyorduk. Bu arada gözlerimizden yaş boşanıyor, kahkahalarla gülüyorduk. Boş yere kızması da daha saçmaydı. Komik bir görünüşü vardı, gençliğinin soğumuş küllerini yeniden alevlendirmek için çabalıyor, akıp giden yıllarla

birlikte yiten gücünü yeniden canlandırmaya çalışıyordu. Korkunç bir şekilde kaş çatacağı yerde yüzünü zavallı bir biçimde buruşturuyor, dökülmüş dişlerini gıcırdatıyor, dermansız yumruklarıyla zayıf göğsüne vuruyordu.

Öksürüğü de vardı. Soluksuz kalıyor, kuru kuru öksürüyor, abuk sabuk sesler çıkarıyordu. Her ağaca tırmanmaya çabalayışında onu geri, aşağı çekiyorduk. En sonunda kendi güçsüzlüğüne teslim oldu ve oturup ağlamaktan başka bir şey yapmadı. Sarkık-Kulak'la ben de oturduk, kollarımızı birbirimize doladık ve zavallılığına güldük.

Ağlamaktan sızlanmaya geçti, sızlanmaktan da feryat etmeye... En sonunda çığlık atmayı başardı. İşte o zaman korktuk. Biz onu susturmaya çalıştıkça o daha da yüksek sesle çığlık atıyordu. Sonra ormanın pek de uzak olmayan bir yerinden, "Goek! Goek!" sesleri geldi kulağımıza. Bu sese cevap olarak da çığlıklar geldi ve çok uzakta bir yerden son derece kalın bir sesin, "Goek! Goek!" dediğini duyabildik. Aynı zamanda, ormanın dört bir yanından, "Vuuu! Vuuuu!" sesleri yükseliyordu.

Daha sonra kovalamaca başladı. Hiç sonu gelmeyecekmiş gibiydi. Bütün kabile peşimize düştü, ağaçların arasından bizi kovaladı, neredeyse yakalıyorlardı bizi. Yere inmek zorunda kaldık, burada üstünlük bize geçti, çünkü onlar gerçekten Ağaç Adamları'ydı. Tırmanma işini bizden daha iyi beceriyorlardı, ama yerde koşma konusunda biz onlardan üstündük. Kuzeye doğru kirişi kırdık, kabile arkamızdan uluyordu. Açık alanlarda biz kazançlı çıkıyorduk, çalılıklar-

da onlar bize yetişiyordu, birçok kereler yakalanmamıza ramak kaldı. Ve kovalamaca sürdükçe, onların türünden olmadığımızı anladık ve aramızdaki bağlar hiç de iyi değildi.

Saatlerce kovaladılar bizi. Orman bitmek bilmiyordu. Mümkün olduğunca açık alanlara kaçmamıza karşın, sonunda hep sık ağaçlı yerlere varıyorduk. Bazen kaçıp kurtulduğumuzu düşünüyor, dinlenmek için oturuyorduk; ama her defasında bir nefes bile alamadan o nefret edilesi "Vuuu! Vuuu!" çığlıklarını ve korkunç "Goek! Goek" seslerini duyuyorduk. Bu sesler de kimi zaman vahşi bir "Ha ha ha ha haaaaaaa!!!" sesiyle son buluyordu.

Bu şekilde bütün orman boyunca kızgın Ağaç Adamları tarafından kovalandık. En sonunda, akşama doğru, yamaçlar gittikçe dikleşmeye, ağaçlar küçülmeye başladı. Sonra dağların çayırlık eteklerine ulaştık. Burada hızla ilerleyebilirdik, tam da bu noktada Ağaç Adamları bizi kovalamaktan vazgeçip ormanlarına döndüler.

Dağlar soğuk ve düşmancaydı. O akşamüzeri üç kez yeniden ormana dönmeyi denedik. Ama Ağaç Adamları durmuş, pusuda bekliyorlardı, her seferinde bizi geri çevirdiler. Sarkık-Kulak'la ben o geceyi bir çalılıktan daha büyük olmayan, bodur bir ağaçta uyuyarak geçirdik. Burası güvenli değildi. Oradan geçecek herhangi bir yırtıcı hayvana kolayca av olabilirdik.

Sabahleyin, Ağaç Adamları'na yeni duymaya başladığımız saygıdan olacak, dağlara yöneldik. Belirli bir planımız, hatta ne yapacağımız konusunda bir fikrimiz bile olmadığı kesindi. Yalnızca kaçtığımız teh-

likeden uzaklaşıyorduk. Dağlarda dolaştığımız günlerimizle ilgili çok puslu anılarım var. Birçok gün o soğuk bölgede kaldık, çok acı çektik. Özellikle de çok korktuk, çünkü her şey çok yeni ve yabancıydı bize. Önce soğuk, sonra da açlık canımıza okudu.

Issız kayalıklar, köpüren ırmaklar ve gürültülü çağlayanlar vardı burada. Zorlu kanyonlara tırmandık ve vadilere indik. Önümüzde uzanan her yönde dizi dizi, sonu gelmez dağlar uzanıyordu. Geceleri deliklerde ve yarıklarda uyuduk ve soğuk bir gecede neredeyse bir ağaca benzeyen bir kayanın ince, uzun tepesine tünedik.

Sonunda, açlıktan başımızın döndüğü bir öğle vaktinde, iki dağın birbirinden ayrıldığı bir yere ulaştık. Yeryüzünün bu yüksek belkemiğinden kuzeye baktığımızda, uzakta bir göl çarptı gözümüze. Güneş, suyun yüzünde parıldıyordu; çevresinde açık, çimenlik bir alan vardı; doğusuna doğru da geniş bir alan üzerine yayılmış bir ormanın kara çizgisini gördük.

Göle ulaşmamız iki günümüzü aldı, açlıktan bitkin düşmüştük; ama gölün kıyısında, çalılıklar arasında mışıl mışıl uyuyan bir buzağı bulduk. Bu yavru epey uğraştırdı bizi, çünkü öldürmek için ellerimizi kullanmaktan başka bir yol bilmiyorduk. Karnımızı tıka basa doyurduktan sonra, etin kalan kısmını doğuya, ormana götürdük ve bir ağacın içine sakladık. Bir daha bu ağaca dönemedik, çünkü Uzak Göl'den çıkan ırmağın kıyıları yumurtlamak üzere denizden çıkan alabalıklarla doluydu.

Gölün batısında geniş otlaklar uzanıyordu. Burada yığınla bizon ve yaban sığırı yaşıyordu. Ayrıca bir-

çok yaban köpeği sürüsü vardı ve çevrede hiç ağaç olmadığından burası bizim için güvenli bir yer değildi. Günlerce ırmağı kuzeye doğru izleyerek ilerledik. Sonra, hangi nedenle bilmiyorum, birdenbire ırmaktan ayrıldık ve doğuya döndük, daha sonra da büyük bir ormandan geçerek güneydoğuya yöneldik. Yolculuğumuzu uzun uzun anlatarak sizi sıkmayacağım. Yalnızca Ateş Adamları'nın ülkesine nasıl vardığımızı size göstermeye çalışıyorum.

Birden karşımıza bir ırmak çıktı, ama bunun bizim ırmağımız olduğunu bilmiyorduk. O kadar uzun süredir kayıptık ki kayıp yaşamayı bir alışkanlık haline getirmiştik. Geriye dönüp baktığımda, yaşamımızın ve kaderimizin yalnızca rastlantılarla belirlendiğini apaçık görebiliyorum. Bunun bizim ırmağımız olduğunu bilmiyorduk – bilmemiz mümkün değildi; eğer karşı kıyıya geçmeseydik büyük olasılıkla sürüye dönemeyecektik ve ben, çağdaş ben, bin yüzyıl sonra doğacak olan ben, hiçbir zaman doğamayacaktım.

Yine de Sarkık-Kulak'la ben geri dönmeyi çok istiyorduk. Yolculuğumuz boyunca sıla özlemi çekmiş, türdeşlerimizi ve toprağımızı özlemiştik. Sık sık Hızlı'yı düşünüyordum; yumuşak sesler çıkaran, yanındayken mutlu olduğum, nerede olduğunu kimsenin bilmediği bir yerde kendi başına yaşayan genç dişiyi. Onu hatırladığım anlara açlık duygusu eşlik ediyordu, ama hiç de aç olmadığım, daha yeni yemek yediğim zamanlarda hissediyordum bu duyguyu.

Ama yeniden ırmağa dönelim. Yiyecek boldu, özellikle böğürtlen ve özlü bitki kökleri çoktu; ırmağın kıyısında günlerce oyalanarak oynadık. Daha sonra

Sarkık-Kulak'ın aklına bir fikir geldi. Fikrin gelişi gözle görülebiliyordu. Gözlerindeki ifade yakınmalı ve sızlanan bir ifadeye dönüştü. Sonra gözleri bulandı, yeni belirmiş olan fikri elinden kaçırmış gibiydi. Bunu az önceki yakınmalı ve sızlanan ifade izledi ve bu kez Sarkık-Kulak yeniden fikre sarıldı. Sonra bana, ırmağa ve uzak kıyıya baktı. Konuşmaya çalıştı, ama fikrini ifade edecek sesler yoktu dilimizde. Sonunda abuk sabuk şeyler söylemeye başlayınca bu beni güldürdü. Sarkık-Kulak sinirlendi ve birden beni yakaladığı gibi sırtüstü yere fırlattı. Elbette dövüştük, sonunda onu bir ağaca kadar kovaladım; ağacın uzunca dalına sığındı ve ne zaman ona ulaşmaya çalışsam, her seferinde beni dürtükleyerek yukarı tırmanmamı engelledi.

Aklına takılan fikir parıltısını yitirmişti. Ben bilmiyordum, o da unutmuştu. Ama ertesi sabah aynı fikir içinde yine uyandı. Belki de fikrin bu kadar inatçı olmasının nedeni, Sarkık-Kulak'ın eve dönme içgüdüsünün çok güçlü olmasıydı. Öyle ya da böyle fikir oradaydı ve eskisinden daha açık seçikti. Beni ırmağa, kıyıya takılıp kalmış bir kütük parçasının yanına götürdü. Gölün ağzında daha önce oynadığımız gibi oyun oynamak istediğini düşündüm. Kıyıdan biraz ötedeki ikinci bir kütüğü getirdiğinde de yine öyle sanmaya devam ettim.

Ancak kütükleri yan yana getirip onları bir arada tuttuğumuzda ve akıntıya karşı kürek çektiğimizde anladım niyetini. Bir ara tereddüt ederek uzak karşı kıyıyı gösterdi, kütüğünü çekmeye devam ederek aynı zamanda yüksek ve cesaretlendirici çığlıklar attı. Ne demek istediğini anlamıştım ve ikimiz beraber elle-

rimizi kürek gibi kullanarak kütüğü hızla ilerlettik. Hızlı akıntı bizi yakaladı ve bizi güney kıyısına savurdu, ama kıyıya ulaşmaya kalmadan, yeniden akıntıya yakalanarak kuzey kıyısına gitmeye başladık.

İşte burada aramızda anlaşmazlık baş gösterdi. Kuzey kıyısının çok yakında olduğunu görünce, kütüğü o yöne doğru ilerletmeye başladım. Sarkık-Kulak güney kıyısına gitmeye çabalıyordu. Böylece kütükler daire çizerek kendi etraflarında dönmeye başladılar, hiçbir yere gidemiyorduk. Irmak boyunca aşağı sürüklendiğimiz sırada kıyıdaki ormanları görebiliyorduk. Bu sırada dövüşemezdik. Kütükleri bir arada tutabilmek için ellerimizi ve ayaklarımızı bırakmamamız gerektiğini çok iyi biliyorduk. Akıntı bizi yeniden güney kıyısına atıncaya dek bağıra çağıra hakaret ettik birbirimize. Şimdi en yakın hedef burasıydı, bağrışmayı bırakıp birlikte ve dostça oraya yöneldik. Kıyıya varınca dosdoğru gidip ağaçlara tırmandık ve çevreyi kolaçan etmeye koyulduk.

XIII

Irmağın güney kıyısında geçirdiğimiz ilk günün gecesinde Ateş Adamları'yla karşılaştık. Sarkık-Kulak'la benim geceyi geçirmek için tünemek üzere seçtiğimiz ağacın yakınında bir grup gezgin avcı kamp kurmuştu. İlk önce Ateş Adamları'nın sesleri bizi korkuttu, ama sonra, karanlık çöktüğünde, yaktıkları ateş ilgimizi çekti. Kamp sahnesini daha iyi görebileceğimiz bir yer bulana kadar, çok dikkatlice ve gürültü yapmadan ağaçtan ağaca geçtik.

Ateş, ırmağın yakınında, ağaçlar arasındaki açıklık bir alanda yanıyordu. Çevresinde yarım düzine Ateş Adamı vardı. Sarkık-Kulak birden beni yakaladı, titrediğini hissettim. Daha yakından baktım ve üç yıl önce Kırık-Diş'i vuran kırışık suratlı ufak tefek yaşlı avcıyı fark ettim. Ateşe yeni odun atmak için ayağa kalkıp yürüdüğünde, sakat bacağı yüzünden topalladığını fark ettim. Kim bilir nereden aldığı o yara bacağının sakat kalmasına yol açmıştı. Sanki daha da

zayıflamış, öncekinden daha da kurumuştu ve yüzündeki kıllar iyice kırlaşmıştı.

Öteki avcılar genç adamlardı. Ok ve yayları yanlarına uzatmışlardı, bu silahların ne işe yaradığını biliyordum artık. Ateş Adamları bellerine ve omuzlarına hayvan postları sarmışlardı. Bununla beraber kolları ve bacakları çıplaktı; ayaklarına hiçbir şey giymemişlerdi. Daha önce dediğim gibi, bizim Ahali kadar kıllı değillerdi. Kafaları da daha küçüktü. Kafalarının gözlerden başlayarak geriye doğru eğimi bakımından Ahali'yle aralarında pek az fark vardı.

Bizler kadar kambur değillerdi, hareketleri de daha az çevikti. Omurgaları, kalçaları ve diz eklemleri daha düzgün görünüyordu. Kolları da bizimkiler kadar uzun değildi. Yürürken her iki yandan elleriyle yere değerek kendilerini dengelemeye çalıştıklarını hiç görmedim. Ayrıca kasları bizimkilere oranla daha yuvarlak ve simetrikti, yüzleriyse daha sevimliydi. Burun delikleri aşağıya doğru açıktı; keza burun kemikleri daha gelişkindi, bizimkiler gibi basık ve ezik değildi. Dudakları daha az sarkıktı, köpek dişleri gerçek köpeklerin dişlerine benzemiyordu. Bununla beraber, bizler kadar dar kalçalıydılar ve bizden daha kilolu değillerdi. Kısacası onlar bizden, bizim Ağaç Adamları'ndan farklı olduğumuzdan daha az farklıydılar. Kuşkusuz bu üç tür de birbiriyle akrabaydı, çok uzak akraba da sayılmazlardı.

Çevresinde oturdukları ateş özellikle çekiciydi. Sarkık-Kulak'la ben alevleri ve dumanı seyrederek saatlerce oturduk. Yeni odun atıldığında ve havaya kıvılcımlar saçıldığında daha da büyüleyici oluyordu

ateş. Daha yakına gidip ateşe bakmak istedim, ama bunun bir yolu yoktu. Açıklık alanın kıyısında bir ağacın çatalına tünemiştik ve yakalanma tehlikesini göze alamıyorduk.

Ateş Adamları ateşin çevresinde çömelmişler, başları dizlerinin arasında uyuyorlardı. Derin uykuya dalmamışlardı. Uykularında kulakları seğiriyordu, belli ki tedirgindiler. Arada bir, içlerinden biri kalkıp ateşe bir odun daha atıyordu. Ormandaki bu ışık çemberinin çevresinde, ötedeki karanlıkta, yırtıcı hayvanlar dolaşıyorlardı. Sarkık-Kulak'la ben onları seslerinden tanıyorduk. Yaban köpekleri ve bir sırtlan vardı; uyuyan Ateş Adamları'nı uyandıran korkunç hırlamalar, ulumalar kapladı ortalığı.

Bir keresinde biri dişi, öbürü erkek iki aslan bizim ağacın altında durdu; tüyleri dikilerek ve gözleri ışıldayarak baktılar ateşin çevresindekilere. Erkek aslan bıyıklarını yalıyordu ve sanki ileri atılıp onları yemek istermiş gibi hevesli hevesli titriyordu. Ama dişi aslan daha temkinliydi. Bizi fark eden de o oldu ve her ikisi birlikte sessizce yukarı baktılar, et kokusu alan burunları titriyordu. Sonra homurdandılar, bir kere daha ateşe baktılar ve dönüp ormanın içlerine doğru ilerlediler.

Daha uzunca bir süre Sarkık-Kulak'la ikimiz ağaçta kalıp ateşi seyrettik. Arada bir çalılıklardan geçen ağır gövdelerin gürültülerini işitebiliyorduk. Öte yandaki karanlıktan, ateş çemberinin karşısından, alevlerin arkasından parlayan gözleri görebiliyorduk. Uzakta bir aslanın kükrediğini duyduk ve daha da uzaktan yaralanmış bir hayvanın çığlığı, suyun içinde

çırpınırken çıkardığı su sesleri geldi. Ayrıca ırmaktan, bir gergedanın hırıltısı yükseldi.

Sabahleyin, uykudan uyandıktan sonra, sürüne sürüne ateşin olduğu yere gittik. Hâlâ için için yanıyordu ve Ateş Adamları gitmişlerdi. Ormanda şöyle bir dolaşıp gitmiş olduklarından emin olduktan sonra ateşin yanına koştuk. Neye benzediğini görmek istiyordum. Akkor halindeki bir kömürü elime aldım. Kömürü bırakırken attığım acı ve korku çığlığı Sarkık-Kulak'ın ağaçlara doğru kaçmasına neden oldu. O kaçınca ben de korktum ve arkasından bir ağaca tırmandım.

İkinci kez ateşin yanına geldiğimizde daha dikkatli davrandık ve akkor halindeki kömürlerden uzak durduk. Ateş Adamları'nı taklit etmeye başladık. Ateşin yanına çömelip oturduk, başlarımızı dizlerimize eğdik, uyuyormuş gibi yaptık. Sonra konuşmalarını da taklit ettik, onlar gibi birbirimizle konuşarak abuk sabuk sesler çıkardık. Zayıf ihtiyar avcının ateşi bir sopayla dürtüklediğini görmüştüm. Ben de onun gibi bir sopayla ateşi dürtükledim, dipte yanan bir yığın kor üste çıktı ve beyaz bir kül bulutu yükseldi. Bu çok güzel bir oyundu ve çok geçmeden üstümüz başımız küllerle kaplandı.

Ateş Adamları'nın ateşe nasıl odun attıklarını gördükten sonra onları taklit etmemiz kaçınılmazdı. Önce küçük dal parçaları attık ateşe. Tam bir başarıydı. Odun birden parlayıp çıtır çıtır yanmaya başlamıştı. Biz de sevinçten dans etmeye ve çığlık atmaya başladık. Daha sonra daha büyük odun parçaları attık. Odun attıkça attık ve sonunda ateş koskocaman oldu. Heyecanla oraya buraya koşuşturuyor, orman-

dan kuru dalları sürükleyerek getiriyorduk. Alevler yükseldikçe yükseldi ve dumanlar ağaç tepelerini aştı. Ateş korkunç bir şekilde gürüldeyip çatırdıyor, kükrüyordu. Kendi ellerimizle yarattığımız en anıtsal eserdi bu ve bu eserle gurur duyuyorduk. Biz küllerden bembeyaz olmuş iki cüce ateşin çevresinde dans ederken, biz de Ateş Adamı olduk diye düşünüyorduk.

Kuru otlarla çalılıklar ateş aldı, ama biz bunu fark etmedik. Birdenbire açıklık alanın kenarındaki bir ağaç alev aldı. Korku dolu gözlerle bakmaya başladık. Sıcaklık öylesine artmıştı ki geri çekilmek zorunda kaldık. Bir başka ağaç daha tutuştu, bir başka ağaç daha derken yarım düzine ağaç yanmaya başladı. Korkmuştuk. Canavar zincirlerini koparmıştı. Korkudan yere çömelip kaldık. Bu arada ateş çevremizde bir daire oluşturmuş, bizi içine kıstırmıştı. Sarkık-Kulak'ın gözlerine, ne olup bittiğini anlayamadığı zamanlarda gelip yerleşen o yakınmalı bakış yerleşmişti yine. Benim gözlerimde de aynı bakış olsa gerekti. Kollarımızı birbirimize dolayarak sarıldık, ta ki sıcaklık bize erişip yanık kıl kokusu burnumuza gelinceye dek. Sonra kaçmaya başladık, ormanın batısına doğru kaçtık, koşarken de arkamıza bakıp gülüyorduk.

Öğleüstü bir kıstağa vardık. Sonradan anladığımıza göre bu kıstak hemen hemen bir daireyi tamamlayacak biçimde büyük bir kıvrım oluşturan ırmak tarafından meydana getiriliyordu. Kıstağın tam girişinde bir dizi alçak ve kısmen ağaçlıklı tepe vardı. Bu tepeleri tırmanarak aştık. Geriye dönüp ormana baktığımızda ormanın bir alev denizi haline geldiği-

ni gördük. Hızı giderek yükselen bir rüzgârın önünde doğuya doğru yayılıyordu. Irmak kenarını izleyerek batıya ilerledik ve nasıl olduğunu anlayamadan Ateş Adamları'nın yaşadığı bölgenin orta yerine düştük.

Bu yerleşim yeri stratejik bakımdan çok iyi seçilmişti. Üç tarafından kıvrılan ırmak tarafından korunan bir yarımadaydı. Yalnızca bir tarafından karayla bağlantısı vardı. O da dar kıstaktı ve burada bulunan birkaç alçak tepe doğal bir engel oluşturuyordu. Dünyadan hemen hemen bütünüyle yalıtılmış olan burada Ateş Adamları yaşıyor ve uzun bir süreden beri gelişiyorlardı. Aslında, sanırım, bir süre sonra göç etmek zorunda kalarak bizim Ahali için gerçek bir felaket yaratmalarının nedeni de burada ulaştıkları refah düzeyiydi. Ateş Adamları sayıca çoğalmış ve zamanla oturdukları yere sığamamış olmalıydılar. Durmadan genişleyip yayılıyorlardı ve bu yayılma sırasında da Ahali'yi önlerine kattılar, mağaralara kendileri yerleştiler ve bizim toprağımızı işgal ettiler.

Ama Sarkık-Kulak ve ben kendimizi Ateş Adamları'nın kalesinde bulduğumuzda gelecekte böyle şeyler olabileceğini düşünmemiştik. Sadece bir düşüncemiz vardı, o da kaçmak. Yine de köye bir göz atmaktan kendimizi alamadık. Çünkü Ateş Adamları'nın kadın ve çocuklarını ilk kez görüyorduk. Çocuklar genellikle çırılçıplak koşuşuyorlardı, kadınlarsa vahşi hayvan postlarıyla örtünmüşlerdi.

Ateş Adamları da bizim gibi mağaralarda yaşıyorlardı. Mağaraların önündeki açıklık alan, hafif bir eğimle ırmağa kadar uzanıyordu ve açıklık alanda küçük küçük ateşler yanıyordu. Ama Ateş Adamları'nın

yiyeceklerini pişirip pişirmediklerini bilmiyorum. Sarkık-Kulak da ben de pişirdiklerini görmedik. Yine de benim fikrime göre kaba saba da olsa yemeklerini bir çeşit pişirme işleminden geçiriyorlardı. Bizim gibi, suları ırmaktan sukabağıyla taşıyorlardı. Ortalıkta giden gelen çoktu ve kadınlarla çocuklar bağırıp çağrışıyorlardı. Çocuklar, tıpkı Ahali'nin çocukları gibi oyun oynuyor, yaramazlık yapıyorlardı. Çocuklar Ahali'nin çocuklarına, yetişkin Ateş Adamları'nın Ahali'nin yetişkinlerine benzediğinden daha çok benziyorlardı.

Sarkık-Kulak'la ben çok oyalanmadık. Delikanlılık çağına gelmiş oğlan çocukları ok atıyorlardı. Sıvışıp ormanın sık ağaçları arasına geri daldık ve ırmağın yolunu tuttuk. Kıyıda bir sal, belli ki Ateş Adamları tarafından yapılmış, gerçek bir sal bulduk. İki kütük küçük ve düzgündü; sert kökler ve karşılıklı yerleştirilmiş ağaç parçalarıyla birbirine bağlanmıştı.

Bu defa aynı anda ikimizin de aklına aynı fikir geldi. Ateş Adamları'nın bölgesinden kaçmaya çalışıyorduk. Irmağı bu kütüklerin üzerinde aşmaktan daha iyi bir yol olabilir miydi? Sala çıkıp kütükleri itmeye başladık. Birden bir şey yakaladı salı ve akıntı yönünde şiddetle kıyıya savurdu. Bu ani duruş, neredeyse bizi suya fırlatacaktı. Sal bükülerek birbirine sarılmış köklerden yapılma bir iple bir ağaca bağlanmıştı. Yeniden kütükleri itmeye başlamadan önce ipi çözdük.

Salı akıntıdan çıkarana kadar akıntı yönünde o kadar çok sürüklenmiştik ki Ateş Adamları'nın yerleşim yerinden açık seçik görülebilecek bir yere gelmiştik. Kendimizi salı itmeye fena halde kaptırdığımızdan, gözlerimiz öbür kıyıya odaklanmıştı; onun

için bu kıyıdan gelen haykırışı duyana kadar tehlikeli durumumuzun farkına bile varmadık. Çevremize bakındık. Bir sürü Ateş Adamı vardı, bize bakıp bizi işaret ediyorlardı, bir o kadarı da mağaralarından dışarı çıkıyordu. Salın üzerine oturup biz de onları seyrettik ve su üstünde ilerlemeyi unuttuk. Kıyıda büyük bir yaygara kopuyordu. Bazı Ateş Adamları bize ok attılar ve birkaç ok yakınlarımıza düştü, ama ok menzilinden çok uzaktaydık.

Sarkık Kulak ve benim için büyük bir gündü o gün. Çıkardığımız yangın, doğuya doğru gökyüzünün yarısını dumanla doldurmuştu. Şimdi buradaydık, ırmağın ortasında tamamen güvenlik içinde, Ateş Adamları'nın kalesinin çevresinde dolanıyorduk. Akıntıya kapılmış, hızla onların yanından geçerken oturup hallerine güldük. Önce güneye, sonra güneydoğudan batıya ve hatta kuzeydoğuya, sonra yeniden doğuya, güneydoğuya ve güneye, oradan da batıya sürüklendik. Irmağın kendi kendini düğümlediği o çift dönemeci aştık.

Ateş Adamları'nı geride bırakıp batıya doğru sürüklendiğimizde, tanıdık bir manzara gözlerimizin önünde belirdi. Burası, su içmeye gelen hayvanların gösterilerini seyretmek için bir ya da iki kez geldiğimiz büyük su içme yeriydi. Onun ötesinde, biliyorduk ki havuç tarlası vardı ve onun da ötesinde mağaralarla sürünün yerleşim yeri. Hemen kıyıya doğru ilerlemeye başladık, ama çok hızlı gittiğimizden yanaşamadık. Daha biz neye uğradığımızı bilmeden sürünün su içme yerlerine gelmiştik. Birçok kadın ve çocuk sukabaklarına su dolduruyordu. Bizi görür görmez patikalardan

deliler gibi geriye kaçıştılar, düşürdükleri bir yığın sukabağını da arkalarında bıraktılar.

Karaya çıktık ve elbette salı bağlamayı ihmal ettik; sal ırmaktan aşağı sürüklenip gitti. Dikkatlice yürüyerek patikayı çıktık. Ahali deliklerine girerek gözden kaybolmuştu, ama şurada burada bizi gözetleyen bir yüz görüyorduk. Kızıl-Göz'den bir iz yoktu. Yeniden evimizdeydik. O gece kayalığın tepesindeki kendi küçük mağaramızda uyuduk, ama daha önce mağaramıza yerleşmiş olan iki hırçın yumurcağı dışarı atmak zorunda kaldık.

XIV

Aylar geldi geçti. Geleceğin sakladığı dramın ve trajedinin sahnelenmesine daha vardı. Bu arada bizler de fındık yiyerek yaşıyorduk. Hatırladığıma göre, fındıkların bol olduğu yıldı. Fındıkları sukabaklarına doldurur ve fındık kırma yerlerine götürürdük. Kayaların oyuklarına yerleştirir, ellerimizde bir parça taşla kabuklarını kırar, kırdıkça da yerdik.

Sarkık-Kulak'la birlikte uzun, maceralı yolculuğumuzdan döndüğümüzde mevsim sonbahardı ve ardından gelen kış yumuşak geçti. Sık sık, eski ağaç yuvamın olduğu çevreye gidiyordum; sık sık böğürtlen bataklığıyla Sarkık-Kulak'la benim denizciliği öğrendiğimiz gölün ağzı arasındaki bütün alanı araştırdım, ama Hızlı'nın izine rastlayamadım. Ortadan kaybolmuştu. Oysa onu çok istiyordum. Daha önce de sözünü ettiğim açlık duygusu beni onu aramaya zorluyordu. Fiziksel açlığa benziyordu, ama hep karnım tokken beliriyordu. Bütün araştırmalarım boşunaydı.

Bununla beraber, mağaralardaki yaşamımız tekdüze değildi. Ayrıca Kızıl-Göz meselesi de vardı. Sarkık-Kulak'la ben kendi küçük mağaramızın dışında bir an bile huzur bulamıyorduk. Mağaranın girişini epeyce genişletmiş olmamıza karşın, içine girmemiz yine de zordu. Arada bir yine genişletiyorduk girişi, ama Kızıl-Göz'ün dev gibi gövdesi için yine de dardı. Zaten o da mağaramıza bir daha gelmedi. Dersini iyi almıştı ve boynunda, taşı attığım yerde bir şişlik taşıyordu. Bu şişlik hiç geçmedi, üstelik uzaktan görülebilecek kadar da büyüktü. Ellerimle yaptığım bu şişliği görmekten çoğu zaman büyük zevk alıyordum ve kimi zaman, kesinlikle güvenlik içinde olduğumda, şişliğin görünüşü beni güldürüyordu.

Kızıl-Göz Ahali'nin gözleri önünde bizi paramparça etseydi bile, hiç kimse bizi kurtarmaya gelmezdi, yine de hepsi bizden yanaydı. Aslında bizden yana olduklarından değil de, Kızıl-Göz'den nefret ettikleri için bize yardımcı oluyorlardı; ne yapıp edip Kızıl-Göz yaklaşırken bizi uyarıyorlardı. Ormanda, su içme yerlerinde ya da mağaralarımızın önündeki açıklık alanda bizi uyarmak için çok çabuk davranıyorlardı. Kızıl-Göz'le – atavistlikle – kavgamızda birçok gözün avantajına sahiptik.

Bir keresinde neredeyse beni yakalıyordu. Sabahın erken saatleriydi ve Ahali henüz uyanmamıştı. Beni tam anlamıyla gafil avladı. Mağarama çıkmak üzere kayalıktan yukarı tırmanırken yolumu kesti. Ne yaptığımı bilmeden çifte mağaraya –yıllar önce Sarkık-Kulak'la oynadığımız ve Ahali'den iki kişiyi kovalarken ihtiyar Kılıç-Diş'i canından bezdi-

ren mağaraya– hızla dalıverdim. İki mağara arasındaki dar yarıktan geçtiğimde, Kızıl-Göz'ün beni kovalamadığını fark ettim. Bir an sonra bulunduğum mağaranın ağzında beliriverdi. Hemen yarıktan birinci mağaraya sıvıştım, o da dışarı çıktı, döndü ve yine karşıma çıktı. Böylece bir ön, bir arka mağaraya geçip durdum.

En sonunda vazgeçene kadar beni o gün öğleye kadar kovaladı. O günden sonra, Kızıl-Göz ortaya çıktığında, eğer çifte mağaraya yakın bir yerdeysek, kayalığın tepesindeki kendi mağaramıza çıkmıyor, Sarkık-Kulak da ben de çifte mağaraya sığınıyorduk. Yaptığımız tek şey gözümüzü onun üzerinden ayırmayıp yolumuzu kesmesini önlemeye çalışmaktı.

Kızıl-Göz son karısını o kış döve döve öldürdü. Onu atavist diye nitelemiştim, ama o daha da beterdi, çünkü daha ilkel hayvanların erkekleri eşlerine kötü davranmaz ve onları öldürmezlerdi. Bu durumda Kızıl-Göz'ü, korkunç atavist eğilimlerine karşın, gelecekteki insanın habercisi olarak görüyorum, çünkü yalnızca insan türünün erkekleri eşlerini öldürür.

Tahmin edilebileceği gibi, karısını öldüren Kızıl-Göz kendine bir başka eş aramaya koyuldu. Şarkı-Sever'de karar kıldı. Şarkı-Sever İlik-Kemik'in torunu ve Tüysüz'ün kızıydı. Alacakaranlıkta, mağarasının ağzında şarkı söylemeyi seven gencecik bir kızdı ve yakın zaman önce Çarpık-Bacak'la evlenmişti. Çarpık-Bacak sessiz biriydi, kimseyi rahatsız etmez, arkadaşlarıyla ağız dalaşı yapmazdı. Zaten kavgacı da değildi. Ufak tefek ve zayıftı, bacaklarıysa bizimkiler kadar canlı değildi.

Kızıl-Göz o zamana kadar bu kadar insafsız bir iş yapmamıştı. Mağaralarımıza tırmanmadan önce açıklık alanda toplanmaya başladığımız, günün son saatleriydi. Birden Şarkı-Sever su içme yerinden fırladı, Kızıl–Göz onu kovalıyordu. Doğruca kocasının yanına koştu. Zavallı küçük Çarpık-Bacak çok korkmuştu. Ama o bir kahramandı. Ölümün yaklaştığını biliyordu, ama yine de kaçmadı. Dimdik durdu, kızdığını belirten sesler çıkardı, tüylerini kabarttı ve dişlerini gösterdi.

Kızıl-Göz öfkeyle kükredi. Ahali'den birinin ona karşı koymaya cesaret etmesi ona yapılmış bir hakaretti. Tek eliyle Çarpık-Bacak'ı boynundan yakaladı. Çarpık-Bacak Kızıl-Göz'ün kolunu ısırdı; ama bir an sonra, kırık bir boyunla Çarpık-Bacak yerde debeleniyor ve kıvranıyordu. Şarkı-Sever incecik sesiyle çığlık atıyor ve anlaşılmaz bir şeyler söylüyordu. Kızıl-Göz onu saçlarından yakaladı ve mağarasına sürüklemeye başladı. Yukarıya tırmanmaya başladığında kıza çok kötü davrandı, onu sürükledi ve mağarasına çekiştirdi.

Çok kızmıştık, deliye dönmüştük. Kızgınlıktan bağırıp çağırıyorduk. Göğsümüzü yumruklayarak, tüylerimizi kabartarak, dişlerimizi gıcırdatarak, öfkemiz içinde birlik olmuştuk. Sürü içgüdüsünün kışkırtısını hissediyorduk, ortak bir eyleme geçecekmişiz gibi, işbirliği yapma dürtüsüyle. Belli belirsiz ortak bir eyleme geçme gereksinimi bizi etkilemişti. Ama bunu gerçekleştirmenin bir yolu yoktu, çünkü bunu ifade etmenin bir yolu yoktu. Bir sözcük dağarcığımız olmaması nedeniyle bir araya gelip Kızıl-Göz'ü ortadan kaldıramadık. Düşünceleri belli belirsiz düşünüyor-

duk, çünkü düşünce simgeleri yoktu. Bu düşünce simgeleri yavaş yavaş, büyük güçlüklerle icat edilecekti.

Bilincimizden gölge gibi geçen bu belli belirsiz düşünceleri seslere dönüştürmeye çalıştık. Tüysüz bas bas bağırmaya başladı. Çıkardığı gürültülerle Kızıl-Göz'e olan öfkesini, Kızıl-Göz'e zarar verme arzusunu ifade ediyordu. Bu kadarını anladık. Ama içindeki birlikte davranma dürtüsünü ifade etmeye çalıştığında çıkardığı gürültüler anlaşılmamaya başladı. Daha sonra Koca-Surat kaşlarını çatarak ve göğsünü yumruklayarak bağırmaya başladı. Derken birer ikişer bu öfke seline hepimiz katıldık, ihtiyar İlik-Kemik bile çatlak sesi ve kupkuru dudaklarına karşın bir şeyler mırıldanıyordu. O sırada, birisi bir sopa alıp bir kütüğe vurmaya başladı. Bir an içinde vuruşları ritmik bir hal aldı. Bizim haykırmalarımız, çığlıklarımızda kendiliğinden bu ritme uymaya başladı. Bu durum üzerimizde yatıştırıcı bir etki yaptı, farkında olmadan öfkemizi unutup kendimizi bu ilkel koronun ritmine kaptırdık.

Bu durum, Ahali'nin ne kadar tutarsız, ne kadar başıboş bir yaşam sürdürdüğünün en iyi örneklerindendir. Ortak bir öfke ve işbirliği yapma dürtüsüyle dolu olan bizler, kaba bir ritmin etkisiyle nasıl da unutmuştuk her şeyi! Sürü halinde yaşamayı seviyorduk ve bu gülüp şarkı söylediğimiz toplantılar bizi doyurmaya yetiyordu. Bunlar, ilkel insan toplantılarının ve günümüz insanının büyük ulusal meclislerinin ve uluslararası toplantılarının başlangıcıydı. Ama bizler, Genç Dünya'nın ahalisi, konuşma yeteneğinden yoksunduk ve ne zaman bir araya gelsek, sonunda top-

lantılarımız bir kargaşaya dönüşüyordu. Bu kargaşadan, gelecekte sanat niteliğine ulaşacak olan bir ritim birliği doğuyordu. Daha yeni oluşmaya başlayan bir sanattı bizimkisi.

Yakaladığımız bu ritimler uzun süreli olmuyordu. Ritim çok geçmeden kaybolur, ritmi yeniden yakalayıncaya ya da yeni bir ritim buluncaya kadar ortalığa bir kargaşa hâkim olurdu. Kimi zaman yarım düzine ritim aynı anda başlar, her grup ötekileri bastırmak amacıyla kendi ritmini olanca güçleriyle seslendirirdi.

Kargaşanın olduğu aralarda herkes bağırır çağırır, coşar, çığlık atar ve dans ederdi. Herkes, kendi düşünceleriyle dolu olarak, diğerlerini unutup kendisine yeterdi. Herkes evrenin gerçek merkeziydi sanki, bağrışıp çağrışan diğer evren merkezleriyle bağlarını koparırdı. Derken bir ritim çıkardı ortaya: diyelim bir el çırpması, bir sopanın bir kütüğe vuruşu, birinin belirli aralıklarla sıçrayışı, şarkı söyleyenlerden birinin yükselip inen sesler çıkarması bu ritmi doğururdu. Az önce kendilerini merkeze alan Ahali'den üyeler birer birer bu ritme kapılırlar ve çok geçmeden herkes dans eder ya da koro halinde şarkı söylerdi. En sevdiğimiz şarkılardan birisi "Ha-ah, ha-ah, ha-ah-ha!" idi, diğeri de "Eh-wah, eh-wah, eh-wah-hah!"

Ve böylece çılgınca soytarıklarla, hoplayıp zıplayarak, dönerek, taklalarla o en eski dünyanın loş alacakaranlığında dans edip şarkı söyleyerek kendimizi unutur, bir çeşit birliğe ulaşırdık ve kendimizi duyumsal coşkunluğa kaptırırdık. Belki de bu yüzden Kızıl-Göz'e karşı öfkemiz sanat aracılığıyla yatıştı. Karanlık çöküp de bizi gecenin tehlikelerine karşı

uyarana kadar vahşi şarkılarımızı çığlık ata ata söyledik. Gökyüzünde yıldızlar belirince birbirimize yumuşakça seslenerek kayalıklardaki deliklerimize çekildik.

Sadece karanlıktan korkardık. Din denilen şeyin tohumları atılmamıştı daha, görünmeyen bir dünya kavramı oluşmamıştı. Sadece gerçek dünyayı biliyorduk ve korktuklarımız gerçek şeylerdi, somut tehlikelerdi, ava çıkan yırtıcı hayvanlardı. Karanlıktan korkmamızın nedeni onlardı, çünkü karanlık yırtıcı hayvanların çıktığı saatlerdi. O saatlerde inlerinden dışarı çıkarlar ve görünmez oldukları karanlıkta pusuya yatarak birinin üstüne atlayıverirlerdi.

Belki de daha sonra görünmeyen, korkunç bir dünyanın varlığına olan inancı geliştirecek olan bu korkunun hayali varlıkları, karanlığın bu gerçek varlıklarından duyulan korkudan kaynaklanmıştır. Hayal gücü geliştikçe muhtemelen ölüm korkusu da gelişti. Ahali korkusunu karanlığa yansıttı ve onu ruhlarla doldurdu. Ateş Adamları'nın karanlıktan bu şekilde korktuklarını düşünüyorum; ama bizim – Ahali'nin – toplantımızı bırakıp deliklerimize kaçışmamızın nedeni ihtiyar Kılıç-Diş, aslanlar, çakallar, yaban köpekleri, kurtlar ve bütün et yiyen aç hayvanlardı.

XV

Sarkık-Kulak evlendi. Maceralı yolculuğumuzu izleyen ikinci kıştı. Ve hiç beklenmedik sırada oldu. Bana hiçbir şey dememişti. Bir akşam üzeri, alacakaranlıkta, kayalıktan tırmanıp mağaramıza geldiğimde öğrendim her şeyi. Dar yarıktan içeri girdim ve orada kalakaldım. İçerde bana yer yoktu. Sarkık-Kulak ve karısı yerleşmişlerdi. Karısı, üvey babam Geveze'nin kızı, benim kız kardeşimden başkası değildi.

Zorla içeri girmeye çalıştım. Sadece iki kişilik yer vardı ve o yer de çoktan ele geçirilmişti. Ayrıca onlar benden üstün durumdaydılar. İkisi birlikte tırmalayıp saçımı yolunca geri çekilmem gerektiğini anladım. O gece ve daha birçok geceler çifte mağarayı birbirine bağlayan geçitte yattım. Daha önceki deneyimlerimden, buranın güvenli olduğunu biliyordum. Ahali'den iki kişi ihtiyar Kılıç-Diş'ten, ben de Kızıl-Göz'den kurtulup kaçmıştım, öyleyse iki mağara

arasında bir öne bir arkaya giderek yırtıcı hayvanlardan da kurtulabilecektim.

Ne var ki yaban köpeklerini unutmuştum. Benim sığdığım her dar geçide onlar da sığabilecek kadar küçüktü. Bir gece kokumu aldılar. Aynı anda iki mağaradan birden içeri girseler beni yakalarlardı. Dar geçit boyunca onların bazıları tarafından kovalanırken, diğer mağaranın ağzından kaçtım. Yaban köpeklerinin geri kalanı dışarıda bekliyorlardı. Ben kayalara atlayıp tırmanmaya başlayınca peşimden bana saldırdılar. İçlerinden zayıf ve aç olan bir hayvan beni yakaladı. Dişlerini uyluk kaslarıma geçirdi ve neredeyse beni aşağı çekecekti. Bırakmadı, ama ben de ondan kurtulmak için bir şey yapmadım, bütün gücümle hayvanların bana yetişemeyeceği kadar yukarı tırmanmaya çalıştım.

Onların ulaşamayacağı bir noktaya varıncaya kadar, bacağımdaki şiddetli ıstıraba aldırış etmedim. Daha sonra, duvarın dibinde zıplayan ve duvarları tırmalayan köpek sürüsünün beş altı metre yukarısına çıktığımda, bacağımı yakalayan köpeğin boğazına sarıldım ve yavaşça boğdum onu. Bu işi yapmam epey uzun sürdü. Tırmalıyor, arka ayaklarıyla pençe atıyor, derimi yırtıyordu. Beni çekiştiriyor, ağırlığıyla duvardan aşağı çekmeye çalışıyordu.

Sonunda dişleri aralandı ve parçalanmış etimi bıraktı. Onun gövdesini kendimle birlikte kayaların yukarısına taşıdım, içinde Sarkık-Kulak'la kız kardeşimin bulunduğu eski mağaramın girişine tünedim. Ancak önce onları rahatsız ettiğim için uykularından uyanan sürünün sövüp saymasına katlanmak zorun-

da kaldım. Ama ben de öcümü aldım. Zaman zaman, kayalığın dibindeki köpek sürüsünün sesi kesilir gibi olunca, bir taş atıp yeniden havlamalarını sağlıyordum. Bunun üzerine kızgın Ahali yeniden sövüp saymaya başlıyordu. Sabahleyin, köpeği Sarkık-Kulak ve karısıyla paylaştım ve birkaç gün üçümüz ne meyve yedik ne de sebze.

Sarkık-Kulak'ın evliliği hiç de mutlu bir evlilik değildi. Tek teselli edici yanı fazla uzun sürmemesiydi. O dönemde ne Sarkık-Kulak ne de ben mutluyduk. Ben yalnızdım. Küçük güvenli mağaramdan dışarı atılmış olmanın rahatsızlığını yaşıyordum ve her nedense sürüdeki öteki delikanlılarla yakın ilişkiler kuramıyordum. Sanırım Sarkık-Kulak'la olan uzun süreli arkadaşlığım bende bir alışkanlık yapmıştı.

Ben de evlenebilirdim, bu doğru; sürüde dişi kıtlığı olmasaydı evlenecektim de. Dişi kıtlığını yaratan ise, kolayca tahmin edilebileceği gibi, Kızıl-Göz'ün aşırılığıydı ve bu, Kızıl-Göz'ün sürünün varlığını tehdit ettiğini gösteriyordu. Dişi kıtlığının yanı sıra unutamamış olduğum Hızlı meselesi de vardı.

Her koşulda, Sarkık-Kulak'ın evli olduğu dönem boyunca ben de oradan oraya sürüklendim; uyuduğum her gece tehlikelerle karşı karşıya kaldım, asla rahat edemedim. Ahali'den biri öldü ve dul kalan karısı başka bir erkeğin mağarasına taşındı. Ben de boş kalan mağaraya yerleştim. Ama bu mağara geniş ağızlıydı ve bir gün Kızıl-Göz neredeyse beni kıstıracaktı, bunun üzerine çifte mağaranın dar geçidinde uyumaya başladım. Bununla beraber, yaz süresince haftalar boyunca mağaralardan uzak durur, bataklı-

ğın ağzına yakın bir yerde yaptığım ağaç sığınağında uyurdum.

Sarkık-Kulak'ın mutlu olmadığını söylemiştim. Kız kardeşim Geveze'nin kızıydı ve Sarkık-Kulak'a hayatı zehir ediyordu. Başka hiçbir mağarada bu kadar çok tartışma, çekişme yoktu. Kızıl-Göz Mavisakal ise, Sarkık-Kulak da kılıbıktı. Üstelik Kızıl-Göz Sarkık-Kulak'ın karısına göz dikmeyecek kadar akıllıydı.

Neyse ki kadın öldü de Sarkık-Kulak kurtuldu. O yaz olağandışı bir şey oldu. Yazın sonuna doğru, tel tel köklü havuçların yetiştiği tarla ikinci kez ürün verdi. Bu beklenmedik ikinci ürün çok körpe, sulu ve yumuşaktı ve bir süre havuç tarlası sürünün en gözde yemek yeme yeri oldu. Bir sabah erkenden, birkaçımız orada kahvaltı ediyorduk. Bir yanımda Tüysüz vardı. Onun arkasında babası ihtiyar İlik-Kemik ile oğlu Uzun-Dudak. Öbür yanımdaysa kız kardeşim ve Sarkık-Kulak oturuyordu. Kız kardeşim hemen yanı başımdaydı.

Birdenbire, en küçük bir işaret bile olmaksızın, Tüysüz ile kız kardeşim havaya sıçrayıp çığlık attılar. Aynı anda, onları vuran okların küt diye çıkan sesini duydum. Bir an sonra her ikisi de yerde yuvarlanıp debelenmeye başladılar; biz ise ağaçlara doğru koşuşturmaya başladık. Bir ok yanımdan geçip yere saplandı; saplanmanın şiddetiyle durduğu yerde sallanıyor, ucundaki tüy titriyordu. Koşarken nasıl yolumu değiştirdiğimi, okun mümkün olduğunca uzağından geçmeye çalıştığımı çok açık hatırlıyorum. Ürkek bir at gibi korkmuştum.

Yanımda koşan Sarkık-Kulak birden yere düştü. Bir ok baldırına saplanmış, onu yere düşürmüştü.

Koşmaya çalıştı, ama yine yere düştü. Yere çömeldi, korkudan titriyordu ve yalvarırcasına bana seslendi. Geriye doğru koştum. Bana oku gösterdi. Oku çıkarmak için tuttum, ama bunun verdiği acı elimi tutmasına ve beni durdurmasına yol açtı. Uçan bir ok geçti yanımızdan. Bir başka ok bir kayaya çarpıp parçalandı ve yere düştü. Bu kadarı da fazlaydı. Birden olanca gücümle oku çektim. Ok dışarı çıkarken Sarkık-Kulak bir çığlık attı ve bana kızgınlıkla vurdu. Ama bir an sonra beraber uçarcasına kaçıyorduk.

Arkama baktım. İhtiyar İlik-Kemik geride yapayalnız kalmış, ölümle yaptığı bu yarışta sendeleyerek, sessizce ilerliyordu. Kimi zaman düşer gibi oluyordu ve bir keresinde düştü de, ama artık ok atılmıyordu. Zorla ayağa kalktı. Yıllar büyük bir yüktü omuzlarında, ama ölmek istemiyordu. Ormandaki pusularından ileriye fırlayan üç Ateş Adamı onu kolaylıkla yakalayabilirdi, ama denemediler bile. Belki de onlar için çok yaşlı ve karttı. Ama Tüysüz ile kız kardeşimi istiyorlardı. Ağaçların arasından baktığımda Ateş Adamları'nın ellerindeki taşlarla onların kafalarını ezmekte olduklarını gördüm. Ateş Adamları'ndan biri o zayıf, topal avcıydı.

Ağaçların arasından mağaralara ilerledik – ormandaki küçük yaşamı önüne katmış mağaralarına götüren heyecanlı ve düzensiz bir kalabalıktık ve mavi tüylü alakargalar gibi arsızca çığlıklar atıyorduk. Şimdilik bir tehlike olmadığı için Uzun-Dudak durup büyükbabası İlik-Kemik'i bekledi; aralarındaki kuşağı kaybetmiş biri genç, biri ihtiyar iki adam grubun en gerisinde ağır ağır ilerliyorlardı.

Böylece Sarkık-Kulak bir kez daha bekâr kaldı. O gece eski mağaramızda birlikte yattık ve eski dostluğumuz yeniden başladı. Eşini kaybetmiş olmak ona üzüntü vermemiş gibi görünüyordu. En azından üzüldüğünü ya da karısını özlediğini belirtecek hiçbir iz yoktu davranışlarında. Onu asıl sıkan bacağındaki yaraydı ve eski çevikliğine kavuşması en az bir hafta sürdü.

İlik-Kemik sürünün tek yaşlı kişisiydi. Kimi zaman, geriye bakıp da onu hatırladıkça, kendisini açık seçik görebildiğim zamanlar, onunla babamın bahçıvanının babası arasında çok çarpıcı benzerlikler olduğunu görürüm. Bahçıvanın babası çok yaşlı, kırış kırış ve zayıf bir adamdı; küçük, sulanmış gözleriyle baktığında ve dişsiz ağzında bir şeyler gevelediğinde tıpkı İlik-Kemik'e benzerdi. Bu benzerlik çocukluğumda beni çok korkuturdu. Yaşlı adamı iki bastonuna dayanmış sendeleyerek yürürken gördüğümde her zaman kaçardım. İlik-Kemik'in seyrek ve düzensiz kırlaşmış sakalı tıpatıp yaşlı adamın bıyıklarına benziyordu.

Daha önce de dediğim gibi, İlik-Kemik sürünün tek yaşlı kişisiydi. O bir istisnaydı. O zamanlar Ahali o kadar uzun süre yaşamazdı. Orta yaşa bile güçlükle erişilirdi. Genellikle bir şiddet olayı sonucu ölürdü o zamanın yaratıkları. Babamın öldüğü gibi, Kırık-Diş gibi, kız kardeşim ve Tüysüz'ün öldüğü gibi ölürlerdi; birdenbire ve vahşice, yaşamlarının en canlı ve hareketli dönemlerinde. Doğal ölüm mü? O zamanlar şiddet sonucu ölmek en doğal ölüm yoluydu.

Ahali'den hiç kimse yaşlılıktan ölmezdi. Yaşlı olduğu için ölen birini ben hatırlamıyorum. İlik-Kemik

bile öyle ölmedi, oysa benim kuşağımda sadece İlik-Kemik'in bu şekilde ölme şansı vardı. Kötü bir sakatlık, ciddi bir kaza ya da yeteneklerde geçici bir eksilme ani ölüm anlamına geliyordu. Bir kural olarak, bu ölümlere kimse tanık olmazdı. Sürünün bu üyeleri birdenbire ortadan kaybolurlardı. Sabahleyin mağaralarını terk ederler ve bir daha geri dönmezlerdi. Yırtıcı bir hayvanın aç kursağını boylar, yok olurlardı.

Ateş Adamları'nın havuç tarlasına yaptıkları bu baskın sonun başlangıcıydı, ama biz bunu bilmiyorduk. Zaman geçtikçe Ateş Adamları'nın avcıları daha sık görünmeye başladılar. İkişerli üçerli gruplar halinde geliyorlar, ormandan sessizce emekleyerek yaklaşıyorlardı, uçan okları uzaklık tanımıyordu ve kendileri ağaca çıkmadan en yüksek ağacın tepesindeki avı bile öldürebiliyorlardı. Ok ve yayları sıçrayıp vuran kaslarının müthiş uzantıları gibiydi, öyle ki bu silahlarla otuz kırk metre, hatta daha fazla uzaklıktan bile öldürebiliyorlardı. Bu onları Kılıç-Diş'ten bile daha tehlikeli yapıyordu. Ayrıca çok zekiydiler. Dilleri gelişmiş olduğundan daha derin düşünebiliyorlardı ve buna ek olarak işbirliğinin ne demek olduğunu da anlamışlardı.

Bizler de ormana gittiğimizde çok temkinli davranmaya başladık. Daha dikkatliydik, daha tetikte ve daha ürkektik. Artık ağaçlar bile güvenilecek, güvenli bir korunak olmaktan çıkmıştı. Bir dala tüneyip yerdeki et yiyen düşmanlarımızla alay edemiyorduk. Ateş Adamları da et yiyorlardı, kırk metre uzunluğunda pençeleri ve dişleri vardı. O en eski dünyada yaşayan yırtıcı hayvanların en korkunçlarıydılar.

Bir sabah, Ahali daha ormana dağılmadan, su taşıyıcıları ve ırmağa su içmeye gitmiş olanlar arasında bir panik başladı. Bütün sürü mağaralarına kaçıştı. Bu gibi durumlarda önce kaçmak, daha sonra araştırmak bizim alışkanlığımızdı. Mağaralarımızın ağzında bekleyip izlemeye koyulduk. Bir süre sonra bir Ateş Adamı dikkatle girdi açık alana. Zayıf, ufak tefek yaşlı avcıydı bu. Orada uzun süre durup bizi seyretti, mağaralarımızı ve kayalıkları inceledi. Su içme yerlerine inen patikaların birinden ırmağa indi, birkaç dakika sonra yeniden bir başka patikadan geriye döndü. Yine durup bizi dikkatle seyretti, hem de uzun bir süre. Daha sonra sırtını dönüp topallaya topallaya ormanın içlerinde kayboldu. Bizler ise mağaralarımızın ağızlarında söylenmeye, yakınmalı ters sesler çıkarmaya başladık.

XVI

Onu böğürtlen bataklığının yakınlarında buldum, annemin yaşadığı ve Sarkık-Kulak'la ikimizin ilk ağaç sığınağımızı yaptığımız yerde. Hiç beklemediğim bir sırada karşılaştım onunla. Ağacın altına geldiğimde tanıdık yumuşak sesi duydum ve yukarı baktım. İşte oradaydı, Hızlı, ağacın bir dalına oturmuş, bana bakarken bacaklarını bir öne bir arkaya sallıyordu.

Bir süre öylece kalakaldım. Onu görmek beni çok mutlu etmişti. Daha sonra, bu mutluluğun yanı sıra bir tedirginlik ve acı belirdi içimde. Onun peşinden ağaca tırmanmaya başladım, ama o dalın ucuna doğru yavaş yavaş geriledi. Tam ona yetişecektim ki, havada sıçradı ve bir sonraki ağacın dallarına kondu. Hışırdayan yaprakların arasından beni gözetliyor, yumuşak sesler çıkarıyordu. Hemen sıçradım ardından, heyecanlı bir kovalamacadan sonra aynı durum yinelendi. Hızlı, üçüncü bir ağacın dalına atlamış, yaprakların arasından beni gözetleyerek yumuşak sesler

çıkarıyordu yine.

Her nasılsa bir şeylerin değiştiğini hissettim. Sarkık-Kulak'la maceralı yolculuğumuza çıkmadan önceki eski günlerdeki gibi değildi hiçbir şey. Onu istiyordum, onu istediğimi biliyordum. O da bunu biliyordu. Yakınına gitmeme izin vermemesinin nedeni buydu. Onun gerçekten Hızlı olduğunu, ağaca çıkma sanatında usta olduğunu unutmuştum. Ağaçtan ağaca kovaladım onu, fakat her seferinde beni atlattı, hep biraz ötemde duruyor, tatlı bakışlarını bana çeviriyor, olduğu yerde sıçrayarak yumuşak yumuşak sesleniyor, tam dokunacak kadar yaklaştığımda birden kaçıveriyordu. O beni atlattıkça ben onu daha fazla yakalamak istiyordum; öğleden sonranın uzayan gölgeleri çabalarımın faydasızlığına tanıklık ediyorlardı sanki.

Onu kovalarken ya da bazen bitişik bir ağaçta dinlenip onu seyrederken, ondaki değişikliği fark ettim. Daha büyümüş, kilo almış, serpilmişti. Hatları daha yuvarlaklaşmış, kasları daha gelişmişti. Ona da yeni gelen bir biçimde olgunlaşmıştı ve bu beni kışkırtıyordu. Onu görmeyeli aradan üç yıl geçmişti – en azından üç yıl ve çok değişmişti. Üç yıl diyorum, ancak zamanı sadece yaklaşık olarak ölçebiliyorum. Dördüncü bir yıl da geçmiş olabilir, bense öteki üç yılın olayları ile karıştırmış olabilirim. Üzerinde daha çok düşündükçe, onu görmeyeli dört yıl olduğu konusunda daha bir emin oluyorum. Nereye gitti, neden gitti, bu süre içinde başına neler geldi bilmiyorum. Başından geçenleri bana anlatmasına olanak yoktu; Sarkık-Kulak'la ben de mağaralardan uzakta olduğumuzda neler gördüğümüzü Ahali'ye anlatamıyorduk.

Bizim gibi belki de tek başına maceralı bir yolculuğa çıkmıştır. Öte yandan gidişinin nedeni Kızıl-Göz de olabilirdi. Zaman zaman ormanda dolaşırken Kızıl-Göz ona kesinlikle rastlamıştır ve eğer onu kovaladıysa bu Hızlı'nın ortadan kaybolması için yeterli olmuştur. Daha sonraki bazı olaylardan onun güneye indiğini çıkarıyorum; bir dizi dağı aşarak, kendi türünden kimsenin yaşamadığı, yabancı bir ırmağın kıyılarına ulaştı. Orada birçok Ağaç Adamı yaşıyordu ve onu sonunda tekrar sürüye ve bana döndürenlerin de onlar olduğunu düşünüyorum. Böyle düşünmemin nedenlerini daha sonra açıklayacağım.

Gölgeler daha da uzadı, ben de onu başlangıçtan daha büyük bir istekle kovalıyordum ve onu hâlâ yakalayamamıştım. Benden çılgınca kaçtığına beni inandırdı ve her zaman ulaşabileceğim uzaklığı çok az aşıyordu. Her şeyi unutmuştum – zamanı, gecenin gelişini ve et yiyen düşmanları. Ona olan aşkımdan deliye dönmüştüm; ona yaklaşmama izin vermediği için de çok kızgındım. Ama ona karşı bu kızgınlığın bile, ona olan arzumdan bir parça taşıması tuhaftı.

Daha önce dediğim gibi, her şeyi unutmuştum. Açıklık bir alanda hızla koşarken bir yılan yuvasının ortasına düştüm. Ama onlar da beni yıldıramadı. Çılgın gibiydim. Üstüme saldırdılar, ben eğildim, hopladım, zıpladım ve yoluma koyuldum. Sonra bir piton yılanı peşime takıldı; başka zaman olsa çığlık çığlığa bir ağacın tepesine çıkardım. Yine de bir ağaca tırmandım, ama Hızlı gözden kayboluyordu, gerisin geriye yere atladım ve koşmaya devam ettim. Yılandan güç bela kurtuldum. Bu kez de eski düşmanım sırtlan

çıktı karşıma. Halimden bir şeyler olacağını anlamış olacak ki bir saat kadar beni izledi. Bir ara bir yaban domuzu sürüsünü kızdırdık, peşimize düştüler. Hızlı benim için çok uzun olan iki ağaç arasındaki bir boşluktan atladı. Ben yere inmek zorunda kaldım. Yerde domuzlar vardı. Umursamadım bile. En yakında ki hayvanın bir metre ötesine düştüm. Ben koşarken iki yanımdan geliyorlardı. Hızlı'yı izlediğim yolun üstünde olmayan iki farklı ağaca kadar kovaladılar beni. Yeniden yere indim. Gerisin geriye döndüm, peşimde homurdanan, tüylerini kabartan ve dişlerini gıcırdatan bütün bir sürüyle birlikte açıklık bir alanı geçtim.

Eğer o açıklık alanda ayağım bir yere takılıp sendeleseydim, asla kürtulamazdım. Ama bir yere takılıp da sendelemedim. Zaten takılsaydım da aldırmazdım. Öyle bir haldeydim ki karşıma ihtiyar Kılıç-Diş ya da ok atan Ateş Adamları da çıksa aldırmazdım. Aşk çılgınlığı böyle bir şeydi işte – en azından benim için. Hızlı ise benden farklıydı. O çok akıllıydı. Gerçek tehlikelere atılmıyordu hiç. Binlerce yıl geriye dönüp de o vahşi aşk kovalamacasına baktığımda, yaban domuzları yolumu kestiği zaman hızlı koşmadığını, ama tersine yeniden kovalamaya başlayayım diye beni beklediğini hatırlıyorum. Ayrıca belli bir yol izliyor, her zaman gitmek istediği yönde ilerliyordu.

Sonunda karanlık bastırdı. Ağaçlar arasında çıkıntı yapan bir kanyonun yosunlu yamacından geçirdi beni. Sonra çok sık çalılıkların arasından geçtik ve her yanım çizik içinde kaldı. Ama o hiç aldırmadı. Yolu biliyordu. Sık çalılığın ortasında büyük bir meşe ağacı vardı. Ağaca tırmanırken ona çok yakındım; uzun

zamandır arayıp da bulamadığım, ağaç çatalına kurduğu sığınağının içinde yakaladım onu.

Sırtlan yine izimizi bulmuştu. Yerde oturup aç sesler çıkarmaya başladı. Ama biz umursamadık, o çalılar arasından hırlayarak uzaklaşırken biz de ona kahkahalarla güldük. İlkbahardı; bu mevsimde gecenin sesleri öylesine çok ve çeşitliydi ki. Yılın o zamanında âdet olduğu üzere, bu mevsimde hayvanlar arasında çok kavga olur. Yuvamızda otururken bağırtılarını ve kişneyişlerini, fillerin boru gibi sesini ve aslanların kükreyişini duyabiliyorduk. Az sonra ay çıktı, hava ılıktı; gülüşüyor, hiçbir şeyden korkmuyorduk.

Ertesi sabah uyandığımızda, tüylerini kabartmış, istekle dövüşen iki erkek kuş gördüğümüzü hatırlıyorum. Dosdoğru yanlarına gittim ve boyunlarından yakaladım. Böylece Hızlı'yla ben düğün kahvaltımızı ettik. Çok lezzetliydiler. İlkbaharda kuş yakalamak çok kolaydı. Bir keresinde de, Hızlı'yla otururken, ay ışığında dövüşen iki geyik görmüştük. Biri dişi biri erkek iki aslan sessizce yaklaşıp onları dövüşürken, öldürdüler.

Hızlı'nın ağaç sığınağında daha ne kadar oturduk bunu hatırlamıyorum. Ama bir gün, biz yokken, ağaca yıldırım çarpmıştı. Koca dallar yarılmış, yuva da paramparça olmuştu. Ben yuvayı yeniden yapmaya başladım, ama Hızlı istekli görünmüyordu. Sonradan öğrendim ki yıldırımdan çok korkarmış, onu yeniden ağaca dönmeye ikna edemedim. Böylece balayımız da sona erdi ve yaşamak için mağaralara gittik. Sarkık-Kulak evlendiğinde beni nasıl dışarı attıysa, ben de onu öyle dışarı attım. Hızlı'yla ben mağaraya yerleş-

tik, Sarkık-Kulak da çifte mağarayı birbirine bağlayan geçitte uyudu geceleri.

Sürüyle birlikte yaşamaya başlamamızla birlikte sıkıntılar da geldi. Kızıl-Göz'ün Şarkı-Sever'den sonra kaç kişiyle evlendiğini bilmiyorum. Onun da başına daha öncekilerin başına gelen gelmişti. Kızıl-Göz'ün son karısı ufak tefek, ruhsuz bir şeydi, Kızıl-Göz onu dövsün dövmesin her zaman sızlanır ve ağlardı. Onun da öbür dünyayı boylaması an meselesiydi. Ama o ölmeden önce, Kızıl-Göz Hızlı'ya göz dikti ve kadın ölünce Hızlı'nın çilesi başladı.

Neyse ki karım gerçekten Hızlı'ydı, ağaçlar arasında uçarak koşma konusunda şaşırtıcı bir yeteneği vardı. Kızıl-Göz'ün pençelerinden uzak durmak için tüm aklını ve cesaretini kullanması gerekiyordu. Ben ona yardım edemezdim. O öylesine güçlü bir canavardı ki beni parçalara ayırabilirdi. Günün birinde omzumu öyle bir yaraladı ki ömrüm boyunca yağmurlu havalarda omzum ağrıdı ve tutuldu.

Bu yarayı aldığımda Hızlı hastaydı. Hepimizin kimi zaman tutulduğu sıtmaya yakalanmıştı; ama her ne olursa olsun, hastalığı onu sersemleştirmiş ve ağırlaştırmıştı. Kaslarının her zamanki çevikliği kalmamıştı. Kızıl-Göz, mağaraların birkaç mil güneyinde, yaban köpeklerinin ininin yakınlarında onu kıstırdığında kaçacak hali yoktu. Genellikle onun çevresini dolaşır, düzlükte Kızıl-Göz'ün yetişemeyeceği kadar hızlı koşar ve dar ağızlı mağaramızın güvenliğine ulaşırdı. Ama bu sefer onun çevresini dolanamadı. Çok halsizdi ve ağır hareket ediyordu. Her deneyişinde Kızıl-Göz onun yolunu kesiyordu. Sonunda bu giri-

şiminden vazgeçti ve bütün enerjisini pençelerinden uzak durmaya harcadı.

Eğer hasta olmasaydı onu atlatmak Hızlı için çocuk oyuncağıydı, fakat bu durumda, bütün dikkatine ve kurnazlığına ihtiyaç duyuyordu. Neyse ki Kızıl-Göz'e oranla bir üstünlüğü vardı: Daha ince dallar üzerinde asılabiliyor, daha büyük aralıklardan atlayabiliyordu. Ayrıca uzaklıkları ölçerken yanılmazdı, dalların, ufak sürgünlerin, hatta çürümüş dalların bile tartma gücünü içgüdüsel olarak biliyordu.

Bitmez tükenmez bir kovalamacaydı. Ormanın derinliklerine dalıyorlar, bir aşağı bir yukarı gidip geliyorlar, fır dönüyorlardı. Ahali arasında büyük bir heyecan vardı. Bu nedenle durmadan bağrışıp çağrışıyorlardı. Kızıl-Göz uzaklaşınca sesler yükseliyor, kovalamaca onu yakına getirince de kesiliyordu. Hepsi de aciz birer seyirciydiler. Kadınlar çığlık atıyor, anlamsız sesler çıkarıyorlardı; erkekler ise çaresiz bir öfkeyle göğüslerini yumrukluyorlardı. Özellikle Koca-Surat çok kızgındı, Kızıl-Göz yaklaşınca o da sesini kısmasına karşın, ötekiler kadar kısmıyordu.

Bana gelince hiç de yürekli değildim. Bir kahramandan başka her şey olduğumu biliyorum. Bunun yanı sıra, Kızıl-Göz'le dövüşsem bunun bana ne yararı olabilirdi? O çok güçlü bir canavar, yırtıcı bir hayvandı; dövüşmeye kalksak benim için en ufak bir kazanma umudu bile olamazdı. Beni öldürürdü ve durumda da hiçbir değişiklik olmazdı. Hızlı'yı mağaraya ulaşamadan önce yakalardı. Bu nedenle, ben de çaresiz bir öfke içinde sadece bakıyor, Kızıl-Göz yakına geldiğinde sesimi kesip saklanmaya çalışıyordum.

Saatler geçti. Akşam olmak üzereydi ve kovalamaca devam ediyordu. Kızıl-Göz, Hızlı'yı yormaya çalışıyordu. Durmadan koşturuyordu onu. Uzun bir süre sonra yorulmaya başladı ve artık koşusunu sürdüremez hale geldi. Bunun üzerine, Kızıl-Göz'ün kendisini izleyemeyeceği kadar ince dalların ucuna gitmeye başladı. Böylece biraz dinlenebileceğini düşünüyordu, ama Kızıl-Göz şeytanın tekiydi. Onu izleyemeyeceğini anlayınca, dalları sallayarak onu düşürmeyi denedi. Bütün gücü ve ağırlığıyla, bir kamçıyı şaklatıp üstündeki sineği düşürür gibi, dalları öne arkaya sallayıp onu yere düşürdü. İlk seferinde, daha aşağıdaki dalların üstüne düşerek kurtardı kendini. Bir başka sefer, aradaki dallar yere düşmesini önleyemediyse de, düşme hızını yavaşlattı. Bir başka seferinde, Kızıl-Göz dalı öylesine şiddetle salladı ki Hızlı iki ağaç arasındaki uzaklığı uçarak geçip bir başka ağaca tutunmuştu. Dalı yakalayıp kendini kurtarması olağanüstü bir şeydi. Sadece çok zorlandıkça incecik dalların geçici güvenliğine bel bağlıyordu. Ama öylesine yorgun düşmüştü ki Kızıl-Göz'den başka türlü sakınmasına olanak yoktu. Bu yüzden de defalarca ince dallara tutunmak zorunda kaldı.

Kovalamaca hâlâ devam ediyordu ve Ahali de hâlâ çığlık atıyor, göğüslerini yumrukluyor ve dişlerini gıcırdatıyordu. Derken her şey sona erdi. Neredeyse alacakaranlık olmuştu. Tir tir titreyen, soluk soluğa kalmış Hızlı bir an soluklanmak için yüksekteki ince bir dala tutundu, acınacak haldeydi. Yerden yüksekliği on metre kadar vardı ve arada düşüşünün hızını kesecek dallar da yoktu. Daha aşağıdaki bir dalın

üzerinde bulunan Kızıl-Göz, Hızlı'nın bulunduğu dalı sallayıp duruyordu. Dal bir sarkaca dönüştü, Kızıl-Göz'ün her sallayışında dal daha da geniş bir alanda sallanıyordu. Sonra birden sallamasını değiştirdi; ters yönde sallamaya başladı; Hızlı'nın elleri tutunduğu yerden kurtuldu ve çığlık atarak yere savruldu.

Ancak daha havadayken gövdesini düzeltip ayak üstü düşmeyi başardı. Genellikle, bu kadar yükseklikten düştüğünde, bacağındaki yaylanma yere çarpma hızını yavaşlatırdı. Ama çok yorgundu. Bu yaylanmayı yapamadı. Bacakları altına geldi ve yan tarafına düştü. Gerçi bu da onu yaralamadı, ama yere çarpmasıyla birlikte ciğerlerindeki tüm hava dışarıya çıktı. Hızlı soluksuz kaldı ve çaresizce yerde yatarak nefes almaya çalıştı.

Kızıl-Göz hızla ileriye fırlayarak onu yakaladı. Boğumlu parmaklarını saçlarına doladı, sonra ayağa kalkıp ağaçların tepesinden kendisini seyreden dehşet içindeki Ahali'ye zafer kazanmış bir edayla ve meydan okuyarak kükredi. İşte o zaman deliye döndüm. Tedbiri bir kenara bıraktım; içimdeki yaşama isteğini unuttum. Kızıl-Göz kükrerken arkasından ona saldırdım. Saldırım o kadar beklenmedikti ki onu yere serdim. Kol ve bacaklarımla sarılıp onu yerde tutmaya çalıştım. Eğer bir eliyle Hızlı'nın saçlarını yakalamamış olsaydı, bunu başaramazdım.

Benim davranışımdan cesaret alan Koca-Surat hemen yardımıma koştu. Dişlerini Kızıl-Göz'ün koluna geçirdi, yüzünü gözünü yara bere içinde bıraktı. Sürünün geri kalanının da işe karışması zamanıydı aslında. Kızıl-Göz'ün işini bitirme fırsatı çıkmıştı

ortaya. Buna rağmen korku içinde ağaç tepelerinde kaldılar.

Kızıl-Göz'ün ikimize karşı yapacağı dövüşü kazanması kaçınılmazdı. Her ikimizin de işini hemen bitirememesinin nedeni Hızlı'nın onun hareketlerine engel olmasıydı. Yeniden düzenli nefes almaya ve karşı koymaya başlamıştı. Kızıl-Göz, Hızlı'nın saçlarını bırakmıyordu ve bu da hareketlerini kısıtlıyordu. Kolumu yakaladı. Bu benim için sonun başlangıcıydı. Beni kendine doğru çekmeye başladı, bu şekilde dişlerini gırtlağıma geçirebilecekti. Ağzını açmış, sırıtıp duruyordu. Artık, gücünün tamamını henüz kullanmaya başlamıştı. O anda omzumu öyle bir burktu ki ömrüm boyunca sancısını çektim.

Tam o anda bir şey oldu. En ufak bir uyarı olmaksızın koca bir gövde düştü dördümüzün üstüne. Dördümüz birbirimize kenetlenmiş olarak yuvarlana yuvarlana geri çekildik, sonra şaşkınlıktan olacak birbirimizi tutmayı bıraktık. O şaşkınlık anında Koca-Surat korkunç bir çığlık attı. Bir kaplan kokusu almama ve bir ağaca sıçrarken çizgili bir postu bir an görmeme karşın ne olduğunu anlayamamıştım.

Bu ihtiyar Kılıç-Diş'ti. Çıkardığımız gürültü onu ininden çıkarmıştı, biz farkında olmadan yanımıza sokulmuştu. Hızlı benim tırmandığım ağacın yanındaki ağaca tırmanmayı başardı ve ben hemen yanına gittim. O usul usul ağlayıp inlerken onu kollarımla sardım. Aynı anda yerden hırlama sesleri ve kemik çatırtıları geliyordu. Bir zamanlar Koca-Surat olarak tanıdığımız kişiyi akşam yemeği diye yiyordu Kılıç-Diş. Biraz öteden, kanlanmış ve alev alev bakan göz-

leriyle Kızıl-Göz bu sahneyi seyrediyordu. İşte burada kendisinden daha güçlü bir canavar vardı. Hızlı'yla ben dönüp sessizce ağaçların arasından mağaramıza gittik, bu sırada Ahali tepede toplanmış, aşağıya, eski düşmanlarına dal parçaları ve hakaret yağdırıyordu. Kılıç-Diş ise kuyruğunu bir kırbaç gibi şaklatıyor, hırlıyor ama yemeye devam ediyordu.

İşte böylece kurtulduk. Bir rastlantı sonucu – tamamen bir rastlantı sonucu. Yoksa ben Kızıl-Göz'ün pençeleri arasında ölecektim; gazete okuyan, elektrikli araçlara binen bin yüzyıl sonrasının soyuna, en önemlisi de geçmiş olayların hikâyesini yazan bugünün kuşağına köprü olamayacaktım.

XVII

Olanlar ertesi yılın sonbahar başında oldu. Hızlı'yı elde edemeyen Kızıl-Göz bir başka eş bulmuştu ve işin şaşılacak yanı, karısı hâlâ sağdı. Daha da tuhafı, birkaç aylık bir bebekleri vardı – bu Kızıl-Göz'ün ilk çocuğuydu. Daha önceki eşleri bir çocuk doğuracak kadar uzun süre yaşamamışlardı. O yıl hepimiz için iyi bir yıl olmuştu. Hava görülmemiş derecede yumuşak geçmiş, doğa bol bol yiyecek sunmuştu. Özellikle o yılın turplarını hatırlıyorum. Fındık da çok boldu, ve yaban erikleri her zamankinden daha büyük ve tatlıydı.

Kısacası altın yılımızdı o. Ve sonra olanlar oldu. Sabahın erken saatleriydi, daha mağaralarımızdayken şaşkınlığa uğradık. O soğuk, gri ışıkta gözlerimizi açtık ve çoğumuz ölümle karşı karşıya kaldık. Hızlı'yla ben Ahali'nin çığlıklarıyla uyandık. Bizim mağaramız kayalığın en yüksek yerindeydi, mağaranın ağzına doğru emekleye emekleye gittik ve aşağı baktık.

Açıklık alan Ateş Adamları'yla doluydu. Onların haykırmaları da gürültüye ekleniyordu, ama onların bir düzeni ve planları vardı. Oysa biz –Ahali– bundan yoksunduk. Her birimiz tek başına hareket eder ve kendisi için savaşırdı. Hiçbirimizin başımıza gelen felaketin boyutundan haberi yoktu.

Biz taş atmaya başlayana dek Ateş Adamları kayalığın dibine yığılmıştı. İlk attığımız taşlar birkaç kafayı yarmış olmalıydı çünkü kayalığın dibinden geri çekildiklerinde üçü yerde kalmıştı. Bunlar yerde kıvranıyor, debeleniyor ve içlerinden biri sürünerek uzaklaşmaya çalışıyordu. Ama biz işini bitirdik. Bu sırada bizim erkekler öfkeden kükremeye başlamıştı, yerde yatan üç adama taş yağdırdık. Ateş Adamları'ndan birkaçı alana girip onları güvenli bir yere sürüklemeye çalıştılar, ama attığımız taşlar kurtarmaya gelenleri geri püskürttü.

Ateş Adamları iyice sinirlenmişlerdi. Aynı zamanda, daha tedbirli davranmaya başladılar. Öfkeli haykırışlarına karşın, belli bir uzaklıkta durdular ve bize ok attılar. Bir süre sonra taş atmayı bıraktık, çünkü bu sırada aramızdan beş altı kişi ölmüştü, yirmi kişi kadar da yaralımız vardı. Geri kalanlar mağaralarına çekildiler. Benim yüksekte bulunan mağaram ok menzilinin içindeydi, ama aramızdaki uzaklık okların etkili olmasını önleyecek kadar fazlaydı ve Ateş Adamları benim için ok harcamadılar. Bundan başka, meraklı biriydim. Neler olup bittiğini görmek istiyordum. Hızlı mağaranın içinde kalıp tir tir titriyor ve ben içeri girmediğimi için alçak sesle sızlanıyordu. Ben girişin önünde çömelmiş, dışarıyı seyrediyordum.

Savaş artık aralıklarla devam ediyordu. Bir tür çıkmaza girmişti. Biz mağaralarımızın içindeydik, Ateş Adamları'nın sorunu ise bizleri nasıl dışarı çıkaracaklarıydı. Peşimizden içerilere gelmeye cesaret edemiyorlardı, biz de onların oklarına karşı kendimizi göstermiyorduk. Arada bir, içlerinden birisi kayalığın dibine yaklaştığında, Ahali'den bir ya da ikisi aşağıya taş atıyordu. Buna karşılık taş atmak üzere dışarı çıkan kişi bir sürü oka hedef oluyordu. Bu hile bir süre çok iyi sonuçlandı, ama en sonunda Ahali'den hiç kimse bu oyuna kanarak kendini göstermedi. Böylece savaş tam bir çıkmaza girdi.

Ateş Adamları'nın arkasında her şeyi yöneten ufak tefek, zayıf, yaşlı avcıyı görebiliyordum. Herkes onun sözünü dinliyor, onun emirleriyle şuraya buraya gidiyordu. İçlerinden bazıları ormana gidip bir yığın kuru dal, yaprak ve otla geri döndüler. Ateş Adamları'nın hepsi birden kayalığın dibine yaklaştılar. Çoğu, ellerinde yay ve oklarıyla, Ahali'den kendini gösterecek olanları vurmaya hazır beklerken, birkaç Ateş Adamı en alt kademedeki mağaraların ağızlarına kuru ot ve dalları yığıyordu. Bu yığının içinden en çok korktuğumuz canavarı çıkardılar: ATEŞ. Önce incecik duman sütunları kıvrıla kıvrıla kayalıklara yükseldi. Daha sonra kızıl dilli alevler gördüm, odunların arasından bir içeri bir dışarı fırlayan küçücük yılanlara benziyorlardı. Duman gittikçe yoğunlaştı, bütün kayalığı sardı. Ama ben en yüksekteydim ve beni fazla rahatsız etmiyordu, ama yine de gözlerim yandı ve parmak boğumlarımla gözlerimi ovuşturdum.

Dumanın etkisiyle mağarasından ilk çıkan ihtiyar İlik-Kemik oldu. O sırada hafif bir rüzgâr dumanı dağıtınca açık seçik gördüm. Dumanların arasından dışarı çıkarak yanan bir korun üstüne bastı ve bu ani acıyla çığlık atarak kayalıklardan yukarı tırmanmaya çalıştı. Dört bir yanından oklar yağıyordu. Bir ara bir çıkıntıda durakladı, dengesini kaybetmemek için bir kaya parçasına tutundu. Kesik kesik nefes alıyor, aksırıyor ve başını iki yana sallıyordu. Bir öne bir arkaya sallanıyordu. Orasına burasına saplanan bir düzine okun tüylü uçları titreşiyordu. Yaşlı bir adamdı, ama ölmek istemiyordu. Giderek daha çok sallanmaya başladı, bacaklarında derman kalmamıştı ve sallandıkça son derece acıklı sesler çıkarıyordu. Tutunduğu yerden eli kurtulunca sendeleyerek yere düştü. İhtiyar kemikleri kırılmış olmalıydı. İnleyerek ayağa kalkmaya çalışıyordu. Ama bir Ateş Adamı üstüne çullandı ve elindeki sopayla kafasına vurarak işini bitirdi.

İlik-Kemik'in başına gelenler Ahali'nin birçoğunun başına geldi. Dumana dayanamayanlar dışarı fırlayıp oklara hedef oluyorlardı. Bazı kadınlar ve çocuklar mağaralarında kalıp boğularak öldü, ama çoğunluk ölümle dışarıda karşılaştı.

Ateş Adamları bu şekilde ilk kademedeki mağaraları temizledikten sonra, aynı yöntemi ikinci kademedeki mağaralara da uygulamak üzere hazırlık yapmaya başladılar. Ateş Adamları ot ve odunlarla yukarı tırmanırlarken, Kızıl-Göz, peşinde karısı ve karısına sımsıkı yapışmış çocuğuyla birlikte kayalıklara tırmanıp kaçtı. Ateş Adamları ateşin yanmadığı aralarda mağaralarımızda kalacağımızı hesaplamışlardı;

bu nedenle hazırlıksızdılar, okları Kızıl-Göz ve karısı kayalıkların tepesine eriştikten sonra ancak uçuşmaya başladı. Tepeye vardığında, geri dönüp aşağıya, onlara baktı ve kükreyerek göğsünü yumrukladı. Aşağıdakiler ona ok attılar, ama hiçbirisi ona değmedi ve Kızıl-Göz kaçıp kurtuldu.

Üçüncü kademeden sonra dördüncü kademenin de dumana boğularak boşaltılmasını seyrettim. Ahali'den birkaçı kayalığın tepesine kaçtı, ama çoğu yukarı tırmanmaya çalışırken vurulup aşağı yuvarlandı. Uzun-Dudak'ın ölümünü hatırlıyorum. Benim bulunduğum çıkıntıya kadar gelmişti, acınacak bir şekilde ağlıyordu, göğsüne bir ok saplanmıştı, okun bir ucu göğsünü delerek önden çıkmış, tüylü arka ucu da arka tarafta kalmıştı. Ağzından kan boşanarak bulunduğum çıkıntıya yığıldı.

Bu sırada, yukarıdaki kademelerde bulunan mağaralar kendiliğinden boşalmaya başladılar. O zamana kadar duman altında kalmamış olan neredeyse bütün Ahali aynı anda kayalıkların tepesine koşuşmaya başladı. Bu şekilde birçok kişi kurtuldu. Ateş Adamları oklarını yeterince hızlı atamıyorlardı. Gökyüzünü okla doldurdular ve Ahali'den birçok kimse vurularak düştü. Ama hâlâ tepeye ulaşıp kaçan birkaç kişi vardı.

İçimdeki kaçma dürtüsü şimdi merakımdan daha güçlüydü. Okların havada uçuşması kesilmişti. Yukarıdaki mağaralarda hâlâ saklanan birkaç kişi olabilirdi, ama Ahali'nin birçoğu gitmişti. Hızlı'yla ben kayalığın tepesine tırmanmaya başladık. Bizim görünmemizle birlikte Ateş Adamları'nın arasında

büyük bir çığlık koptu. Bunun nedeni ben değildim, Hızlı'ydı. Karımı birbirlerine gösterip heyecanla konuşuyorlardı. Onu vurmaya çalışmadılar. Tek bir ok bile atılmadı. Yumuşak sesler çıkarıyorlar, tatlı sözlerle kandırmaya çalışıyorlardı sanki. Durup aşağıya baktım. Hızlı korkuyordu, sızlanarak çabuk olmamı istiyor gibiydi. Böylece kayalığın tepesine ulaşıp ağaçların arasına dalıverdik.

Bu olay beni uzun uzun, sık sık düşündürmüştür. Eğer karım gerçekten Ateş Adamları'nın türündendiyse, hatırlayamamayacağı kadar çok küçük yaşta kaybolmuş olmalı, yoksa onlardan korkmazdı. Öte yandan, aynı türden gelmekle birlikte onların yanından kaybolmuş olmayabilirdi; belki de onların köyünden uzak bir yerde vahşi ormanda doğmuştu. Babası kaçan bir Ateş Adamı, annesi ise benim türümden, Ahali'den biri olabilir. Ama kim bilebilir? Bu şeyler benim bilgimin ötesinde ve Hızlı da bu konuda benim bildiğimden daha fazlasını bilmiyordu.

Korku dolu bir gün geçirdik. Hayatta kalanların çoğu böğürtlen bataklığına doğru kaçtı ve o yörede ormana sığındı. Ve bütün gün Ateş Adamları'nın av partisi ormanda sürdü, nerede buldularsa bizi öldürdüler. Dikkatle hazırlanmış, düzenli bir şekilde uygulanan bir plan olmalıydı. Giderek çoğalarak kendi bölgelerine sığamaz olmuşlar, bizim topraklarımızı fethetmeye karar vermişlerdi. Ama ne fetih! Onlara karşı hiçbir şansımız yoktu. Bu bir katliamdı, hem de başıboş, sorumsuz bir katliam, çünkü hiç kimseyi ayırt etmeden, yaşlı genç herkesi öldürdüler. Amaçları bizi bu topraklardan atmaktı.

Bizim dünyamızın sonu gelmiş gibiydi. Son sığınak olarak ağaçlara kaçtık, ancak Ateş Adamları ağaçları da sarmış, her aileyi birer birer öldürmüşlerdi. O gün çok öldürme olayı gördük, üstelik görmek de istiyordum. Hızlı'yla ben bir ağaçta çok uzun süre kalmıyorduk, böylece yakalanmadık. Ama gidecek bir yer yok gibiydi. Her yerde Ateş Adamları vardı ve yok etme tasarılarını uyguluyorlardı. Nereye dönsek onlarla karşılaşıyorduk, bu nedenle de yaptıkları işin korkunçluğuna yakından tanık olduk.

Anneme ne olduğunu görmedim, ama Geveze'nin vurulup o eski ağaç yuvamızdan düştüğünü gördüm. Bu manzara karşısında sevinçten bir iki kez sıçradığımı söylemeliyim. İkâyemin bu bölümünü bitirmeden önce Kızıl-Göz'e neler olduğunu da anlatmam gerek. Karısıyla birlikte böğürtlen bataklığının orada bir ağaçta yakalandı. Hızlı'yla ikimiz kaçarken bir ara durup olanları seyrettik. Ateş Adamları işlerine çok daldıklarından bizi fark etmedi, ayrıca içine büzüldüğümüz çalılık bizi çok iyi gizliyordu.

Kızıl-Göz'ün kaldığı ağacın altında en az yirmi avcı vardı, ağaca durmadan ok atıyorlardı. Okları yeniden yere düşünce topluyorlardı. Kızıl-Göz'ü göremiyordum, ama ağacın bir yerinden uluduğunu duyuyordum.

Az sonra uluması boğuklaştı. Ağacın gövdesindeki bir oluğa girmiş olmalıydı. Ama karısı bu sığınağa giremedi. Bir ok onu yere düşürdü. Çok kötü yaralanmıştı, kaçmak için çaba bile göstermedi. Olduğu yere çöküp, kendisine sıkı sıkı sarılmış olan bebeğini korumaya çalıştı. Ateş Adamları'na yalvaran sesler çıkarı-

yor, işaretler yapıyordu. Ama Ateş Adamları çevresine toplanıp güldüler – tıpkı Sarkık-Kulak'la benim yıllar önce yaşlı Ağaç Adamı'na güldüğümüz gibi. Ve nasıl ki biz yaşlı adamı çalı çırpıyla dürtüklemişsek, Ateş Adamları da Kızıl-Göz'ün karısını öyle dürtüklüyorlardı. Yaylarının ucuyla kaburgalarını dürtüyorlardı. Ancak pek neşesiz bir eğlenceydi. Çünkü Kızıl-Göz'ün karısı karşı koymuyor, sinirlenmiyordu. Bebeğine sarılmış, yalvarıyordu. Ateş Adamları'ndan biri onun yanına yaklaştı. Elinde bir sopa vardı. Kadın sopayı gördü ve başına gelecekleri anladı, ama adam vurana dek yalvaran sesler çıkarmaktan başka bir şey yapmadı.

Kızıl-Göz, ağaç gövdesinin oyuğunda oklardan korunuyordu. Adamlar bir süre tartıştıktan sonra, içlerinden biri ağaca tırmandı. Ağacın tepesinde neler olduğunu anlatamayacağım, ama Ateş Adamı'nın haykırışını duydum ve aşağıda kalanların da heyecanını gördüm. Birkaç dakika sonra adamın gövdesi yere düştü. Kımıldamıyordu. Ona bakıp başını kaldırdılar, ama bırakır bırakmaz kafa gevşekçe düştü. Kızıl-Göz işini bitirmişti.

Çok sinirlenmişlerdi. Ağacın gövdesinin yere yakın bir yerinde oyuğa açılan bir delik vardı. Odun ve ot toplayıp ateş yaktılar. Hızlı'yla ikimiz kollarımızı birbirimize dolamış, bekliyor ve çalılıkların arasından olan biteni seyrediyorduk. Kimi zaman ateşe bol yapraklı yeşil dallar atıyorlardı. Bu da dumanı yoğunlaştırıyordu.

Birden ağacın altından kaçıştıklarını gördük. Yeterince hızlı değillerdi. Kızıl-Göz'ün uçan gövdesi ortalarına düştü. Kızıl-Göz öfkesinden deliye

dönmüştü, uzun kollarıyla sağa sola vuruyordu. İçlerinden birinin yüzünü çekip kopardı, kelimenin gerçek anlamıyla ellerinin boğumlu parmaklarıyla ve karşı konulamaz kaslarıyla kopardı. Bir başkasının boynunu ısırdı. Ateş Adamları vahşi haykırışlarla geri çekildiler, sonra yeniden onun üstüne saldırdılar. Kızıl-Göz eline bir sopa geçirmeyi başardı ve Ateş Adamları'nın kafalarını yumurta kabuğu gibi kırmaya başladı. Kızıl-Göz onlar için çok güçlüydü ve yeniden geri çekilmek zorunda kaldılar. Kızıl-Göz için bu bir fırsattı. Arkasını dönüp koşarak uzaklaşmaya başladı. Hâlâ öfkeyle uluyordu. Peşinden birkaç ok attılar, ama o sık çalılığın arasına dalıp gözden kaybolmuştu.

Hızlı'yla ben sessizce sürünerek uzaklaştık, ancak bir başka grup Ateş Adamı'yla karşılaştık. Bizi böğürtlen bataklığına kadar kovaladılar, fakat bizi yerden izleyemeyecekleri bataklığın karşısına daldan dala atlayarak geçtik ve böylece kaçtık. Karşı tarafta, böğürtlen bataklığını batıya doğru uzanan büyük bataklıktan ayıran dar, ağaçlık bir bölgeye vardık. Burada Sarkık-Kulak'la karşılaştık. Nasıl kaçtığını bilemiyorum. Belki de önceki geceyi mağaralarda geçirmemişti.

Bu dar ormanda, ağaç sığınakları yapıp yerleşebilirdik, ama Ateş Adamları yok etme eylemlerini geniş çapta devam ettiriyorlardı. Öğleden sonra, Kıl-Surat'la karısı doğudaki ağaçların arasından kaçıyorlardı; yanımızdan geçip gözden kayboldular. Sessizce ve hızla ilerliyorlardı, yüzlerinde korku vardı. Geldikleri yönden avcıların haykırışlarını ve Ahali'den birinin çığ-

lıklarını duyduk. Ateş Adamları bataklığı geçmenin bir yolunu bulmuşlardı.

Hızlı, Sarkık-Kulak ve ben Kıl-Surat'la karısının gittiği yönde kaçmaya koyulduk. Büyük bataklığın kenarına geldiğimizde durduk. Buranın yollarını bilmiyorduk. Burası bizim bölgenin dışında kalıyordu ve Ahali her zaman sakınırdı buradan. Hiç kimse buralara gelmemişti, en azından, gelenler de geri dönmemişti. Bizim için burası gizemi ve korkuyu, korkunç bilinmeyeni temsil ediyordu. Dediğim gibi, bataklığın kenarında durduk. Çok korkuyorduk. Ateş Adamları'nın çığlıkları giderek yaklaşıyordu. Birbirimize baktık. Kıl-Surat titreyen bataklığa doğru koştu ve on on iki metre ötedeki sağlam otlu tümseğe ulaştı. Karısı onu izlemedi. İzlemeye çalıştı, ama bataklığın güvensiz yüzeyinden çekindi ve olduğu yere çöktü.

Hızlı beni beklemiyordu, Kıl-Surat'ı seksen doksan metre kadar geçip daha büyük bir tümseğe ulaşana dek duraklamadı da. Bu sırada Sarkık-Kulak ve ben ona yetişene kadar Ateş Adamları ağaçların arasından görünmüşlerdi. Kıl-Surat'ın karısı onları görünce paniğe kapıldı ve dehşet içinde peşimizden koştu. Ama dikkat etmeden, bir kör gibi koşuyordu ve kurumuş çamuru çatlattı. Geri dönüp baktık, çamura gömüldükçe Ateş Adamları'nın oklarına hedef oluyordu. Sonra oklar bizim çevremize de ulaşmaya başladı. Kıl-Surat da bize katılmıştı ve dördümüz nereye gittiğimizi bilmeden bataklığın içlerine doğru daldık.

XVIII

Büyük bataklıkta geçirdiğimiz günler hakkında belirgin bir bilgim yok. Hatırlamaya çalıştığım zaman, birbiriyle ilgisiz bir izlenim karmaşası doluyor kafama ve zaman kavramını yitiriyorum. O kocaman bataklıkta ne kadar süre kaldığımız hakkında bir fikrim yok, ama herhalde haftalarca olmalı. Ne olduğuna ilişkin anılarım daima bir kâbusa dönüşüyor. O nemli, ıslak, ayak değmemiş yabanda uzun zaman dolaştık durduk. Zehirli yılanlar üstümüze saldırdı, yırtıcı hayvanlar çevremizde kükredi, ayağımızın altındaki çamur çatladı ve bizi içine çekmek istercesine topuklarımıza dolandı.

Sayısız kereler ırmaklar, göller ve çamurlu denizler yüzünden yolumuzu değiştirmek zorunda kaldığımızı biliyorum. Sonra fırtınalar patladı, geniş alçak topraklarda sular yükseldi; bu geçici seller yüzünden günlerce ağaç tepelerinde hapis kaldığımızda açlık ve sefalet çektik.

Anılarım arasında çok canlı olan bir resim var. Çevremizde büyük ağaçlar var, dallarından lif lif gri yosunlar sarkıyor; büyük sürüngen bitkiler korkunç yılanlar gibi ağaç gövdelerine dolanıyor ve düğüm düğüm olmuş, kıvrılarak havaya yükseliyor. Ve her yanımızda çamur var, yumuşak çamur, gaz kabarcıkları çıkarıyor ve için için kaynıyor. Bütün bunların orta yerinde on iki kişi kadar olan biz varız. Zayıf ve perişan durumdayız, gergin derilerimizin altından kemiklerimiz çıkmış. Ne şarkı söylüyor, ne konuşuyor, ne de gülüyoruz. Oyun oynamıyoruz. Bir zamanlar havai ve coşkulu olan ruhlarımız umutsuzcasına bastırılmış. Acıklı sesler çıkarıyor, halimizden yakınıyor, birbirimize bakıyor ve birbirimize sokuluyoruz. Dünyanın son gününden sonra bir araya gelmiş, hayatta kalmayı başarmış bir avuç insan gibiyiz.

Bu olayın, bataklıkta geçen diğer olaylarla hiçbir ilişkisi yok. Oradan geçmeyi nasıl başardığımızı bilmiyorum, ama en sonunda ırmağın kenarına doğru inen bir dizi alçak tepeyle karşılaştık. Bizim gibi bataklıktan çıkan bizim ırmağımızdı. Irmağın tepeler arasından aktığı güney kıyısında kumtaşından oyulmuş birçok mağara bulduk. Ötede, batı yönüne doğru, okyanus ırmağın ağzındaki sete çarptıkça uğulduyordu. Ve burada, mağaralara yerleşerek deniz kıyısındaki yaşamımıza başladık.

Çok kalabalık değildik. Günler geçtikçe, zaman zaman Ahali'den başkaları da geliyordu. Birer, ikişer ya da üçer kişilik gruplar halinde bataklıktan sürünerek geliyorlardı; canlıdan çok ölü gibiydiler, ayakta durmaya çalışan iskelettiler sanki. Sonunda otuz kişi

olduk. Daha sonra bataklıktan kimse gelmedi. Kızıl-Göz aramızda değildi. Bu korkunç yolculuğa hiçbir çocuğun dayanamadığını fark ettik.

Deniz kıyısında geçirdiğimiz yılları ayrıntılarıyla anlatmayacağım. Mutlu yaşamaya elverişli bir yer değildi. Hava sert ve soğuktu, sürekli üşütüyor, öksürüyorduk. Böyle bir çevrede hayatta kalamazdık. Doğru, çocuklarımız oldu; ama çok yaşayamadan kısa zamanda ölüyorlardı. Yetişkinler arasındaki ölüm sayısı ise doğumlardan çoktu. Nüfusumuz durmadan azalıyordu.

Beslenme şeklimizde meydana gelen kökten değişiklik de bize yaramamıştı. Çok az sebze ve meyve vardı, birer balık yiyici haline geldik. Fırtınalı havalarda sahile vuran koca okyanus yengeçleri, midye, deniz tarağı ve kaya istiridyeleri vardı. Ayrıca yenilmesi güzel olan birkaç çeşit deniz yosunu da bulmuştuk. Ama beslenme şeklimizdeki bu değişiklik mide rahatsızlıklarına neden oldu ve hiçbirimiz kilo alamıyorduk. Hepimiz zayıftık, hazımsızlık çektiğimiz belli oluyordu. Deniz kabuğu toplamaya gittiği sırada Sarkık-Kulak kayboldu. Deniz çekildiğinde parmağı deniz kabuklarından birine sıkışmış, daha sonra deniz yükselmiş ve onu boğmuştu. Cesedini ertesi gün bulduk ve bu hepimize bir ders oldu. Bir daha hiçbirimiz elimizi deniz kabuğuna kaptırmadık.

Hızlı'yla ikimiz bir erkek çocuk büyütmeyi başardık – en azından birkaç yıl büyütmeyi başardık. O korkunç iklimde asla hayatta kalamayacağından oldukça eminim. Sonra, bir gün, Ateş Adamları yeniden ortaya çıktılar. Irmaktan geldiler, salla değil de, kütü-

ğü oyarak yaptıkları bir tür kayıkla. Kayığın içinde üç kişiydiler; bunlardan biri de ufak tefek, zayıf, yaşlı avcıydı. Bizim kumsala çıktılar, yaşlı adam topallayarak gezdi kıyıda ve mağaralarımızı inceledi.

Birkaç dakika içinde gittiler, ama Hızlı çok fena korkmuştu. Hepimiz korkmuştuk, ama hiçbirimiz onun kadar değil. O gece durmadan ağlayıp sızlandı ve gözünü kırpmadı. Sabahleyin çocuğu kollarına aldı ve keskin çığlıklar, işaretler ve yol göstermelerle, ikinci bir uzun yolculuğa çıkmak zorunda bıraktı beni. Mağaralarda Ahali'den sekiz kişi kalmıştı (sürüden arta kalanın tamamı bu kadardı). Onlar için hiçbir kurtuluş umudu yoktu. Hiç kuşku yok ki, Ateş Adamları geri dönmeseler bile, o iklim koşulları içinde çok geçmeden öleceklerdi. Deniz kıyısında çok kötü bir iklim vardı. Ahali deniz kıyısında yaşamaya alışkın değildi.

Güneye doğru ilerledik. Günlerce koca bataklığın kıyısından yürüdük, ama içine hiç girmedik. Bir keresinde batıya doğru yöneldik, bir dizi dağı aştık ve deniz kıyısına vardık. Ama burası bize uygun bir yer değildi. Hiç ağaç yoktu – sadece çıplak tepeler, gürültüyle kıyıya vuran dalgalar ve hiç durmayacakmış gibi esen sert rüzgârlar vardı. Yeniden dağlara döndük, doğuya ve güneye ilerledik ve yine büyük bataklığa vardık.

Çok geçmeden bataklığın güney sınırına ulaştık, güneye ve doğuya yaptığımız yolculuğu sürdürdük. Güzel yerlerdi buralar. Hava sıcaktı ve biz yeniden ormandaydık. Daha sonra alçak bir tepe dizisini de aştık ve kendimizi çok daha iyi bir ormanlık bölge-

de bulduk. Kıyıdan içeri ilerledikçe hava daha da sıcaklaşıyordu. Yolumuza devam ettik ve Hızlı'ya tanıdık gelen büyük bir ırmağa vardık. Burası, sürüden uzak kaldığı dört yıl boyunca geldiği yerler olmalıydı. Irmağı kütükler üzerinde geçtik, çok yüksek bir kayalığın dibinden karaya çıktık. Kayalığın tepesinde aşağıdan bakıldığında görünmeyen, ulaşılması güç bir yerinde yeni yuvamızı kurduk.

Bundan sonra anlatılacak çok az hikâyem var. Burada Hızlı'yla ben yerleştik ve ailemizi büyüttük. Ve anılarım burada sona eriyor. Bir daha göç etmedik. O yüksek, ulaşılmaz mağaramızdan sonrasıyla ilgili bir rüyam yok. Rüyalarımın içeriğini kalıtım yoluyla alan çocuk da burada doğmuş ve yaşamımın bütün izlenimlerini kendi varlığına aktarmış olmalı – benim yaşamım derken öteki kişiliğim olan benim gerçek kendim olmayan Koca-Diş'ten söz ediyorum; ama Koca-Diş'in yaşamı öylesine gerçek ki benim için, çoğu kez hangi çağda yaşadığımı anlatamıyorum.

Kuşaklar boyunca izlenen bu yolu sık sık düşünürüm. Ben, yani çağdaş ben, inkâr edilemeyecek bir şekilde insanım; yine de ben, ilkel Koca-Diş bir insan değilim. Bir yerde, kuşaklar arasında düz bir çizgi çizildiğinde, iki kişiliğim birbirine bağlanıyor. Ahali, yok edilmeden önce, insanlaşma sürecine girmiş miydi? Ben ve benim sonraki kuşaklarım bu insanlaşma sürecini sürdürebildi mi? Öte yandan, benim torunlarımdan birkaçı Ateş Adamları'nın arasına karışıp onlardan biri mi oldu? Bilmiyorum. Bunu öğrenmenin bir yolu yok. Sadece bir şey kesin, o da Koca-Diş'in yaşamının bütün izlenimlerini çocuklarından birinin

beynine yerleştirmiş olduğudur; öyle silinmez bir şekilde yerleştirmiş ki aradan geçen kuşaklar bunu silememiş.

Hikâyemi bitirmeden önce söz etmem gereken başka bir şey daha var. Bu çok sık gördüğüm bir rüya. Bu gerçek olay o yüksek, ulaşılması güç mağarada yaşadığım dönemde geçmiş olmalı. Doğuya doğru ormanın derinliklerinde dolaştığımı hatırlıyorum. Orada Ağaç Adamları'nın bir kabilesiyle karşılaştım. Bir çalılığın arasına çömelip oyun oynarken onları seyrettim. Bir gülüşme toplantısı yapıyorlardı; hoplayıp zıplıyorlar, ilkel bir koro oluşturmuş, çığlık atıyorlardı.

Birden gürültülerini kestiler, oynayıp zıplamayı durdurdular. Korkuyla büzüştüler ve korkulu gözlerle çevreye bakarak geri çekilecek bir yer aradılar. Sonra Kızıl-Göz aralarına doğru yürüdü. Hepsi korkudan yere çöktüler. Çok korkmuşlardı. Ama Kızıl-Göz hiçbirine saldırmaya kalkışmadı. Onlardan biriydi. Sıska, çarpık bacaklı, her iki yanından ellerini yere değdirerek dengesini sağlayan, yaşlı bir kadın yürüyordu peşi sıra. Ağaç Adamları'nın dişisi, Kızıl-Göz'ün son karısı. Kızıl-Göz halkanın ortasına oturdu. Bu satırları yazarken onu görebiliyorum. Çatık kaşlı, gözleri alev alev, Ağaç Adamları'nın oluşturduğu halkayı süzüyor. Bir yandan da, iri bacaklarından birini büküyor ve boğum boğum ayak parmaklarıyla karnını kaşıyor. Bu, Kızıl-Göz, atavistlik.

JACK LONDON

Âdem'den Önce

Âdem'den Önce ilk olarak 1906-07'de *Everybody's Magazine*'de tefrika edilmişti. Jack London insan evrimine yönelik bir bakış geliştirmeye çalışır. Evrimin ilk aşamalarında yaşadığı rüyasını gören bir çocuğun gözünden anlatır her şeyi. Çocuğun alter-egosu olan Mağara İnsanı, Ateş İnsanları, daha hayvansı olan Ağaç İnsanları, Kızıl-Göz daha yalın bir dünyada yaşamaktadırlar. Erken dönem milliyetçilik gibi okunabilecek ateşli bir atavizm, "atacılık" Mağara İnsanlarını dehşet içinde yaşatmaktadır. Jack London'a göre güçlü olmak gerekir; ama zalimce değil, zarifçe. Mevcudiyetini sürdürmek yetmez London'a; yaşamayı, hem de iliklerine kadar hissederek yaşamayı ister. Bunun için de her şeyi riske etmekten, bıçak sırtı bir yaşam sürmekten kaçınmaz.

Vladimir Mayakovski'nin *Martin Eden*'den hareketle yazdığı senaryoya *Para İçin Doğmadı* adını vermesi boşuna değildir.

ALFA
www.alfakitap.com
/alfakitap
/alfakitap
/alfakitap

ALFA EDEBİYAT
ISBN 978-605-171-203-1